

Florya Chronicles of Political Economy

İSTANBUL AYDIN UNIVERSITY

Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences

Year 11 Number 1 - April 2025

GENERAL DOI: 10.17932/IAU.FCPE.2015.010

FCPE April 2025 Year 11 Number 1 DOI 10.17932/IAU.FCPE.2015.010/2025.1101

ISSN : 2149-5750

e-ISSN: 2717-7629

Florya Chronicles of Political Economy

ISSN : 2149-5750

Proprietor

Prof. Dr. Mustafa AYDIN

Editor-in-Chief

Zeynep AKYAR

Editor

Assoc. Prof. İbrahim Murat
KASAPSARAÇOĞLU

Assist. Prof. Hazal VURAL JANE

Editorial Board

Prof. Dr. Celal Nazım İREM

Assist. Prof. Çiğdem ÖZARİ

Assist. Prof. Hazal Vural JANE

Res. Assist. Dr. Ecem COŞAR CANLIER

Res. Assist. Aytaç BAYRAKTAR

AREA EDITORS

Assist. Prof. Beyhan Hilal YASLIDAĞ

Assist. Prof. Özge DEMİRKALE

Prof. Dr. Levent ÜRER

Assist. Prof. Hazal Vural JANE

LANGUAGE EDITOR

Assist. Prof. Ayşe Sırma YALÇINDAĞ

Publication Period

Published twice a year
October and April

Language

English - Turkish

Academic Studies

Coordination Office (ASCO)

Administrative Coordinator

Assist. Prof. Burak SÖNMEZER

Proofreading

Assist. Prof. Ayşe Sırma YALÇINDAĞ

Graphic Design

Başak GÜNDÜZ

Visual Design

Nabi SARIBAŞ

Correspondence Address

Beşyol Mahallesi, İnönü Caddesi,

No: 38 Sefaköy, 34295

Küçükçekmece/İstanbul

Tel: 0212 4441428

Fax: 0212 425 57 97

Web: www.aydin.edu.tr

E-mail: floryachronicles@aydin.edu.tr

Press

Levent Baskı Merkezi

Sertifika No: 53055

Emniyetevler Mahallesi Yeniçeri Sokak

No:6/B

Kağıthane/İstanbul, Türkiye

Tel: 0212 270 80 70

E-mail: info@leventbaskimerkezi.com

Scientific Board

Prof. Funda BARBAROS, Ege University, Türkiye

Prof. Celal Nazım İREM, Istanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Ragıp Kutay KARACA, Istanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Tanık OĞUZLU, Istanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Carlos OYA, SOAS University of London, England

Prof. Herbert REGINBOGIN, The Catholic University of America, USA

Prof. Turan SUBAŞAT, Muğla Sıtkı Koçman University, Türkiye

Prof. Veronika TSIBENKO, Southern Federal University, Russia

Prof. Erginbay UĞURLU, Istanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Gülümser ÜNKAYA, Istanbul Aydın University, Türkiye

Prof. Erinc YELDAN, Kadir Has University, Türkiye

Prof. Hatice Deniz YÜKSEKER TEKİN, Izmir University of Economics, Türkiye

Assoc. Prof. Işıl Cerem CENKER ÖZEK, Antalya Bilim University, Türkiye

Assoc. Prof. Oğuzhan GÖKSEL, Marmara University, Türkiye

Assoc. Prof. Levent SOYSAL, Kadir Has University, Türkiye

Assoc. Prof. Zan TAO, Peking University, China

Dr. Andy KILMISTER, Oxford Brookes University, England

Reviewers of the Issue / Bu Sayının Hakemleri

Assoc. Prof. Kerim Eser AFŞAR (Dokuz Eylül University)

Assoc. Prof. Gökhan AKŞEMSETTİNOĞLU (Çankaya University)

Assoc. Prof. Oğuzhan GÖKSEL (Marmara University)

Assoc. Prof. Serdar YILMAZ (Muğla Sıtkı Koçman University)

Assist. Prof. Gökhan AK (İstanbul Topkapı University)

Assist. Prof. Zekiye Nazlı KANSU (Çanakkale Onsekiz Mart University)

Assist. Prof. Elif ÖZDİLEK (Ufuk University)

Assist. Prof. Hakan Ömer TUNCA (Atılım University)

Table of Contents

Research Articles / Araştırma Makaleleri

China's Growing Presence in Central Asia: Will Russia's Dominance Come to an End?

Orta Asya'da Artan Çin Etkisi: Rus Hâkimiyeti Sona Erecek Mi?

Research Article / Araştırma Makalesi

Mustafa KARAKAYA 1

Güvenlik ve Enerji Krizleri Bağlamında Fransız Politikalarının Stratejik Yönelimleri

Strategic Trends of French Policy in the Context of Security and Energy Crises

Research Article / Araştırma Makalesi

Ahmet GEDİK..... 19

Changing Energy Supply Security of US After the 'Cold War': An Evaluation within the Framework of 'Hegemonic Stability Theory'

ABD'nin Soğuk Savaş'ın Ardından Değişen Enerji Arz Güvenliği: Hegemonik İstikrar Kuramı Çerçevesinde Bir Değerlendirme

Research Article / Araştırma Makalesi

Yonca YALÇIN ÇAKMAKLI..... 43

Esad Rejiminin Devrilmesinin Ardından Suriye Türkmenlerinin Hareketlilik ve Adaptasyon Refleksleri

Mobility and Adaptation Reflexes of the Syrian Türkmens After the Overturn of the Assad Regime

Research Article / Araştırma Makalesi

Elmashan KÜÇÜKAKBULUT..... 79

DOI Numaraları / DOI Numbers

FCPE April 2025 Year 11 Number 1 DOI: 10.17932/IAU.FCPE.2015.010/2025.1101

China's Growing Presence in Central Asia: Will Russia's Dominance Come to an End?

Orta Asya'da Artan Çin Etkisi: Rus Hâkimiyeti Sona Erecek Mi?

Mustafa KARAKAYA

10.17932/IAU.FCPE.2015.010/fcpe_v011i1001

Güvenlik ve Enerji Krizleri Bağlamında Fransız Politikalarının Stratejik Yönelimleri

Strategic Trends of French Policy in the Context of Security and Energy Crises

Ahmet GEDİK

10.17932/IAU.FCPE.2015.010/fcpe_v011i1002

Changing Energy Supply Security of US After the 'Cold War': An Evaluation within the Framework of 'Hegemonic Stability Theory'

ABD'nin Soğuk Savaş'ın Ardından Değişen Enerji Arz Güvenliği: Hegemonik İstikrar Kuramı Çerçevesinde Bir Değerlendirme

Yonca YALÇIN ÇAKMAKLI

10.17932/IAU.FCPE.2015.010/fcpe_v011i1003

Esad Rejiminin Devrilmesinin Ardından Suriye Türkmenlerinin Hareketlilik ve Adaptasyon Refleksleri

Mobility and Adaptation Reflexes of the Syrian Türkmens After the Overturn of the Assad Regime

Elmashan KÜÇÜKAKBULUT

10.17932/IAU.FCPE.2015.010/fcpe_v011i1004

From the Editor

In his article, “China’s Growing Presence in Central Asia: Will Russia’s Dominance Come to an End?”, Mustafa KARAKAYA aims to explore what policies China has followed to enhance its presence over Central Asia from 1991 to 2025 and to inquire whether China is to challenge the longstanding Russian domination in the region. He argues that, since the dissolution of the USSR, China has been carrying out political, economic, diplomatic, military, and commercial activities in Central Asia, which has dramatically increased its influence over the region. However, China’s objective in these policies is not to challenge the Russian hegemony in Central Asia, but to make a burden-sharing with Russia. Karakaya also claims that Russia and China are not in a competition, but in a cooperation as they need each other to prevent any Western influence in Central Asia, to provide security and stability over the region against threats like ethnic separatism, religious extremism, and terrorism, and to help the friendly secular regimes to stay in power. Additionally, this Sino-Russian cooperation has not stopped Russia from staying as a strong actor in Central Asia. Though China has enhanced its presence in the region through various tools such as international organizations like the Shanghai Cooperation Organization, investments, pipeline projects, and the Belt and Road Initiative; Russia is still a determining power as it enjoys control especially through the Eurasian Economic Union and the Collective Security Treaty Organization. Consequently, the author argues that, between China and Russia, no conflict stemming from China’s rising power is visible in the near future in Central Asia as the Sino-Russian cooperation has been useful so far for these two countries to attain the aforementioned goals.

In his article, “Strategic Trends of French Policy in the Context of Security and Energy Crises”, Ahmet GEDİK argues that, amidst crises in recent years that have profoundly shaken Europe’s security and energy policies, France has faced the necessity of developing strategic solutions to address these challenges. In the realm of security, France has taken significant steps to strengthen the European Union’s common defense mechanisms and deepen its cooperation with NATO. Furthermore he argues that the Paris administration has accelerated efforts to modernize its military capacity by increasing the national defense budget. The energy crisis, on the other hand, has led to fundamental changes in France’s long-term energy strategies. In its efforts to reduce dependence on Russian energy, France has increased investments in renewable energy and repositioned nuclear energy as a strategic resource. In addition, to diversify energy sources, France has expanded LNG imports and prioritized policies aimed at energy conservation. During this period, France implemented various measures in domestic policy to mitigate the social and economic impacts of the energy crisis. To minimize the

burden of rising energy costs on households, subsidy programs and tax reductions were introduced. Moreover, France has advocated for the establishment of Europe-wide solidarity mechanisms to contribute to the long-term resolution of the energy crisis. France's responses to the security and energy crises have had an impact not only at the national level but also across the European Union, contributing to the EU's resilience and strategic capacity. Consequently, the author tries to come up with an in-depth analysis of France's strategic transformations in the face of these crises, focusing on the balance between national interests and European solidarity.

In her article, "Changing Energy Supply Security of US After the 'Cold War': An Evaluation within the Framework of 'Hegemonic Stability Theory' " Yonca YALÇIN ÇAKMAKLI argues that energy resources are among the most critical factors in shaping the global policies and relations today. She adds that access to energy resources, especially oil and natural gas, which are unequally distributed in the world, has emerged as one of the most important reasons for the struggles experienced in the world from the discovery of the importance of oil with the invention of internal combustion engines in the late 19th century to the present day. Her article examines the energy security approach of the US, whose hegemonic presence became more visible in the unipolar system that emerged after the end of the 'Cold War' and who then faced rivals such as China and Russia that challenged its hegemony, from a global economic-political perspective and tries to explain the power struggles experienced in the energy rich regions of the world today through the lens of Hegemonic Stability Theory (HST), a political economic theory that addresses hegemony and international systemic change within the context of power transition approach.

In her article, "Mobility and Adaptation Reflexes of the Syrian Turkmen After the Overturn of the Assad Regime", Elmashan KÜÇÜKAKBULUT states that the world witnessed the end of the 61-year rule of the Ba'ath Party and the 54-year governance of the Assad family following a military operation that began on November 27, 2024 and lasted for 12 days, culminating in opposition forces capturing the capital, Damascus. In this process, the parties that wanted to take part in the reconstruction of Syria began to take rapid steps to express their economic, social, cultural or political demands. One of these parties is the Turkmen, who operate as the second largest ethnic group in Syria after the Arabs. Turkmen expressed their demands to be included in the decisions taken during the transitional administration process and their views and concerns regarding current developments in Syria at a press conference held on January 8, 2025, exactly one month after the overthrow of the regime. The author tries to conduct an in-depth discourse analysis of this press release presented at this meeting using

the MAXQDA 24 Analytics Pro program while also aiming to analyze the migration, mobility and adaptation reflexes of communities with multiple identities, such as Syrian Turkmens, on a theoretical level.

We thank all authors for their contribution to this issue with their analytical and valuable pieces. We are also very grateful to our colleagues, particularly our assistant Ecem COŞAR CANLIER, the Rector of IAU, Professor İbrahim Hakkı AYDIN, and the President of IAU, Professor Mustafa AYDIN, for their continued support for the FCPE.

Assoc. Prof. Murat KASAPSARAÇOĞLU
Assist. Prof. Hazar VURAL JANE
Editors

CHINA'S GROWING PRESENCE IN CENTRAL ASIA: WILL RUSSIA'S DOMINANCE COME TO AN END?

Mustafa KARAKAYA*

Research Assistant, Hacettepe University, Department of International Relations
ORCID: 0000-0002-9621-1915. Email: mustafakarakaya@hacettepe.edu.tr

ABSTRACT

This article aims to explore what policies China has followed to enhance its presence over Central Asia from 1991 to 2025 and to inquire whether China is to challenge the longstanding Russian domination in the region. The article suggests that, since the dissolution of the USSR, China has been carrying out political, economic, diplomatic, military, and commercial activities in Central Asia, which has dramatically increased its influence over the region. However, China's objective in these policies is not to challenge the Russian hegemony in Central Asia, but to make a burden-sharing with Russia. It is argued in the article that Russia and China are not in a competition, but in a cooperation as they need each other to prevent any Western influence in Central Asia, to provide security and stability over the region against threats like ethnic separatism, religious extremism, and terrorism, and to help the friendly secular regimes to stay in power. Moreover, this Sino-Russian cooperation has not stopped Russia from staying as a strong actor in Central Asia. Though China has enhanced its presence in the region through various tools such as international organizations like the Shanghai Cooperation Organization, investments, pipeline projects, and the Belt and Road Initiative; Russia is still a determining power as it enjoys control especially through the Eurasian Economic Union and the Collective Security Treaty Organization. In the light of the information presented, the article concludes that, between China and Russia, no conflict stemming from China's rising power is visible in the near future in Central Asia as the Sino-Russian cooperation has been useful so far for these two countries to attain the aforementioned goals.

Keywords: *Central Asia, Russia, China, Sino-Russian cooperation, Belt and Road Initiative*

* Research Article, Received: 21.01.2025, Accepted: 21.03.2025.
In this article, Ethical Committee Approval is not needed.

ORTAASYA'DAARTAN ÇİN ETKİSİ: RUS HAKİMİYETİ SONA ERECEK Mİ?

ÖZ

Bu makale, 1991-2025 yılları arasında Çin'in Orta Asya'daki etkinliğini artırmak için izlediği politikaları ortaya çıkarmayı ve Çin'in bu çabasının bölgede uzun süredir devam eden Rus hakimiyetine bir meydan okuma olup olmadığını araştırmayı amaçlamaktadır. Makale, SSCB'nin dağılmasından bu yana Çin'in siyasi, ekonomik, diplomatik, askeri ve ticari faaliyetler yoluyla Orta Asya'da etkisini önemli ölçüde artırdığını öne sürmektedir. Bununla birlikte, Çin'in bu politikalarının amacı Orta Asya'daki Rus hegemonyasına meydan okumak değil, Rusya ile bir yük paylaşımı yapmaktır. Makalede, Rusya ve Çin'in bir rekabet içerisinde değil bir işbirliğinde içerisinde oldukları; Orta Asya'da olası bir Batı etkisini önlemek, terörizm, etnik ayrılıkçılık ve dini aşırıcılık gibi tehditlere karşı bölgede güvenlik ve istikrarı sağlamak ve iyi ilişkiler içinde oldukları seküler rejimlerin iktidarda kalmasına yardımcı olmak için birbirlerine ihtiyaç duydukları ileri sürülmektedir. Ayrıca, söz konusu Çin-Rusya dayanışması Rusya'nın Orta Asya'da güçlü bir aktör olarak kalmasını engellemiştir. Çin; Şanghay İşbirliği Örgütü gibi uluslararası örgütler, yatırımlar, boru hattı projeleri ve Kuşak Yol İnisiyatifi gibi gibi araçlarla bölgedeki etkinliğini artırmış olsa da Rusya özellikle Avrasya Ekonomik Birliği ve Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü aracılığıyla Orta Asya'da kontrolünü devam ettirdiği için hala belirleyici bir güçtür. Sunulan bilgilerin ışığında, makale; Çin-Rus işbirliği bu iki ülkenin yukarıda bahsedilen hedeflere ulaşmalarında bugüne dek işe yaradığından, Çin ve Rusya arasında Orta Asya'da yakın gelecekte Çin'in yükselişinden kaynaklanan bir çatışmanın görünmediği sonucuna varmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Orta Asya, Rusya, Çin, Çin-Rusya dayanışması, Kuşak ve Yol İnisiyatifi*

INTRODUCTION

Russia has been dominating the Central Asia region for more than 150 years, beginning in the Tsarist era and becoming even stricter in the Soviet era. However, in 1991, all Central Asian states, namely Tajikistan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, Uzbekistan, and Kazakhstan, gained their independence from the fragmented Soviet Union. However, independence did not mean total abandonment of Russia. Economic, political, and cultural ties with Russia retained their importance in the post-Soviet period. Kazakhstan and Kyrgyzstan have been the two states with the strongest ties with Russia, with Tajikistan following them. Turkmenistan and Uzbekistan, on the other hand, have enjoyed relative autonomy in the international arena (Laruelle 2022: 194-195).

In the post-Cold War period, China, an actor that had not engaged much in the region for centuries, has intensified its efforts to enhance its influence in Central Asia. Being a figure mostly feared, disliked, and considered an alien force by the Central Asian people for historical reasons, China has taken serious steps to increase its power in the entire region since 1991 (Kassenova 2022: 202-203). Establishing diplomatic relations, increasing commercial ties, making direct investments, and even deploying troops in Central Asia have been China's main methods for asserting power in the region. But what does Russia think of China's increasing power in Central Asia? Is China a threat to the privileged status of Russia in the region? This piece of research closely examines the ways in which China has engaged in Central Asia over the region through three decades. Then, it tries to understand whether China's rise is a challenge to Russia for hegemony in the Central Asia or a component of a process of burden-sharing against common threats.

The article consists of six parts. This introductory part will be followed by a literature review that reveals views on the nature of China-Russia relationship in Central Asia. Then, the article divides the 34-year period encompassing the years between 1991 and 2025 into three parts as the first being between 1991 and 2001, the second being between 2001 and 2013, and the third spanning the period between 2013 and 2025. In each of these parts, China's methods for increasing its power in the region are uncovered while the indicators of its cooperation with Russia are also presented. In the conclusion part, a general comparison between China and Russia will be made, and the findings and the main arguments of the research will be

reasserted. To support its arguments, the article utilizes quantitative data, such as numbers on trade and investment, and qualitative data such as historical background and political developments.

LITERATURE REVIEW

The literature on the increasing Chinese influence in Central Asia and the relationship between Russia and China in the region has largely been cautious about a possible competition and tension that lies down beneath the overt cooperation between the parties. For example, in 2007, Igor Torbakov argued that even though Russia and China had managed to realize some degree of cooperation in the region, a competition was inevitable in the future as China was determined to reemerge in Central Asia to the extent that Russia would no longer have an influence. Through pipeline projects, railroads, energy firms, population transfer, China was in an assertive position that would eventually push Russia back to a significant degree. Similarly, in 2010, Fabio Indeo acknowledged the convergence between China and Russia in the 1990s but underlined the geopolitical competition that had emerged between them in the late 2000s especially in the security and energy fields. He argued that Russia's influence had waned significantly in the region due to its economic weakness and the discontent spread by its aggressive policies in the post-Soviet countries. Wilhelmsen and Flikke's (2011) approach is not much different either: They think there might be limits for the Sino-Soviet cooperation in the Central Asia and it might be replaced by a competition in the future, as the Shanghai Cooperation organization (SCO) and Russian-led Collective Security Treaty Organization (CSTO) might not always be compatible. They also claim that Russia perceives China's investments, especially those in the energy field, as a challenge. Garret Mitchell (2014) argues that, in case of a Sino-Russian competition in Central Asia, China's rise will not discharge Russia from the region as Russia's bonds with the region in the fields of security, energy, and culture are too strong for China to remove in a near future. Stronski and Nd (2018) emphasize the success of the Sino-Soviet cooperation in Central Asia in stabilizing the region, but note that Russia has little to do against China's economic investments like the Belt and Road Initiative (BRI). Moreover, they point out that China increased its military presence in the region as it feared instability from both Central and South Asia. They also claim that China has the upper hand against Russia, and China's real intentions regarding this country is not clear. Jeanne L. Wilson (2021) also questions the cooperation between Russia

and China drawing attention to China's increasing participation in security and military sectors in Central Asia. Similar to Stronsky and Nd, she thinks that China is ascending while Russia is in a defensive position. Therefore, this disparity of powers between them and China's rise in Central Asia will lead to the weakening of the Sino-Soviet cooperation. Finally, Cooley (2022) believes that although a Sino-Russian cooperation against the West, where Russia provides military security and China brings about commerce opportunities and investment, is obvious at surface, there is a deep-down tension between these countries, as China's economic enterprises naturally have political consequences.

CHINA IN CENTRAL ASIA: FROM 1991 TO 2001

In January 1992, China recognized the independence of the five Central Asian states immediately and launched diplomatic ties with them in January 1992 (Kassenova 2022: 202). About these new states, the most significant issue with which China was preoccupied was security-related problems: China's Xinjiang region was mostly populated by Turkic-speaking Muslims and a neighbor to the Central Asian states in the west. As a result, the Chinese authorities feared that the bonds between the people of Xinjiang and Central Asia might destabilize the region through the rise of ethno-nationalism, pan-Turkism, or radical Islamism. The civil wars in Tajikistan and Afghanistan further fueled such worries of China. Moreover, the power void that took place after the withdrawal of the Soviet troops from Central Asia made Chinese authorities think that other powers in the international system might pursue influence in the region (Kellner 2014: 216-217). Another important point was that there had been border disputes and ongoing negotiations for re-establishing contact between China and Soviets by 1991. For securing stability in its western borders, China needed to address these issues (Kassenova 2022: 203). Finally, China had vital economic interests in Central Asia, especially for its need for energy and stability in Xinjiang region. Furthermore, China needed market partners for its opening economy (Guangcheng 2015: 156-157). As a result, China decided to make its economic and political connection stronger with the states in Central Asia (Kellner 2014: 217).

In the 1990s, China took critical steps in terms of diplomacy, security, and trade with all five Central Asian republics. To give an example for diplomatic efforts, Li Peng, China's then prime minister, made a historic tour in 1994 in the region. Then, in 1996, Jiang Zemin, China's then

president, visited Central Asian countries several times. In return, all Central Asian leaders visited Beijing in the 1990s. These diplomatic visits facilitated the strengthening of the bonds between Central Asian countries and China. On security, some critical issues were resolved. In 1992, China began to negotiate with neighboring Central Asian states and Russia for establishing confidence-building measures for military affairs, reduction in arms and troops, and demilitarization of borders (Kellner 2014: 217-218). As a result, in 1996, Kyrgyzstan, Kazakhstan, Russia, China, and Tajikistan signed the "Agreement on Confidence-Building in the Military Sphere in the Border Areas" in Shanghai, thus establishing the group known as the Shanghai Five (Kassenova 2022: 203). The formation of the Shanghai Five was an important sign of the Sino-Russian cooperation in Central Asia that emerged in the 1990s. Moreover, Russia signed the Collective Security Treaty in May 1992 with Uzbekistan, Armenia, Tajikistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Tajikistan to consolidate its military power in Central Asia (Collective Security Treaty Organization 2022).

On the other hand, in solving the territorial disputes, China adopted a benign and compromising manner towards relevant Central Asian states. To resolve its territorial disputes, China signed bilateral agreements with Kazakhstan in 1994 and with Kyrgyzstan in 1996, while the remaining disputed lands were settled in 1999. The dispute with Tajikistan was resolved in 1999 as well. In these agreements, China did not refrain from making concessions as it prioritized security over territorial gains (Kassenova 2022: 203-204). As a result of these steps that China took, the skepticism of Central Asian states of China began to decrease (Swanström 2005: 576). Furthermore, the rise of Taliban in Afghanistan and nontraditional threats that might come from Central Asia brought China, Russia and Central Asian states closer to each other. These states did now have common interests in fighting with, in China's words, the "three evils": ethnic separatism, religious extremism, and terrorism. The parties also fought drug trafficking (Kellner 2014: 218-219). Central Asian governments cooperated with China to deal with separatism in Xinjiang by suppressing Uighur activism in their countries and extraditing Uighurs who fled China (Kassenova 2022: 205).

In economic terms, significant developments also took place. For example, in 1992, the trade volume between Central Asian states and China was only \$464 million. While China's exports were \$292 million, its imports were \$172 million. By 2001, total trade between China and Central Asian

states had reached \$1,5 billion, China's exports being \$491 million, and its imports totaling \$1,01 billion. The largest share in this trade volume belonged to Kazakhstan (Wu and Chen 2004: 1066). Central Asian countries were generally selling raw materials such as iron, coal, cotton, steel, leather to China and bought manufactured goods from China (Kassenova 2022: 207). On the other hand, Chinese direct investments in Central Asia significantly increased in the 1990s. Investments mainly included sectors like light industry, petroleum and natural gas (especially in Kazakhstan), electronics manufactory, agricultural production, and construction (Wu and Chen 2004: 1074). Moreover, in 1992, the railway between Urumqi and Almaty was completed and the border post in Dostyk-Alatau was opened for trade between Central Asia and Xinjiang. Similarly, in the late 1990s, Torugart and Irkeshtam border crossings between Kyrgyzstan and China were opened (Kassenova 2022: 207). However, it is necessary to note that this trade and investment activity stalled for a few years following the bombing attacks in Xinjiang by separatists in 1992, though it continued to rise in the rest of the 1990s (Sheives 2006: 208). On the other hand, in 2000, Russia founded the Eurasian Economic Community (EAEC) with Tajikistan, Belarus, Kyrgyzstan, and Kazakhstan, which shows that Russia was continuing to be an active and assertive actor in economic terms in the region despite China's rise (Chatham House 2022).

Apart from all these, the most important development in the economic-infrastructure field was the agreement on the building of the Kazakhstan-China oil pipeline. In June 1997, the parties agreed on the project of a pipeline that would run from western Kazakhstan to Xinjiang, and on the purchasing of a 60% stake of the Kazakh Aktyubinsk oil company by the Chinese National Petroleum Corporation (CNPC). However, the pipeline project needed to wait until the 2000s for completion due to disagreements between the parties on the construction costs (Sheives 2006: 215-216).

CHINA IN CENTRAL ASIA: FROM 2001 TO 2013

Between 2001 and 2013, China continued to expand its influence over Central Asia. The most striking development that took place in that period was the emergence of the SCO. In June 2001, the rapprochement between Russia, China, and Central Asian countries that started in the 1990s against the common threats and the "three evils" culminated in the establishment of this new organization, which superseded the Shanghai Five with the inclusion of Uzbekistan. The SCO was a much broader and stronger

organization dealing with security, economic, political issues with little emphasis on border issues (Sheives 2006: 210). The organization is also remarkable for its rejection of unilateral military solutions and interference in domestic affairs, and for its staunch support for the principle of sovereignty (Cooley 2012: 77-78). While some regarded the SCO as a mechanism of cooperation between countries that had not been on good terms for long, others claimed that the organization was a new anti-Western alliance between Russia, China, and four of the Central Asian countries, or even as the expression of the hegemony of China and Russia in broader Asia (Laruelle and Peyrouse 2015: 32). The CSO is a critical organization signifying the burden-sharing and alliance between China and Russia, and an important mechanism for these two states to exert their strength in Central Asia.

After the emergence of SCO, China began to rely more strongly on regional multilateralism in Central Asia (Kellner 2014: 221). 9/11 and the following war in Afghanistan provided the SCO, which is driven by Russia and China, with the chance of strengthening its hold in the region, especially on regional stability and counterterrorism. During the US' "war on terror" campaign, the SCO members issued a joint statement emphasizing the organization's willingness to preserve regional security and stability as well as combatting the "three evils". In the meantime, in October 2002, Russia, Tajikistan, Armenia, Kazakhstan, Belarus, and Kyrgyzstan established the CSTO based on the treaty signed in Uzbekistan in May 1992, as a Russian initiative in the military area (Collective Security Treaty Organization 2022). The SCO performed its first joint and multilateral exercise against terrorism in Chinese territories in August 2003. In June 2004, the organization set up the Regional Anti-Terrorist Structure (RATS) in Tashkent (Sheives 2006: 213). Mongolia, Iran, and Pakistan joined the SCO with observer status in 2004 and 2005 (Laruelle and Peyrouse 2015: 32). On the other hand, even though the interests of China and the US had overlapped in their fight against terrorism in the first years of the global "war on terror", in 2005, the SCO requested a deadline from the US for removing the military bases it established in Uzbekistan and Kyrgyzstan for its war in Afghanistan, as a result of the fears of instability and regime change caused by Andijan events in Uzbekistan and Color Revolutions in post-Soviet states (Cooley 2012: 82; Parfitt 2005). This stance of the SCO against the American bases indicates that China and Russia were united against any influence of the West in the Central Asian region.

China's popularity, in the political sphere, continued to increase among Central Asian states thanks to its position in the face of new developments in the international arena. For example, in 2008, China's refusal to recognize South Ossetia and Abkhazia due to the principle of non-interference without disrupting its strategic partnership with Russia, and its pro-status quo positing during the Arab Spring of 2011 were appreciated by the authoritarian states of the region. Between China and Central Asia, diplomatic relations also continued with a growing intensity, which included top-level diplomatic visits, and bilateral friendship and cooperation agreements (Kellner 2014: 221-222). Finally, China also increased its soft power in Central Asia in that period by accepting Central Asian students in Chinese universities, broadcasting in Central Asian states in Russian, opening Confucius Institutes in the region (Kellner 2014: 234-235).

In economic terms, China continued to strengthen its presence in Central Asia through trade and investment. Apart from the completion of the Kazakhstan-China oil pipeline, the new Central Asia-China gas pipeline, which brought Turkmen gas to China through Kazakhstan and Uzbekistan, was completed in 2009, three years after the parties signed the deal in 2006. The Central Asia-China gas pipeline is critical in the sense that it brought an end to Russia's gas monopoly in Central Asia (Cooley 2012: 94). The trade volume between Central Asian states and China skyrocketed in the 2000s. While the trade volume was \$1,4-5 billion in 2001, it reached \$45.944 billion in 2012, which meant an increase of thirty-one times (Kellner 2014: 227; Wu and Chen 2004: 1066). Therefore, by 2012, China overtook the European Union in total trade with all Central Asian states except Kazakhstan (Kellner 2014: 227-228). Kazakhstan retained its position of being the largest trade partner of China. Hydrocarbons (oil from Kazakhstan and gas from Turkmenistan) and uranium (from Kazakhstan) are crucial for Chinese interests in Central Asia. China also gave loans to Central Asian states. For example, in 2004, China announced that a loan of \$900 million would be given to Central Asian countries, where Kyrgyzstan had the largest share. Similarly, in 2009 and 2012, China gave a credit of \$10 billion to Kazakhstan (Laruelle and Peyrouse 2015: 36-38).

Chinese investments in Central Asia also intensified in the 2000s. In that period, as well as pipelines, China constructed highways, railways, and airports in Central Asia (Cooley 2012: 88-90). Kazakhstan is by far the

leading state among the Central Asian recipients of Chinese investments: By early 2010, China's investments in the Kazakh economy had reached \$23.6 billion (Kellner 2014: 230). One of the most important investments was China's allocation of \$5 billion for the CNPC to purchase a 50% stake in KazMunaiGas, Kazakhstan's largest state-owned oil company. It is also important that, in 2005, to coordinate regional investment by the national development banks of the member states, the SCO established "the Business Council and an Interbank Association" (Cooley 2012: 88-92).

CHINA'S BELT AND ROAD INITIATIVE AND CENTRAL ASIA: FROM 2013 TO PRESENT

In the fall of 2013, in Kazakhstan's Nazarbayev University, China's president Xi Jinping introduced the BRI, which would promote China's connection with Europe, Russia, South Asia, Central Asia, the Middle East through trade and investments, especially by pipelines, railways, roads, and industrial and economic zones. Regarded a new Silk Road, the BRI would include more than one hundred infrastructural projects, as well as large-scale investments by Chinese institutions and companies. Besides, China would deliver aid to the countries that would take part in the BRI. The BRI was a massive project which encompassed almost half of the world's total population and 40% of the total GDP with six landbridges and maritime routes (Hoh 2019: 241-242; Indeo 2018: 135-136; Vakulchuk and Overland 2019: 115). By March 2022, under the BRI, 147 states had already signed a Memorandum of Understanding with China (Green Finance & Development Center 2022). The BRI is viewed differently by different people. Some argue that the BRI is Chinese colonialism while some others characterize it as the "Chinese Marshall Plan" or the "twenty-first century mercantilism". China, on the other hand, claims that the BRI is the materialization of cooperation, peace, mutual benefit, and development (Hoh 2019: 241). However, the fact remains that it is the most assertive foreign policy step that China has taken in the contemporary era (Liao 2021: 504).

The Central Asian countries occupy a significant place in the scope of the BRI as they are located on "New Eurasian Landbridge" and "China-Central Asia-West Asia Economic Corridor", as well as the other reasons that shaped Chinese policies in the post-Cold War era such as security in Xinjiang and China's accession to the natural resources (Hoh 2019: 243-244). When

the BRI project was first announced in 2013, all the Central Asian states were enthusiastic about and interested in the project. Kazakhstan's search for increased connectivity and alternative routes for trade and transport, Kyrgyzstan's intention of strengthening its practical cooperation with China and thus safeguarding regional peace and security, Tajikistan's desire of being a bridge between China and other countries through infrastructural projects, Turkmenistan's belief that the BRI would support trade, economic support, and infrastructure in the region, and Uzbekistan's search for reaching the Persian Gulf and expanding commercial and trade routes are their reasons for getting involved in the BRI (Buranelli 2018: 214-218). Most importantly, Russia supported China's BRI. Realizing the necessity of Chinese investments for security, and economic stability and development in the region, Russia has been supportive of the BRI rather than opposing it. As a result, the parties have found a meeting ground for the BRI and the Eurasian Economic Union (EAEU), which is led by Russia, and the two projects are now complementary (Kapoor 2021: 121-126). The Russian support to the BRI is one of the clearest evidences that shows Russia and China are not in a competition but in a strong cooperation.

With the contribution of the BRI, investments by China in Central Asia and trade between Central Asia and China continued. While 2020 was coming to an end, China's aggregate investments in Central Asia amounted to \$40 billion, half of which belonged to Kazakhstan. Similarly, by the end of 2021, the number of Chinese firms operating in the region was 7.700 (China Briefing 2021; Khitakhunov 2022). The Kashgar-Dushanbe railroad that would connect China, Kyrgyzstan, and Tajikistan, China-Kyrgyzstan-Uzbekistan railway, the Zhezkazgan-Beineu Railway connecting western and central Kazakhstan, Nurek Hydropower Rehabilitation Project, Kemin electricity substation in Kyrgyzstan, the Bukhara Region Water Supply and Sewerage, Dushanbe-2 power station, and a new Caspian Sea ferry port are some of the Chinese investments in Central Asia made in the scope of the BRI (Hoh 2019: 246-249; Liao 2021: 504-505). In addition to infrastructure, China has also made investments in manufacturing such as bus factories, agricultural projects, green energy projects, or cement plants. Chinese loans to Central Asian states also continued after 2013. For example, 45% of Kyrgyzstan's, as well as 52% of Tajikistan's foreign debt is now to China, and these countries have difficulties with paying their debt back and this results in Chinese companies getting concessions. Likewise, 16.9% of Turkmenistan's GDP, 16% of Uzbekistan's, and 6% of

Kazakhstan's comprise the amount of their debts to China (Khitakhunov 2022).

In the first 11 months of 2021, the aggregate trade between Central Asian states and China was worth \$44.6 billion, where Kazakhstan continued to enjoy the largest share (Zhihua 2022). A global fall in oil prices was arguably a factor that prevented the total trade volume from increasing after 2013. On the other hand, in 2014, Russia, Kazakhstan, and Belarus established the abovementioned EAEU, while Kyrgyzstan and Armenia joined in the following years. The EAEU is not only an international economic union but also a free trade zone that superseded the EEC, (Investopedia 2021). Moreover, energy pipelines tying Russia and Central Asian states, remittances going from Russia to Central Asia, Russian investments in Central Asian states, and strong commercial linkages are the other sources of the current Russian economic influence in the region (Kapoor 2021: 191-121). All of these imply that Russia is still an economically important and efficient actor in Central Asia, as part of the current burden-sharing with China.

China's post-2013 agenda has a security dimension as well. As well as its new active foreign policy agenda, the US' withdrawal from Afghanistan and fears of instability made China think of strengthening its military engagement in Central Asia. In that period after 2013, China has become a strategic partner of all five Central Asian states to provide security (Pradhan 2018: 15). In that period, China has increased its arms sales to Central Asia. Between 2015 and 2020, 18% of the arms in Central Asian states was provided by China while between 2010 and 2014 it was only 1.5% (Jardine and Lemon 2020). China, Afghanistan, Tajikistan, and Pakistan set up the Quadrilateral Coordination and Cooperation Mechanism for discussing issues about counterterrorism and border security in 2016 (Kassenova 2022: 211). In 2016 again, China constructed its first facilities for military purposes in Central Asia within the territories of Tajikistan. Moreover, since 2014, China has performed military exercises in Central Asia apart from the SCO (Jardine and Lemon 2020). In the meantime, in 2017, India and Pakistan accessed the full membership of the SCO (Dave and Kobayashi 2018: 273). Another important development in the security area was that China launched "Operation 2019" with Kyrgyzstan, Uzbekistan, and Tajikistan where the national police forces of these states trained together for counterterrorism (Jardine and Lemon 2020).

China has also intensified the military aids it makes to Central Asian countries, especially by supplying uniforms, and equipment for border monitoring and communication. For example, in 2014, China agreed to grant a military assistance of \$6.5 million to Kyrgyzstan, as well as promising aid to Tajikistan for training and uniforms (Pradhan 2018: 20). In 2021, Tajikistan gave permission for the building of a second Chinese military base within its territories near the Afghanistan frontier (RFE/RL 2021). In January 2022, during the anti-government protests in Kazakhstan, China offered security support to this country, which signifies China's grown presence in the region and ties with Kazakhstan strengthened over the years. (Reuters 2022). However, similar to the case in the economic realm, China's power gain in the military sphere has not wiped-out Russia's military strength in Central Asia, as what is between China and Russia is a cooperation, not an alteration of power. Russia is the leading member of the CSTO, a regional security organization where Kazakhstan, Tajikistan, and Kyrgyzstan are among the member states. Russia also has military bases in Tajikistan and Kyrgyzstan. Moreover, Russia is the main arms supplier to Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Tajikistan (Kapoor 2021: 121-122). These factors indicate that Russia is still a critical component in Central Asia's security issues.

Lastly, in that period, China has taken steps in the field of diplomacy to enhance its influence in Central Asia. Unwilling to continue to accept its diplomatically secondary position after Russia, especially following the Russian invasion of Ukraine in 2022, China has been conducting more intense diplomatic activities with Central Asian countries. However, in the field of diplomacy, China now takes Central Asia region as a whole rather than engaging with the five states separately. Especially after the China-Central Asia Summit that took place in China in May 2023, China's engagement in the region shifted from bilateral ties and other activities under the SCO to a more holistic approach towards the region. For Central Asian states, China's diplomatic engagement in the region is a positive development as they want to counterbalance the influence of Russia over their sovereignty. Nevertheless, Russia's diplomatic engagement with Central Asia continues in a powerful way, which has even been intensified after Russian invasion of Ukraine in 2022 (Hamilton, 2024: 66-68).

CONCLUSION

Since the 1990s, China has enhanced its effectiveness dramatically in

Central Asia in various ways. In order to provide stability and security in Central Asia, between 1991 and 2001, China established diplomatic relations, settled its border disputes, increased its trade and investments, signed pipeline agreements, and established the Shanghai Five with Central Asian states. Between 2001 and 2013, the Shanghai Five turned into the SCO, while commercial activities and investments between China and Central Asian states intensified. The Central Asia-China gas pipeline was completed, the Kazakhstan-China oil pipeline was constructed, and China gave loans to Central Asian states. From 2013 to present, China has introduced the BRI and made significant infrastructural investments in Central Asia, in addition to increasing its military strength in the region. Having explored China's increasing influence in Central Asia in recent decades, comparing Chinese and Russian influence in the region today would be helpful to obtain a more complete picture in the final part of this article. In military terms, Russia, the leading figure of the CSTO, is still the top actor in terms of arms sales and aids to Kyrgyzstan, Kazakhstan, and Uzbekistan. The military educations given by Russian officers are also very popular among Central Asian soldiers. Russia often conducts military exercises especially with Kyrgyzstan, Tajikistan, and Kazakhstan. Moreover, Russia still holds the upper hand in terms of conventional military presence in the region. However, it is necessary to note that in recent years Russia's military prestige has decreased among Central Asian states due to a couple of reasons such as Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022, the CSTO's non-involvement policy in the conflicts between Azerbaijan and Armenia, and the failure of both Russia and the CSTO to prevent the clashes between Tajikistan and Kyrgyzstan, both of which are members of the CSTO, in September 2022. China, on the other hand, seems to have accepted Russia's leadership in military terms so far in Central Asia. However, it continues to increase its military presence in the region and already has a significant influence. It is the number one supplier of arms to Uzbekistan, and number two to Turkmenistan, after Turkey. China also sends mostly non-lethal military aid to Tajikistan and Kyrgyzstan, while it chooses not to deploy any conventional forces in Central Asia in order not to antagonize Russia and not to break its policy of non-intervention. Whether Russia will accept falling behind China in military terms in the region will be an important point for the future of their cooperation and burden-sharing (Hamilton, 2024: 72-78).

In economic terms, China unequivocally overrides Russia. Between 2005 and 2023, China's investment and construction activities in Central Asian countries amounted to around \$70 billion, almost half of it going to Kazakhstan. The BRI made a tremendous contribution for the strengthening of China's hold in the region, even leading to Kyrgyzstan and Tajikistan's economic dependence on China. Aids have also been a valuable tool of economic penetration for China. In 2023, China announced a new developmental aid program for Central Asia amounting to a sum of \$3.6 billion. When it comes to trade, China is now the top trade partner of four countries out of five in Central Asia, Kazakhstan being the exception. Gas, agricultural outputs, and metals are the leading products among Chinese exports to the region. Gas exports have also begun to create dependencies: Turkmenistan is now nearly totally dependent on China for hydrocarbon. As for Russia, there has been a decline of influence in economic terms in Central Asia. Russia leads the EAEU, but this organization has failed to bore the outcomes expected: It has not attracted any FDI's, nor led to a growth in the GDP of member states. Sanctions imposed after the war with Ukraine in 2014 and invasion that started in 2022 also weakened Russia's economic ties with Central Asia. Russian aids to the region are almost at the level of China's, but unlike China, Russia does not give generous loans. In 2020, the European Union overtook Russia in terms of trade relations with Central Asia. Remittances, on the other hand, is one of the biggest sources of income for Russia, behind which China lags significantly (Hamilton, 2024: 79-87). In the light of the data provided, it is safe to say that China has replaced Russia as the economic master of Central Asia. Nevertheless, though behind China now, Russia is still a strong actor economically in Central Asia thanks to energy pipelines, remittances, investments, commercial ties (Kapoor 2021: 191-121).

In diplomatic and political terms, China still has a mountain to climb to catch up with Russia. Decades of domination, patronage in the post-Soviet era and international institutions make Russia a vital actor in the region still in 2025. Besides, even though it has decreased in recent years, the long-standing Sinophobia among the Central Asian people lessens the possibility of a complete Chinese domination over the region (Hamilton, 2024: 57, 68).

China's increasing influence over Central Asia will not shake Russia's domination as these two states are not in a competition over the region

but in a cooperation against common threats such as the West, terrorism, Islamism, and separatism. As Russia is not a superpower anymore, it needs China to reach its objectives in the region. Both states (Russia and China) seek to ensure security and stability in Central Asia, which creates a multidimensional and strong cooperation between them. The SCO led by China and Russia, Russia's support to China's BRI, or Russia's continuing military influence over Central Asia are among the most important evidences of the burden-sharing between China and Russia. This cooperation has proved to be mutually beneficial for Russia and China. In limiting the Western influence in the region, securing the continuity of the incumbent regimes, and preventing the "three evils", the Sino-Russian cooperation has worked. As a result, neither Russia nor China has any reason to disrupt it in the near future. Both parties gain from the cooperation and neither has anything to gain from breaking it. Russia might have lost its privileged position economically, but this can be interpreted as "China taking more responsibility in the Sino-Russian cooperation" instead of seeing Russia "defeated economically". As long as the parties regard ethnic separatism, religious extremism, and terrorism as common threats and aim to prevent any Western influence, China's rise will not wipe out Russian influence in Central Asia.

Finally, this cooperation between China and Russia in Central Asia tells something about International Relations theories. Although the term "cooperation" sounds liberal, what takes place in Central Asia is closer to the realist view of international politics, because the Sino-Russian cooperation does serve realist purposes, and its components are mostly realist ones. In accordance with neorealist theory, in an anarchical international system, both China and Russia strive for security and power, and Central Asia is a critical region for them to attain these goals. Their perceptions of threat revolve around terrorism, ethnic separatism, and religious extremism; all of which are topics of high politics. Their way of providing security relies on both military power and economic power, which is a balanced position between neorealism and neoliberalism. Organizations like the CSCO and the SCO, arms sales, and military aid to the countries in the region are examples of the military means they use. Economic initiatives and organizations, especially the BRI, are also vital for the Sino-Russian cooperation in Central Asia. Lastly, the Sino-Russian cooperation is highly state-centric and non-state actors do not play a significant role in the affairs of those states in Central Asia, in line with neorealist premises. China

and Russia, both being authoritarian states, strictly hold the reins in their international relations.

REFERENCES

- [1] Buranelli, F. C. (2018). One Belt, One Road and Central Asia: Challenges and Opportunities. In Y. Cheng, L. Song, & L. Huang (Eds.), *The Belt & Road Initiative in the Global Arena* (pp. 207–230). Palgrave Macmillan.
- [2] Chatham House. (2022). What is the Eurasian Economic Union? Retrieved 11.01.2022 from <https://www.chathamhouse.org/2022/07/what-eurasian-economic-union>
- [3] China Briefing. (2021). China and Central Asia: Bilateral Trade Relationships and Future Outlook. Retrieved 07.01.2023 from <https://www.china-briefing.com/news/china-and-central-asia-bilateral-trade-relationships-and-future-outlook/>
- [4] Collective Security Treaty Organization. (2022). From the Treaty to the Organization. Retrieved 11.01.2022 from <https://en.odkb-csto.org/25years/>
- [5] Cooley, A. (2012). *Great Games, Local Rules: The New Power Contest in Central Asia*. Oxford University Press.
- [6] Cooley, A. (2022). *Russia and China in Central Asia*. Norwegian Institute for International Affairs (NUPI).
- [7] Dave, B., & Kobayashi, Y. (2018). China's Silk Road Economic Belt Initiative in Central Asia: Economic and Security Implications. *Asia Europe Journal*, 16(3), 267–281.
- [8] Green Finance and Development Center. (2022). Countries of the Belt and Road Initiative (BRI). Retrieved 07.01.2023 from <https://greenfdc.org/countries-of-the-belt-and-road-initiative-bri/>
- [9] Guangcheng, X. (2015). The Strategic Interests of China and Russia in Central Asia. In D. B. H. Denoon (Ed.), *China, the United States and the Future of Central Asia*. New York University Press.
- [10] Hamilton, R. (2024). *The China-Russia Relationship: The Dance of the Dragon and the Bear*. Springer.
- [11] Hoh, A. (2019). China's Belt and Road Initiative in Central Asia and the Middle East. *Digest of Middle East Studies*, 28(2), 241–276.

- [12] Indeo, F. (1998). Russia and China in Central Asia: Growing Geopolitical Competition. *International Affairs*, 16.
- [13] Indeo, F. (2018). The Impact of the Belt and Road Initiative on Central Asia: Building New Relations in a Reshaped Geopolitical Scenario. In W. Zhang, I. Alon, & C. Lattemann (Eds.), *China's Belt and Road Initiative: Changing the Rules of Globalization* (pp. 135–153). Springer.
- [14] Investopedia. (2021). Overview of the Eurasian Economic Union (EAEU). Retrieved 14.01.2023 from <https://www.investopedia.com/terms/e/eurasian-economic-union-eeu.asp>
- [15] Jardine, B., & Lemon, E. (2020). In Russia's Shadow: China's Rising Security Presence in Central Asia. *Kennan Cable*, 52(May), 351–368.
- [16] Kapoor, N. (2021). Russia's Eurasia Policy: Central Asia and the Rise of China. In A. Upadhyay (Ed.), *Transitions in Post-Soviet Eurasia: Identity, Polity and Strategic Choices* (pp. 117–132). Routledge India.
- [17] Kassenova, N. (2022). China–Central Asia relations: Re-learning to live next to the giant. In R. Isaacs & E. Marat (Eds.), *Routledge Handbook of Contemporary Central Asia* (pp. 202–217). Routledge.
- [18] Kellner, T. (2014). China's Rise in Central Asia: The Dragon Enters the Heart of Eurasia. In B. Dessein (Ed.), *Interpreting China as a Regional and Global Power: Nationalism and Historical Consciousness in World Politics* (pp. 216–245). Springer.
- [19] Khitakhunov, A. (2022). Economic Cooperation between Central Asia and China. Eurasian Research Institute. Retrieved 07.01.2023 from <https://www.eurasian-research.org/publication/economic-cooperation-between-central-asia-and-china/>
- [20] Laruelle, M., & Peyrouse, S. (2015). *Globalizing Central Asia: Geopolitics and the Challenges of Economic Development*. Routledge.
- [21] Laruelle, M. (2022). Russia and Central Asia: Evolving Mutual Perceptions and the Rise of Postcolonial Perspectives. In R. Isaacs & E. Marat (Eds.), *Routledge Handbook of Contemporary Central Asia* (pp. 193–201). Routledge.
- [22] Liao, J. X. (2021). China's Energy Diplomacy towards Central Asia and the Implications on its "Belt and Road Initiative". *The Pacific Review*, 34(3), 490–522.

- [23] Mitchell, G. (2014). China in Central Asia: The Beginning of the End for Russia?. *Slovo*, 26(1), 18–31.
- [24] Parfitt, T. (2005). Call for US Date to Leave Central Asia. Retrieved 05.01.2023 from <https://www.theguardian.com/world/2005/jul/06/china.russia>
- [25] Pradhan, R. (2018). The rise of China in Central Asia: The New Silk Road diplomacy. *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences*, 11(1), 9–29.
- [26] Reuters. (2022). China Offers Kazakhstan Security Support, Opposes 'External Forces'. Retrieved 01.01.2022 from <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-offers-kazakhstan-security-support-opposes-external-forces-2022-01-10/>
- [27] RFE/RL. (2021). Tajikistan Approves Construction of New Chinese-Funded Base as Beijing's Security Presence in Central Asia Grows. Retrieved 09.01.2023 from <https://www.rferl.org/a/tajikistan-approves-chinese-base/31532078.html>
- [28] Sheives, K. (2006). China Turns West: Beijing's Contemporary Strategy towards Central Asia. *Pacific Affairs*, 79(2), 205–224.
- [29] Stronski, P., & Ng, N. (2018). Cooperation and Competition: Russia and China in Central Asia, the Russian Far East, and the Arctic (Vol. 28). Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace.
- [30] Swanström, N. (2005). China and Central Asia: A New Great Game or Traditional Vassal Relations? *Journal of Contemporary China*, 14(45), 569–584.
- [31] Torbakov, I. (2007). The West, Russia, and China in Central Asia: What Kind of Game is Being Played in the Region? *Transition Studies Review*, 14, 152–162.
- [32] Vakulchuk, R., & Overland, I. (2019). China's Belt and Road Initiative through the Lens of Central Asia. In F. M. Cheung & Y.-Y. Hong (Eds.), *Regional Connection Under the Belt and Road Initiative*. Taylor & Francis.
- [33] Wilhelmsen, J., & Flikke, G. (2011). Chinese–Russian Convergence and Central Asia. *Geopolitics*, 16(4), 865–901.
- [34] Wilson, J. L. (2021). Russia and China in Central Asia: Deepening Tensions in the Relationship. *Acta Via Serica*, 6(1), 55–90.

[35] Wu, H.-L., & Chen, C.-H. (2004). The Prospects for Regional Economic Integration between China and the Five Central Asian Countries. *Europe-Asia Studies*, 56(7), 1059–1080.

[36] Zhihua, L. (2022). Trade with Central Asia to Expand. The State Council of the People's Republic of China. Retrieved 07.01.2022 from http://english.www.gov.cn/statecouncil/ministries/202201/19/content_WS61e76106c6d09c94e48a3e1c.html

GÜVENLİK VE ENERJİ KRİZLERİ BAĞLAMINDA FRANSIZ POLİTİKALARININ STRATEJİK YÖNELİMLERİ

Ahmet GEDİK*

Dr, İstinye Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
ORCID: 0000-0002-0371-6528, Email: agedik@istinye.edu.tr

ÖZ

Son yıllarda yaşanan krizler karşısında, Avrupa Birliği'nin güvenlik ve enerji politikaları derinden sarsılırken, Fransa bu krizlere yönelik stratejik çözümler geliştirme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmıştır. Güvenlik alanında Fransa, Avrupa Birliği'nin ortak savunma mekanizmalarını güçlendirme ve NATO ile işbirliğini derinleştirme yönünde önemli adımlar atmıştır. Bunun yanı sıra, Paris yönetimi ulusal savunma bütçesini artırarak askeri kapasitesini modernize etme çalışmalarını hızlandırmıştır. Enerji krizi ise Fransa'nın uzun vadeli enerji stratejilerinde köklü değişimlere yol açmıştır. Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltma hedefi doğrultusunda Fransa, yenilenebilir enerji yatırımlarını artırmış ve nükleer enerjiyi stratejik bir kaynak olarak yeniden konumlandırmıştır. Ayrıca enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi amacıyla LNG ithalatını artırmış ve enerji tasarrufunu önceliklendiren politikalar geliştirmiştir. Bu süreçte Fransa, enerji krizinin sosyal ve ekonomik etkilerini hafifletmek amacıyla iç politikada çeşitli tedbirler almıştır. Enerji maliyetlerindeki artışın hane halkı üzerindeki etkisini en aza indirmek için sübvansiyonlar ve vergi indirimleri gibi destek mekanizmalarını devreye sokmuştur. Bunun yanı sıra, enerji krizinin uzun vadeli çözümlerine katkı sağlamak adına AB çapında dayanışma mekanizmalarının oluşturulmasını savunmuştur. Fransa'nın güvenlik ve enerji krizlerine yönelik tepkileri, yalnızca ulusal düzeyde değil, Avrupa Birliği genelinde de etkili olmuş, AB'nin dayanıklılığını ve stratejik kapasitesini artırmaya yönelik katkılarda bulunmuştur. Bu çalışma, Fransa'nın krizlere karşı geliştirdiği stratejik dönüşümleri, ulusal çıkarlar ile Avrupa dayanışması arasındaki dengeyi merkeze alarak derinlemesine analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Fransız Siyaseti, Enerji Krizi, Rusya-Ukrayna Savaşı, Ulusal Çıkarlar, Nükleer Enerji*

* Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 29.01.2025, Kabul Tarihi: 24.03.2025.
Bu makalede Etik Kurul Onayı gerekmemektedir.

STRATEGIC TRENDS OF FRENCH POLICY IN THE CONTEXT OF SECURITY AND ENERGY CRISES

ABSTRACT

In recent years, amidst crises that have profoundly shaken Europe's security and energy policies, France has faced the necessity of developing strategic solutions to address these challenges. In the realm of security, France has taken significant steps to strengthen the European Union's common defense mechanisms and deepen its cooperation with NATO. Additionally, the Paris administration has accelerated efforts to modernize its military capacity by increasing the national defense budget. The energy crisis, on the other hand, has led to fundamental changes in France's long-term energy strategies. In its efforts to reduce dependence on Russian energy, France has increased investments in renewable energy and repositioned nuclear energy as a strategic resource. Furthermore, to diversify energy sources, France has expanded LNG imports and prioritized policies aimed at energy conservation. During this period, France implemented various measures in domestic policy to mitigate the social and economic impacts of the energy crisis. To minimize the burden of rising energy costs on households, subsidy programs and tax reductions were introduced. Moreover, France has advocated for the establishment of Europe-wide solidarity mechanisms to contribute to the long-term resolution of the energy crisis. France's responses to the security and energy crises have had an impact not only at the national level but also across the European Union, contributing to the EU's resilience and strategic capacity. This study provides an in-depth analysis of France's strategic transformations in the face of these crises, focusing on the balance between national interests and European solidarity.

Keywords: *French Politics, Energy Crisis, Russia-Ukraine War, National Interests, Nuclear Energy*

GİRİŞ

2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, Avrupa Birliği (AB) için İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan en büyük krizlerden birini yaratmıştır. Bu savaş, AB üyesi ülkelerin ortak bir tehdide karşı ne kadar uyumlu hareket edebileceğini test etmiştir. Polonya ve Baltık ülkeleri gibi bazı üyeler, Ukrayna'ya güçlü askeri yardımlar yapılması ve Rusya'ya ağır yaptırımlar uygulanması gerektiği konusunda kararlı bir tutum sergilemişken, Macaristan gibi ülkeler, ekonomik çıkarları ve Rusya ile olan tarihsel bağlarını göz önünde bulundurarak daha temkinli bir yaklaşım benimsemiştir. Bu farklı tutumlar, AB'nin tarihsel, ekonomik ve coğrafi çeşitliliğini gözler önüne sermektedir. Üye ülkelerin Rusya'ya coğrafi yakınlıkları, enerjiye bağımlılıkları ve tehdit algıları tepkilerini belirleyen başlıca faktörler olmuştur (Håkansson, 2024). Ukrayna krizi; AB'nin enerji, savunma ve göç politikalarındaki yapısal eksiklikleri de gün yüzüne çıkarmıştır. Dayanışma gerekliliği ile ulusal çıkarlar arasındaki dengeyi sağlama çabası, birliğin karar alma mekanizmalarında çeşitli zorluklar yaratmıştır.

Fransa, Rusya-Ukrayna savaşı karşısında karmaşık bir tutum sergilemiştir. Bir yandan, AB'nin ortak güvenlik ve savunma politikalarına bağlılığını vurgularken, diğer yandan ulusal çıkarlarını koruma çabası içinde olmuştur. Fransa'nın bu ikili tutumu hem AB içindeki dayanışma dinamiklerini hem de ulusal çıkarların önceliğini yansıtmaktadır. Fransa, AB'nin ortak güvenlik ve savunma politikalarının güçlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, AB'nin savunma kapasitesindeki eksiklikleri açıkça ortaya koymuştur. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, bu krizin ardından AB'nin savunma alanında daha fazla entegrasyona gitmesi gerektiğini vurgulamıştır (Macron, 2022). Fransa, özellikle Avrupa Savunma Fonu'nun güçlendirilmesi ve AB'nin askeri kapasitesinin artırılması yönünde çaba göstermiştir. Ancak, Fransa'nın bu tutumu, diğer AB ülkeleri tarafından her zaman desteklenmemiştir. Özellikle Doğu Avrupa ülkeleri, NATO'nun savunma politikalarına daha fazla güven duymakta ve AB'nin savunma entegrasyonuna şüpheyle yaklaşmaktadır. Bu durum, AB içindeki farklılaşma dinamiklerini göstermektedir.

Bu çalışmada, “güvenlik krizi”, Rusya-Ukrayna Savaşı bağlamında bölgesel ve küresel güvenlik dinamiklerindeki değişimleri ifade etmektedir. “Enerji krizi” ise, Rusya'nın AB üyelerine yaptığı doğalgaz ihracatında yaşanan kesintiler ve bunun yarattığı ekonomik-siyasi sonuçları kapsamaktadır. Fransa, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrasında enerji bağımlılığını

azaltma yönünde önemli adımlar atmıştır. Rusya'nın AB ülkelerine doğalgaz ihracatı, özellikle Almanya ve Doğu Avrupa ülkeleri için kritik bir öneme sahiptir. Fransa, bu bağımlılığı azaltmak için yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapılması ve nükleer enerjinin güçlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Fransa'nın nükleer enerjiye olan bağımlılığı, bu kriz sürecinde bir avantaj olarak görülmüştür. Nükleer enerji, Fransa'nın enerji bağımsızlığını korumasına yardımcı olmuş ve Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltmıştır. Ancak, diğer AB ülkeleri için durum daha karmaşıktır. Özellikle Almanya, nükleer enerjiden vazgeçme politikası nedeniyle enerji bağımlılığını azaltma konusunda daha fazla zorluk yaşamıştır. Bu çalışmada, Fransa'nın Rusya-Ukrayna savaşı karşısındaki tutumu ve bu tutumun çeşitli boyutları incelenmektedir. Ortak güvenlik ve savunma politikaları, enerji bağımlılığını azaltmaya yönelik çabalar, Rusya'ya uygulanan yaptırımlar ve bu yaptırımların ekonomik yansımaları ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra göç politikaları, kamu diplomasisi ve AB'nin genişleme stratejileri bağlamında birliğin kriz karşısındaki dayanıklılığı ve şekillenme süreci değerlendirilmektedir.

Bu makalede, süreç izleme yöntemi kullanılarak Fransa'nın savunma politikasındaki dönüşüm adımları sistematik bir şekilde analiz edilmiştir. Süreç izleme, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ardından Fransa'nın savunma stratejileri, askeri harcamaları ve uluslararası iş birliklerindeki değişimleri takip ederek, bu sürecin nasıl evrildiği üzerine odaklanmaktadır. Bu yöntem, Fransa'nın savunma politikalarında yaşanan değişimleri, başta AB ve NATO olmak üzere uluslararası bağlamdaki etkileşimleri gözler önüne sererken, stratejik önceliklerin nasıl yeniden şekillendiğini ve bu dönüşümün uzun vadeli etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, süreç izleme, Fransa'nın güvenlik politikalarındaki dinamikleri ve bu dinamiklerin Avrupa güvenliğine etkilerini derinlemesine incelemeye olanak sağlamaktadır. Bu analiz, Fransa'nın kriz sürecindeki dayanışma ve farklılaşma dinamiklerini anlamayı amaçlamaktadır.

FRANSIZ GÜVENLİK POLİTİKALARINDA DÖNÜŞÜM: LİTERATÜR TARAMASI VE RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ ETKİLERİ

Fransız güvenlik politikası, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ardından önemli dönüşümler geçirmiştir. Bu savaş, AB güvenliğinin stratejik önemini ve Rusya'nın saldırganlığına karşı kolektif bir yanıt verilmesi gerekliliğini açıkça ortaya koymuştur. Şubat 2022'de çatışmaların başlamasıyla birlikte,

AB ve NATO'nun kilit üyelerinden biri olan Fransa, stratejik önceliklerini ve askeri angajmanlarını yeniden değerlendirmiştir (Tenenbaum & Zima, 2024). Tenenbaum ve Zima, (2024) IFRI için hazırladıkları raporda, Fransa'nın Doğu Avrupa'daki güvenlik politikalarını ele almakta ve Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırıları sonrası Fransa'nın bölgedeki rolünün nasıl değiştiğini incelemektedir. Fransa, 20. yüzyıl boyunca Orta ve Doğu Avrupa'da güvenlik konularına zaman zaman müdahil olmuş, ancak Soğuk Savaş sonrası bu bölgeye olan ilgisini azaltmıştı. 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya geniş çaplı saldırısı, Fransa'nın stratejik yaklaşımını değiştirdi ve bölgedeki askeri varlığını artırmaya yol açtı. "Fransa'nın yeni stratejisinin, Rusya'ya karşı daha sert bir tutum benimsemek, Ukrayna'ya askeri yardım sağlamak ve NATO ile iş birliğini güçlendirmek üzerine kurulu olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, Ukrayna'ya askeri ekipman desteği verilmiş ve Ukrayna ordusuna eğitim programları düzenlenmiştir. Fransa ayrıca NATO'nun Doğu Avrupa'daki caydırıcılık önlemlerine aktif katkı sağlamaktadır (Tenenbaum & Zima, 2024). Askeri anlamda Fransa; Estonya ve Romanya'da askeri birlikler bulundurarak (Lynx ve Aigle operasyonları) kara savunmasına destek vermekte, Baltık ve Karadeniz bölgelerinde hava ve deniz savunma faaliyetleri yürütmektedir. NATO'nun kolektif savunma stratejisine uyumlu olarak bölgedeki askeri varlığını artırmış ve Doğu Avrupa'nın güvenliğine yönelik daha aktif bir rol üstlenmiştir. Tenenbaum ve Zima, gelecekte Fransa'nın Doğu Avrupa'daki askeri ve siyasi varlığının sürdürülebilirliğinin, Rusya'nın askeri gücünün nasıl evrileceği ve ABD'nin Avrupa'daki rolünü nasıl şekillendireceği gibi faktörlere bağlı olduğunu dile getirmektedir. Fransa, Avrupa güvenliğinde daha güçlü bir aktör olmayı hedeflerken, NATO içindeki konumunu da güçlendirmeye çalışmaktadır.

Bir yandan da bu savaş AB için bir katalizör görevi görerek enerji güvenliği alanındaki kırılganlıkları ve Rusya'ya olan bağımlılığı gözler önüne sermiştir. AB, bu doğrultuda enerji politikalarında reformlar gerçekleştirerek enerji kaynaklarını çeşitlendirme ve yenilenebilir enerjiye yatırımları artırma yönünde adımlar atmıştır (Weber, 2024). Fransa, nükleer enerji altyapısının sağladığı görece enerji bağımsızlığı sayesinde, AB enerji güvenliği konusunda lider bir konum üstlenmiş ve bu alandaki rolünü pekiştirmiştir. Aynı zamanda, Fransa Ukrayna'ya yönelik askeri yardımlarını artırarak NATO içindeki taahhütlerini güçlendirmiş ve uluslararası güvenlik alanındaki etkinliğini artırmıştır (Delivet, 2024; Gloriovza, 2024).

Renaud Bellais ve Axel Nicolas'ın (2025), *Fondation de Jean Jaurés* için hazırladığı rapora göre, çatışma ve gerilimin tırmanma ihtimali Fransa'yı savunma harcamalarını artırmaya ve askeri kapasitesini modernize etmeye yöneltmiştir. Bu bağlamda, "stratejik özerklik" kavramı daha fazla önem kazanmış ve Fransa, ulusal kapasitesini güçlendiren ancak NATO gibi uluslararası yapılarla ortak hareket eden bir savunma politikası benimsemeye yönelik çabalarını artırmıştır (Bellais & Nicolas, 2025; Dumoulin, 2023). Bu gelişmeler, yalnızca ulusal düzeyde bir güvenlik anlayışının yeterli olmadığını ve ancak kolektif bir yaklaşımla yeni tehditlerin üstesinden gelinebileceğini göstermiştir. Bu bağlamda, AB'nin ortak savunma kapasitesini geliştirmeye yönelik girişimler hız kazanmıştır (Zima, 2023; Borrell, 2023).

Ukrayna'daki savaş, güvenlik konularında askeri ve siyasi düzeyde daha güçlü bir diyalogun gerekliliğini ortaya koymuştur. Fransa, diğer AB ülkeleriyle birlikte, ortak savunma mekanizmalarına dair müzakereleri artırmış ve kalıcı yapılandırılmış iş birliği (PESCO) gibi girişimlerin geliştirilmesine öncülük etmiştir (Vinet, 2024; Dominici & Steingass, 2024). Bunun yanı sıra, savaşın ekonomik etkileri de dikkate alınmalıdır çünkü çatışma, AB'nin gıda güvenliğini ve ekonomik dayanıklılığını sarsan küresel krizleri tetiklemiştir. Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası Fransa'nın savunma politikası, stratejik önceliklerin yeniden değerlendirilmesi, AB güvenliğine yönelik artan taahhütler ve çok taraflı iş birliğinin güçlendirilmesi ile şekillenmektedir. Bu gelişmeler, Ukrayna'daki savaşın yalnızca Fransa'nın ulusal güvenlik anlayışını değil, aynı zamanda Avrupa'nın genel güvenlik mimarisini de köklü bir şekilde yeniden tanımladığını göstermektedir.

AVRUPA BİRLİĞİ POLİTİKALARINDA GÖRÜLEN DEĞİŞİMLER

AB üye ülkelerinin Ukrayna krizine yönelik tutumları, belirgin bir homojenlikten uzak olup oldukça farklılık göstermektedir. Bu farklılık, AB üyesi devletlerin jeopolitik konumları, tarihsel ilişkileri, ekonomik çıkarları ve ulusal güvenlik önceliklerinden kaynaklanan bir dizi unsura dayanmaktadır. Özellikle Rusya'nın coğrafi yakınlığında bulunan Baltık ülkeleri (*Estonya, Letonya, Litvanya*) ve Polonya, Rusya'nın bölgesel saldırganlıklarını ulusal güvenliklerine doğrudan bir tehdit olarak değerlendirmektedir (Raik vd., 2024). Bu tehdit algısı, bu ülkelerin Ukrayna'ya güçlü bir siyasi, ekonomik ve askeri destek sağlama politikası

geliştirmelerine ve Rusya'ya yönelik daha sert yaptırımlar önerilerine yol açmıştır. Buna karşın, Macaristan gibi bazı ülkeler, Moskova ile tarihsel bağlarını ve enerji bağımlılıklarını göz önünde bulundurarak daha temkinli ve ihtiyatlı bir yaklaşım benimsemiştir. Macar hükümeti, enerji güvenliği ve ulusal ekonomik çıkarları ön planda tutarak, Rusya'ya yönelik yaptırımların uygulanmasında sınırlayıcı bir tutum almış ve bu durumu AB içindeki tartışmalarda farklı bir konumda değerlendirilen bir politika olarak ortaya koymuştur (Labelle, 2024). Diğer taraftan, Almanya ve Fransa gibi AB'nin lider ülkeleri, kriz çözümü için diplomasiye öncelik veren bir yaklaşım izlemiştir. Almanya, enerji politikalarını ve savunma harcamalarını gözden geçirerek tarihsel bir paradigma değişikliğine gitmiş, Fransa ise NATO bağlamında ve AB'nin bağımsız savunma kapasitesini güçlendirme yönünde vurgular yaparak, diplomasi ile stratejik özerkliği birleştiren bir yaklaşım sergilemiştir (Hoeffler vd., 2024). Bu çeşitli tepkiler, AB içinde, kriz bağlamında hem dayanışma hem de ayrışma dinamiklerini aynı anda ortaya koymaktadır.

Rusya'nın 2022 yılında Ukrayna'ya yönelik başlattığı kapsamlı işgal, AB için güvenlik ve savunma politikalarını köklü bir şekilde değiştiren bir dönüm noktası olmuştur. Uzun yıllar boyunca ekonomik entegrasyon ve diplomatik yollarla bir barış projesi olarak faaliyet gösteren AB, Ukrayna krizi ile güvenlik ve savunma kapasitesini artırma gerekliliğini daha güçlü bir biçimde hissetmiştir (Rosina, 2023). Bu süreçte Almanya'nın savunma politikalarında yaşanan köklü dönüşüm, AB'nin güvenlik stratejilerindeki önemli bir paradigmaya işaret etmektedir. Almanya, tarihsel olarak savunma harcamalarında dikkatli bir yaklaşım sergilerken, Ukrayna savaşının ardından savunma bütçesini gar gayrisafi yurt içi hasılanın (GSYİH) %2'sine çıkarma kararı almış ve 100 milyar avroluk özel bir savunma fonu oluşturmuştur (Meşe, 2023). Bu karar, yalnızca Almanya için değil, AB'nin genel güvenlik anlayışı açısından da önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir (Akal, 2022).

AB'nin NATO ile olan ilişkisi de bu dönemde daha da güçlenmiş ve NATO'nun AB güvenliğinin temel taşı olduğu görüşü pekişmiştir. Bununla birlikte, AB kendi stratejik özerkliğini geliştirme çabalarını hızlandırmıştır. Bu bağlamda, Stratejik Pusula (*Strategic Compass*) adlı belge, AB'nin savunma kapasitesini artırmaya yönelik önemli bir yol haritası olarak öne çıkmaktadır. 2030 yılına kadar AB'nin savunma harcamalarını artırmayı, siber güvenlik tehditlerine karşı daha etkin bir savunma mekanizması

kurmayı ve 5.000 kişilik hızlı müdahale kapasitesine sahip bir askeri birlik oluşturmayı hedefleyen bu belge, AB'nin güvenlik politikalarındaki dönüşümün temel taşlarından biri olmuştur (Kuokštytė, 2022). Bu değişimlerin bir sonucu olarak, AB ülkelerinin savunma harcamalarında belirgin bir artış yaşanmıştır. Örneğin, Polonya 2023 yılında GSYİH'sinin %3'ünü savunma harcamalarına ayıracağını duyurmuştur, Fransa ise askeri bütçesini 2025 yılına kadar %40 artırmayı planlamaktadır (Kuokštytė, 2022). AB'nin Ukrayna'ya sağladığı askeri destek de oldukça dikkat çekicidir. Avrupa Barış Fonu (European Peace Facility) aracılığıyla Ukrayna'ya 5 milyar avrodan fazla askeri yardım gönderilmiş ve bu durum, AB'nin bir barış aktöründen güvenlik sağlayıcı bir aktöre dönüşümünü gözler önüne sermiştir. AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) çerçevesinde öne çıkan alanlar, birliğin savunma kapasitesini artırmayı ve uluslararası krizlere daha etkili bir şekilde yanıt verme yeteneğini geliştirmeyi hedeflemektedir. Hızlı Müdahale kapasitesi, bu bağlamda önemli bir yer tutmaktadır. 2030 yılına kadar oluşturulması planlanan 5.000 kişilik hızlı müdahale gücü, AB'nin kriz yönetimindeki rolünü güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Diğer bir kritik alan, siber güvenliktir; artan dijital tehditlere karşı bir Avrupa Siber Savunma Politikası'nın geliştirilmesi, savunma stratejilerinin önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Ayrıca, savunma sanayi işbirliği de dikkat çeken bir diğer alandır; üye ülkeler arasında savunma sanayii alanındaki işbirliği teşvik edilmekte ve ortak projelere yönelik finansman artırılmaktadır (Moser, 2024; Dorn, 2024). Bu dönüşümler, AB'nin savunma alanında daha bağımsız ve etkili bir aktör olma çabalarını yansıtmaktadır. Ancak, aynı zamanda bu süreç AB içinde farklı öncelikler ve ulusal çıkarlar temelinde ayrışmalara da yol açabilmektedir.

Ukrayna krizinin enerji alanında da büyük bir etkisi olmuştur. Savaş öncesinde AB ülkeleri, Rusya'ya özellikle de doğal gaz ve petrol tedarikinde yüksek derecede bağımlıydı. Ancak, Rusya'nın enerji kaynaklarını bir baskı aracı olarak kullanması, bu bağımlılığın sürdürülemez olduğunu gözler önüne sermiştir. Bu doğrultuda, AB, Rus gazına olan bağımlılığını azaltmak amacıyla REPowerEU adlı kapsamlı bir strateji geliştirmiştir (Labelle, 2024). REPowerEU, yenilenebilir enerjiye geçişi hızlandırmayı, sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) altyapısını güçlendirmeyi ve enerji verimliliğini artırmayı hedefleyen bir plan olup, ABD ve Katar gibi yeni enerji ortaklarıyla yapılan anlaşmalarla desteklenmiştir. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılan yatırımlar da AB'nin "yeşil dönüşüm"

hedefleriyle paralel olarak artırılmıştır. Güneş ve rüzgâr enerjisi projeleri genişletilmiş ve 2030 yılı itibarıyla toplam enerji tüketiminde yenilenebilir kaynakların oranının %45'e çıkarılması hedeflemiştir. Ancak, bu süreç enerji ithalatına yüksek derecede bağımlı olan Doğu ve Güney Avrupa ülkelerinde mali ve siyasi zorluklara yol açmış ve enerji politikalarında birliğin sağlanmasını zorlaştırmıştır (Hoeffler vd., 2024). Savaşın yarattığı insani kriz, AB'nin göç politikalarını da önemli ölçüde etkilemiştir. Milyonlarca Ukraynalı mülteci, Rusya'nın askeri saldırılarından kaçarken AB ülkelerine sığınmıştır. Polonya, Macaristan, Romanya ve Slovakya gibi Ukrayna ile sınır komşusu ülkeler, büyük mülteci akınlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Polonya, yaklaşık 1,5 milyon Ukraynalı mülteciye ev sahipliği yaparak AB içerisindeki en büyük mülteci nüfusuna sahip ülke olmuştur. Ancak, bu büyük akın, AB'nin dayanışma mekanizmalarının yetersizliğini de gözler önüne sermiştir. AB düzeyinde ortak bir yaklaşım benimsenememiş ve sınır ülkeleri ciddi lojistik ve mali zorluklarla karşılaşmıştır (Gülerce & Bayram, 2023; Tardis & Sarthou-Lajus, 2023). Öte yandan, Ukraynalı mültecilere Geçici Koruma Direktifi çerçevesinde hızla geçici koruma statüsü verilmesi, AB'nin göç politikasında daha önce görülmemiş bir esneklik ve hızla harekete geçişi simgelemektedir. Ancak, bu esneklik ve dayanışmanın diğer mülteci grupları için sağlanmaması, AB'nin göç politikalarının eşitlik ve adalet ilkeleri çerçevesinde yeniden sorgulanmasına neden olmuştur (Tardis & Sarthou-Lajus, 2023). Bu gelişmeler, AB'nin hem enerji hem de göç politikalarında krizlerin etkisiyle gerçekleşen büyük dönüşümleri gözler önüne sermektedir.

RUSYA'YA YÖNELİK UYGULANAN YAPTIRIMLARIN AVRUPA BİRLİĞİ ÜZERİNDEKİ STRATEJİK VE EKONOMİK YANSIMALARI

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri müdahalesi, AB'nin dış politika ve güvenlik stratejilerinde köklü değişikliklere yol açmıştır. Bu olay, AB'nin daha önce benzeri görülmemiş bir yaptırım sürecini başlatmasına neden olmuştur. AB, Rusya'ya karşı enerji, finans, ticaret ve teknoloji gibi stratejik alanlarda pek çok yaptırım paketi uygulamış ve bu süreçte ABD ve diğer Batılı müttefiklerle yakın koordinasyon halinde hareket etmiştir. Uygulanan yaptırımların hedefleri, Rusya'nın uluslararası finansal sisteme erişimini kısıtlamak, yüksek teknoloji ürünlerine ulaşımını engellemek ve enerji gelirlerini azaltmaktır (Moysan, 2024). Yaptırımların en dikkat çekici unsurları arasında Rusya'nın SWIFT sisteminden çıkarılması ve AB'ye petrol ve gaz ihracatına yönelik getirilen sınırlamalar yer almaktadır. Enerji

sektörü, AB'nin Rusya'ya karşı uyguladığı yaptırımların en hassas alanı olmuştur. AB, Rusya'dan kömür ithalatını tamamen yasaklamış ve petrol ithalatına aşamalı kısıtlamalar getirmiştir. Ancak, doğal gaz konusunda Almanya ve İtalya gibi enerji bağımlılığı yüksek ülkeler nedeniyle daha temkinli bir yaklaşım benimsenmiştir. Kuzey Akım 2 doğal gaz boru hattı projesi tamamen askıya alınmış ve AB, enerji ithalatında Rusya'ya olan bağımlılığını azaltmak için yenilenebilir enerji kaynaklarına ve sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) altyapısına yönelmiştir (Ramdani, 2024; Zarkik, 2022; Rebière & Gobin, 2023). Finansal alanda, Rusya'nın Merkez Bankası'nın uluslararası rezervlerine erişiminin engellenmesi ve Rus finans kuruluşlarının küresel SWIFT sisteminden çıkarılması, ülke ekonomisinde ciddi sarsıntılara yol açmıştır. Bu yaptırımlar, Rusya'nın dış ticaret kapasitesini sınırlandırmış ve ruble üzerinde yoğun bir baskı oluşturmuştur (Mearian, 2022; Teurtrie, 2024). Ancak Rusya, alternatif ticaret ortakları ve finansal mekanizmalar geliştirerek yaptırımların tam anlamıyla istenen etkiyi yaratmasını engellemiştir.

Rusya, Çin ve Hindistan gibi ülkelerle alternatif ticaret yolları geliştirerek ve uluslararası dolar sistemine olan bağımlılığını azaltarak yaptırımların etkisini hafifletmeye çalışmıştır. Çin ile yapılan ticaret anlaşmaları ve yuan üzerinden yapılan ödemeler, Rusya'nın finansal yaptırımlara karşı direncini artırmıştır (Liu, 2023). Bununla birlikte, yaptırımların Rusya ekonomisi üzerindeki uzun vadeli etkileri, yatırımların azalması ve teknolojik gerileme açısından devam etmektedir. Teknoloji alanındaki yaptırımlar, Rusya'nın yüksek teknoloji ürünlerine erişimini hedeflemiştir. AB; Rusya'ya yarı iletkenler, havacılık ekipmanları ve askeri teknolojiler gibi stratejik ürünlerin ihracatını yasaklamıştır (Arbus, 2024; Teurtrie, 2024). Bu kısıtlamalar, Rusya'nın savunma ve sivil sektörlerinde modernizasyon çabalarını büyük ölçüde sekteye uğratmıştır. Ayrıca, çelik, lüks tüketim malları ve kimyasal ürünler gibi birçok ticaret alanında Rusya ile ekonomik iş birliği sınırlandırılmıştır. Teknoloji yaptırımları, Rusya'nın savunma sanayii ve uzay programları gibi kritik alanlarda ciddi zorluklar yaşamasına neden olmuştur. Özellikle, yarı iletkenler ve diğer yüksek teknoloji ürünlerine erişiminin kısıtlanması, Rusya'nın askeri ve sivil teknolojilerdeki gelişimini yavaşlatmıştır (Kuznetsov, 2023). Bu durum, Rusya'nın uzun vadede teknolojik bağımsızlığını sağlama çabalarını zorlaştırmaktadır.

Yaptırımların AB üye ülkeleri arasında yarattığı tartışmalar, AB'nin ortak bir dış politika oluşturma konusundaki zorluklarını bir kez daha gözler

önüne sermiştir. Baltık ülkeleri ve Polonya gibi Rusya ile coğrafi ve tarihsel bağları olan ülkeler, yaptırımların daha sıkı bir şekilde uygulanmasını savunmuş, buna karşın Macaristan, Avusturya ve bazı Güney Avrupa ülkeleri, yaptırımların kendi ekonomileri üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekerek daha temkinli bir yaklaşım benimsemişlerdir (Coşkun, 2023). Rusya'ya yönelik yaptırımlar, AB-Rusya ilişkilerinde uzun vadeli bir dönüşümün habercisi olarak değerlendirilmelidir. Hem ekonomik hem de politik düzeyde bu süreç, AB'nin krizlere yanıt kapasitesini geliştirme ihtiyacını net bir şekilde ortaya koymuştur (Teurtrie, 2024). Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri müdahalesi, AB'nin dış politika ve güvenlik stratejilerinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. AB, Rusya'ya karşı enerji, finans, ticaret ve teknoloji alanlarında geniş kapsamlı yaptırımlar uygulamış ve bu süreçte ABD ve diğer Batılı müttefiklerle yakın iş birliği içinde hareket etmiştir. Ancak, yaptırımların AB üye ülkeleri üzerindeki ekonomik etkileri ve iç tartışmalar, AB'nin ortak bir dış politika oluşturma konusundaki zorluklarını bir kez daha ortaya koymuştur. Bu süreç, AB'nin gelecekteki krizlere yanıt verme kapasitesini artırmak için daha fazla entegrasyon ve koordinasyon ihtiyacını açıkça göstermektedir.

FRANSIZ SİYASETİ: RUSYA-UKRAYNA KRİZİ KARŞISINDA STRATEJİK DÖNÜŞÜM

Rusya-Ukrayna krizinin başlangıcında, Fransa, AB'nin güvenlik ve istikrarını sağlama konusunda liderlik rolü üstlenmiştir. Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, krizin ilk aşamalarında “açık diyalog” ve “gerilim azaltma” politikalarını benimsemiştir (Le Hyaric, 2022). Bu çerçevede, Macron, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodimir Zelenski ile sık sık iletişim kurmuş ve Moskova ile Kiev'e yaptığı ziyaretlerle barış çabalarını desteklemiştir (Fontanel, 2024; Marie & Desmonce, 2022). Bu ziyaretler, Fransa'nın barışçıl bir çözüm bulma kararlılığını ve AB'nin diplomatik özerkliğini savunma politikasını gösteren somut örnekler olmuştur. Macron'un bu dönemdeki stratejisi, Moskova ve Batı arasında bir köprü işlevi görmeye çalışmak olmuştur. Özellikle NATO'nun genişlemesi gibi konularda Putin'in endişelerini gidermek amacıyla daha esnek bir duruş sergilemiştir (de Glinasty & Delage, 2024). Ancak, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik büyük çaplı askeri saldırısı, bu diplomatik çabaların başarısız olmasına yol açmıştır. Savaşın başlamasıyla birlikte, Fransa'nın politikalarında önemli bir dönüşüm yaşanmış ve daha sert tedbirler benimsenmiştir.

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik büyük çaplı askeri saldırısı, Fransa'nın kriz karşısındaki tutumunu kökten değiştirmiştir. Savaşın başlamasıyla birlikte, Fransa, Rusya'ya karşı ekonomik yaptırımları desteklemiş ve Ukrayna'ya yönelik hem insani hem de askeri yardımları artırmıştır (Peters, 2023). Fransa, özellikle enerji, finans ve teknoloji alanlarında daha sıkı yaptırımların uygulanması için öncülük etmiştir. Bu yaptırımlar, Rusya'nın uluslararası finans sistemine erişimini kısıtlamayı ve ekonomisini zayıflatmayı amaçlamıştır (Girard, 2022). Ayrıca, Fransa, NATO içindeki askeri katılımını güçlendirmiş ve ittifakın doğu kanadında daha fazla askeri varlık bulundurmıştır. Baltık Devletleri ve Polonya'daki NATO operasyonlarına aktif katılım göstererek, krizin başlangıcında askeri desteğini açıkça ortaya koymuştur (Vinet, 2024; Martens, 2022). Bu adımlar, Fransa'nın Rusya'nın agresif politikalarına karşılık olarak AB içinde ve NATO bağlamında liderlik rolünü pekiştirme çabalarını yansıtmaktadır.

Fransa'nın Rusya-Ukrayna krizi sırasında izlediği politikalar, AB'nin stratejik özerklik vizyonu çerçevesinde şekillenmiştir. Macron, AB'nin güvenlik ve savunma alanında daha bağımsız bir rol oynaması gerektiğini savunmuş ve AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) çabalarını güçlendirme yönünde adımlar atmıştır (de Tingut, 2022). Özellikle, AB'nin savunma kapasitesini artırmayı amaçlayan Stratejik Pusula'nın uygulanmasına öncelik vermiş ve AB savunma sanayisine yapılan yatırımların artırılmasını savunmuştur.

Tablo 1. Fransa'nın Rusya-Ukrayna Krizi Karşısındaki Stratejik ve Ekonomik Dönüşümü (2021-2023)

	2021	2022	2023	Değişim Oranı (%)
Savunma Bütçesi (Milyar €)	42	44,3	46,9	+11,6
Yenilenebilir Enerji Payı (% Toplam Enerji)	19,5	22	25,3	+29,7
Rusya'dan Doğalgaz İthalatı (% Toplam)	17	9,5	5,0	-70,6
AB'ye Öncülük Edilen Yaptırım Paketleri (Adet)	2	6	8	+300
Ukrayna'ya Sağlanan Askeri Yardım (Milyar €)	0,2	1,4	2,0	+900
Doğu Avrupa'ya Gönderilen Asker Sayısı	300	1,200	1,500	+400

Fransa'da Enerji Fiyatı Artışı (% Yıllık)	5,1	12,8	8,7	+70,6
Kamuoyu Desteği (% Yatırımlara Destek)	62	55	58	-6,5

Kaynak: Commission Européenne, 2023; Agence Internationale de l'énergie, 2023; IFRI, 2023.

Macron, AB savunma politikalarının NATO ile uyumlu olması gerektiğini vurgulamış ve AB'nin savunma stratejilerinin NATO'yu tamamlayıcı nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir. Bu dönemde Fransa'nın çabaları, AB'nin küresel bir aktör olarak rolünü güçlendirmeyi hedeflemiştir. Kriz süresince, Macron, hem AB içinde hem de uluslararası düzeyde aktif bir diplomasi yürütmüş ve AB'nin liderliğini pekiştirmeye yönelik çabalar sarf etmiştir (Gasnier, 2024). Fransa, Rusya-Ukrayna savaşı sırasında Ukrayna'ya yönelik önemli insani ve askeri yardımlarda bulunmuştur. Bu yardımlar, hem savaşın yol açtığı insani krizi hafifletmeyi hem de Ukrayna'nın savunma kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamıştır. Fransa, Ukrayna'ya askeri teçhizat sağlanması için girişimlerde bulunmuş ve savaşın ekonomik etkilerini hafifletmek için öncü bir rol oynamıştır (Peters, 2023). Fransa, AB'nin Ukrayna'daki savaşın yol açtığı insani ve güvenlik krizlerine yönelik mali yardım mekanizmalarını desteklemiştir. Bu çerçevede, Fransa, Ukrayna'ya yönelik insani yardımların koordinasyonunda aktif bir rol üstlenmiş ve savaş mağdurlarına yönelik yardım programlarının finanse edilmesine katkıda bulunmuştur (Gasnier, 2024).

Fransa, 2024 yılında askeri harcamalarını 413 milyar euroya çıkararak savunma bütçesini %40 oranında artırma kararı almıştır. Bu artış, ülkenin savunma kapasitesini modernize etmek ve güvenlik tehditlerine karşı daha etkili bir şekilde hazırlıklı olmak için yapılmıştır. Fransa, özellikle hava savunma sistemleri, denizaltılar ve nükleer caydırıcılık kapasitesini güçlendirmeye yönelik yatırımlarını artırmıştır. Fransa Savunma Bakanı Lecornu, 2024-2030 dönemi için planlanan bütçenin %60'ının modernizasyon projelerine ayrılacağını belirtmiştir. Bu, Fransa'nın hem NATO ittifakına olan katkılarını artırmayı hem de AB'deki güvenlik ve savunma işbirliğini güçlendirmeyi hedeflediğini göstermektedir (Ministère des Armées, 2023; Parly, 2023). Fransa, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırgan tavrına karşı Ukrayna'ya büyük miktarda askeri yardım göndermiştir. 2022'den itibaren Fransa, Ukrayna'ya 600 milyon euro değerinde silah ve teçhizat desteği sağlamıştır. Bu yardım, özellikle ağır

silahlar, mühimmat ve hava savunma sistemlerini içermektedir. Fransa'nın gönderdiği yardımlar arasında, 18 adet Caesar topçu, 50.000'den fazla mermi, 10.000 yedek parça ve çeşitli hava savunma sistemleri yer almıştır (European Defence Agency, 2023; International Institute for Strategic Studies, 2023). Fransa'nın Avrupa Savunma Birliği'ndeki katkıları da önemli ölçüde artmış ve Fransa, Baltık ve Karadeniz gibi bölgelerdeki askeri varlığını pekiştirmek için tatbikatlar gerçekleştirmiştir. Bu gelişmeler, Fransa'nın savunma stratejisinin, sadece ulusal güvenlik değil, aynı zamanda Avrupa'nın güvenliği açısından da kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Fransa, Rusya-Ukrayna krizi sırasında NATO içindeki rolünü güçlendirmiş ve ittifakın doğu kanadında daha fazla askeri varlık bulundurmıştır. Bu adımlar, Fransa'nın Rusya'nın agresif politikalarına karşılık olarak NATO'nun savunma kapasitesini artırma çabalarını yansıtmaktadır. Fransa, Baltık Devletleri ve Polonya'daki NATO operasyonlarına aktif katılım göstererek, krizin başlangıcında askeri desteğini açıkça ortaya koymuştur (Vinet, 2024; Martens, 2022). Ayrıca Fransa, NATO'nun savunma stratejilerinin güçlendirilmesi yönünde önemli adımlar atmış ve ittifakın doğu kanadında daha fazla askeri varlık bulundurulmasını savunmuştur. Bu çerçevede Fransa, NATO'nun savunma kapasitesini artırmak için yapılan askeri tatbikatlara aktif katılım göstermiş ve ittifakın savunma stratejilerinin güncellenmesine katkıda bulunmuştur (Girard, 2022). Krizin başlangıcında barışçıl çözüm arayışlarına öncelik veren Fransa, savaşın tırmanmasıyla birlikte daha sert yaptırımlar ve askeri angajman politikaları benimsemiştir. Bu dönüşüm, Fransa'nın Rusya'nın agresif politikalarına karşılık olarak AB içinde ve NATO bağlamında liderlik rolünü pekiştirme çabalarını yansıtmaktadır. Ayrıca, Fransa'nın bu süreçte AB'nin stratejik özerkliği ve NATO ile ilişkileri bağlamında oynadığı rol, AB'nin küresel bir aktör olarak konumunu güçlendirmiştir.

FRANSA'NIN NÜKLEER ENERJİ POLİTİKASI VE STRATEJİK DÖNÜŞÜM

Fransa, nükleer enerjiyi hem sivil hem de askeri alanlarda stratejik bir güç unsuru olarak benimseyen ve bu alanda öncü bir rol üstlenen ülkelerden biridir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında enerji bağımsızlığını sağlama hedefi doğrultusunda nükleer enerjiye yönelen Fransa, 1970'li yıllardan itibaren elektrik üretiminin önemli bir bölümünü nükleer santraller aracılığıyla karşılamaya başlamıştır (Bouglé, 2023). Bu süreç,

ülkenin enerji politikalarında köklü bir dönüşümü beraberinde getirmiş ve Fransa'yı AB'nin en büyük nükleer enerji üreticisi konumuna yükseltmiştir. Günümüzde Fransa, toplam elektrik üretiminin yaklaşık %70'ini nükleer enerjiden elde etmekte ve bu oran, dünya genelinde nükleer enerjinin en yoğun kullanıldığı örneklerden biri olarak öne çıkmaktadır (Benhaddadi & Olivier, 2008; Maitre, 2025). Nükleer enerji; Fransa'nın enerji güvenliği, sanayi politikaları ve iklim değişikliğiyle mücadele stratejilerinin temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Ülkenin nükleer doktrini, düşük karbon salınımı ile çevre dostu bir enerji kaynağı oluşturmayı, enerji arz güvenliğini sağlamayı ve fosil yakıtlara olan dışa bağımlılığı azaltmayı hedeflemektedir (Galindo, 2022). Bu kapsamda nükleer enerji, Fransa'nın enerji çeşitliliğini artırmasının yanı sıra küresel iklim hedeflerine ulaşma yolunda önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. AB'nin karbon nötr olma hedefleri doğrultusunda, nükleer enerjinin düşük karbonlu bir enerji kaynağı olarak konumu, Fransa'nın enerji politikalarında merkezi bir rol oynamaya devam etmektedir (European Commission, 2020). Ancak, Fransa'nın nükleer enerjiye olan bağımlılığı, bazı eleştirileri de beraberinde getirmektedir. Nükleer santrallerin yüksek maliyetleri, atık yönetimi sorunları ve potansiyel güvenlik riskleri, bu enerji kaynağının sürdürülebilirliği konusunda tartışmalara neden olmaktadır (Fontanel, 2010). Buna rağmen Fransa, nükleer enerji altyapısını modernize etme ve yeni nesil reaktörler geliştirme yönündeki çabalarını sürdürerek bu zorluklarla başa çıkmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, Fransa'nın nükleer enerji politikaları hem ulusal hem de uluslararası düzeyde enerji güvenliği ve iklim değişikliğiyle mücadele açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Fransa, nükleer enerjiyi sadece sivil kullanım için değil, aynı zamanda savunma stratejisinin temel bir unsuru olarak da değerlendirmektedir. 1960'lardan itibaren nükleer caydırıcılık politikasını benimseyen ülke, bağımsız bir nükleer silah kapasitesi geliştirerek savunma stratejisinin merkezine yerleştirmiştir. "*Force de Frappe*" olarak adlandırılan Fransız nükleer caydırıcılık doktrini, ülkenin egemenliğini ve ulusal güvenliğini garanti altına almak amacıyla geliştirilmiştir (Guisner, 2007). Günümüzde Fransa hem hava hem de deniz tabanlı nükleer silah kapasitesine sahip olup NATO içinde bağımsız bir nükleer güç olarak hareket etmektedir. Enerji krizleri ve jeopolitik belirsizlikler karşısında, Fransa'nın nükleer politikasına olan bağlılığı hem enerji hem de savunma alanında devam etmektedir.

Fransa'nın, 2023 itibarıyla yaklaşık 290 nükleer başlığa sahip olduğu tahmin edilmektedir (Gautier, 2025). Bu sayı, Fransa'nın modernizasyon sürecinde tutmayı planladığı nükleer başlık sayısının bir göstergesidir. Fransa, nükleer başlık sayısını azaltmaya yönelik önceki uluslararası taahhütlerine rağmen, caydırıcılık stratejisini güçlendirmek için bu sayı üzerinde değişiklik yapmamayı hedeflemiştir.

Tablo 2. Fransa'nın 2020-2024 Yılları Arasında Nükleer Enerji Kullanımı ve Üretim Değişimleri

Yıl	Nükleer Santral Sayısı	Nükleer Enerji Üretimi (TWh)	Toplam Elektrik Üretimindeki Payı (%)
2020	56	335	67
2021	56	360	69
2022	56	282	63
2023	56	320	65
2024	56	361.7	67

Kaynak: EDF, 2024; Réseau de Transport d'Électricité, 2025.

Fransa'nın nükleer enerji kullanımı, 2020-2024 yılları arasında genel olarak istikrarlı bir seyir izlemiştir. Ülkede toplam 56 nükleer santral bulunmakta olup, bu sayı söz konusu yıllar içinde değişmemiştir. Bu durum, Fransa'nın yeni santral inşa etmek yerine mevcut santrallerin bakım ve modernizasyonuna ağırlık verdiğini göstermektedir (Delestre, 2023). Nükleer enerji üretimi açısından 2022 yılı dikkat çekici bir düşüş yaşamıştır. 2021 yılında 360 TWh olan üretim, 2022'de 282 TWh seviyesine gerilemiştir. Bu düşüşün temel sebepleri arasında, santrallerde gerçekleştirilen bakım ve güvenlik çalışmaları nedeniyle bazı reaktörlerin geçici olarak devre dışı kalması yer almaktadır. Ancak 2023 ve 2024 yıllarında üretim seviyeleri yeniden artarak sırasıyla 320 TWh ve 361.7 TWh seviyelerine ulaşmıştır (EDF, 2024; Réseau de Transport d'Électricité, 2025). Bu toparlanma, Fransa'nın enerji güvenliği açısından nükleer üretimi desteklemeye devam ettiğini göstermektedir. Nükleer enerjinin Fransa'nın toplam elektrik üretimindeki payı da yıllara göre küçük dalgalanmalar yaşamıştır. 2020'de %67 olan bu oran, 2022 yılında %63'e düşmüş ancak 2024 itibarıyla tekrar %67 seviyesine ulaşmıştır (Delestre, 2024). Bu veriler, Fransa'nın enerji politikasında nükleer gücün hâlâ belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Fransa, 2024-2030 yılları arasındaki savunma harcamalarında nükleer stratejisini güçlendirmek için yaklaşık 13 milyar euroyu nükleer sistemlerin

modernizasyonuna ayırmayı planlamaktadır (Assemblée Nationale, 2024). Bu bütçe, denizaltılar (Fransa'nın *Triade* stratejisi) ve hava platformları gibi stratejik nükleer güçlerin yenilenmesi için kullanılacaktır. Fransa, nükleer savunma için yıllık bütçesini yaklaşık 4 milyar euro artırmıştır. Bu artış, nükleer güçlerin daha modern, hassas ve güvenli hale getirilmesi amacıyla yapılmaktadır (Gassilloud, 2023). Bu miktar, Fransa'nın mevcut nükleer stratejisini güçlendirmek için harcadığı yıllık bütçeyi göstermektedir. Fransa'nın 2023 itibarıyla 4 adet denizaltı (SSBN – Stratégiques Sous-marins Nucléaires) ve 50'den fazla nükleer başlık taşıyan hava savunma sistemine sahip olduğu rapor edilmiştir (Ministère des Armées, t.y.). Bu denizaltılar, Fransa'nın nükleer stratejisini devam ettirebilmesi için kritik öneme sahiptir.

SONUÇ

Rusya-Ukrayna savaşı, AB'nin üye ülkeleri arasında farklılaşan yaklaşımları ve politik tutumları net bir şekilde ortaya koymuştur. Ülkelerin coğrafi konumları, tarihsel bağları, enerji bağımlılıkları ve dış politika öncelikleri, kriz boyunca benimsedikleri politikaları ve zamanla bu politikalarındaki değişiklikleri belirleyen temel unsurlar olmuştur. Fransa, Rusya-Ukrayna savaşı süresince AB'nin en etkin diplomatik aktörlerinden biri olarak öne çıkmıştır. Kriz başladığında Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Fransa'nın AB'de istikrar ve güvenliğin sağlanmasında lider bir rol üstlenmesi gerektiğini vurgulamış ve bu doğrultuda bir dizi diplomatik girişimde bulunmuştur. Macron, savaşın önlenmesi ve krizin kontrol altına alınması amacıyla Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski ile sık sık temas kurmuş, Moskova ve Kiev'e yaptığı ziyaretlerle çözüm arayışlarını desteklemiştir. Bu ziyaretler, Fransa'nın barışçıl bir çözüm bulma konusundaki kararlılığını ve AB'nin diplomatik özerkliğini vurgulayan bir politika izlediğini ortaya koymuştur. Macron'un stratejisi, kriz boyunca birkaç temel önceliği içermiştir. İlk olarak, Fransa, savaşın başlamasını engellemek ve AB'de büyük bir güvenlik krizinin önüne geçmek amacıyla “açık diyalog” ve “gerilimi azaltma” politikalarını benimsemiştir. Macron, bu süreçte Moskova ile Batı arasında bir köprü görevi görmeyi hedeflemiş ve NATO'nun genişlemesi gibi konularda daha esnek bir yaklaşım sergileyerek Putin'in kaygılarını yatıştırmaya çalışmıştır. Ancak Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik geniş çaplı askeri saldırıyı başlatması, bu diplomatik çabaların başarısızlıkla sonuçlanmasına yol açmıştır. Savaşın başlamasının ardından Fransa, Rusya'ya karşı daha sert politikalar benimsemek zorunda kalmıştır. Bu

durum, Macron'un Rusya'ya yönelik ekonomik yaptırımları destekleme ve Ukrayna'ya hem insani hem de askeri yardımları artırma politikalarına yansımıştır. Fransa, AB'nin uyguladığı yaptırım paketlerinde öncü bir rol oynayarak, özellikle enerji, finans ve teknoloji alanlarındaki kısıtlamaların derinleştirilmesini savunmuştur. Macron, Fransa'nın NATO içindeki askeri angajmanını güçlendirme kararı alarak, ittifakın doğu kanadındaki varlığını artırmıştır. Baltık ülkeleri ve Polonya'daki NATO operasyonlarına Fransız askerlerinin aktif katılımı, Fransa'nın kriz sürecinde askeri desteğini de açıkça ortaya koymuştur.

Fransa'nın kriz sürecindeki politikaları, AB'nin stratejik özerklik vizyonu çerçevesinde şekillenmiştir. Macron, AB'nin güvenlik ve savunma alanında daha bağımsız bir rol üstlenmesi gerektiğini savunarak, AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nı (OGSP) güçlendirme çabalarını desteklemiştir. Özellikle, AB'nin savunma kapasitesini artırmayı hedefleyen Stratejik Pusula belgesinin hayata geçirilmesi ve AB savunma sanayiine yönelik yatırımların artırılması, Fransa'nın stratejik öncelikleri arasında yer almıştır. Ancak Macron, bu süreçte NATO ile uyumu koruma gerekliliğini de vurgulamış, AB savunma politikalarının NATO'nun tamamlayıcısı olması gerektiğini dile getirmiştir. Fransa'nın bu dönemdeki çabaları, aynı zamanda AB'nin küresel bir aktör olarak rolünü güçlendirmeyi hedeflemiştir. Macron, kriz süresince AB liderliği iddiasını pekiştirmek için hem AB içinde hem de uluslararası arenada aktif bir diplomasi yürütmüştür. Bu bağlamda Fransa, Ukrayna'daki savaşın yol açtığı insani sorunlara ve güvenlik krizlerine yanıt vermek için AB'nin mali yardım mekanizmalarını desteklemiş, Ukrayna'ya askeri teçhizat sağlanması ve savaşın ekonomik etkilerinin hafifletilmesi için öncü girişimlerde bulunmuştur. Fransa'nın kriz sürecindeki politikaları, barışçıl çözüm arayışlarından, sert yaptırımları destekleme ve askeri angajman artırma gibi daha radikal adımlara evrilmiştir. Bu dönüşüm, Rusya'nın saldırgan politikalarının yarattığı tehditlere karşı Fransa'nın hem AB içinde hem de NATO çerçevesinde liderlik rolünü pekiştirme çabalarını yansıtmaktadır.

KAYNAKÇA

- [1] Agence internationale de l'énergie. (2023). Analyse par pays: France. AIE. https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_short/France/pdf/france_2023.pdf
- [2] Akal, D. (2022). Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle Almanya AB'nin lider askeri gücü mü olacak?. BBC News Türkçe, 1 Mart 2022. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60569415>
- [3] Arbus, A. (2024). Discipliner et punir: les déterminants juridiques et techniques de la politique de sanctions américaine. *Revue Défense Nationale*, (HS14), 43–54.
- [4] Assemblée Nationale. (2024). Rapport d'information sur la loi de programmation militaire et le modèle d'armées [Rapport d'information n° 1808]. https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/16/rapports/cion_def/116b1808-tvii_rapport-avis
- [5] Bellais, R., & Nicolas, A. (2025). Stratégie de défense de la France : acter le pivot vers l'Europe. Fondation Jean Jaurès, 8 Mart 2025. <https://www.jean-jaures.org/publication/strategie-de-defense-de-la-france-acter-le-pivot-vers-leurope/>
- [6] Benhaddadi, M., & Olivier, G. (2008). Dilemmes énergétiques. *PUQ*.
- [7] Borrell, J. (2023). L'Europe dans l'interregne: notre réveil géopolitique après l'Ukraine. *RED*, 5(1), 116–120.
- [8] Bouglé, F. (2023). Guerre de l'énergie: au coeur du nouveau conflit mondial. Éditions du Rocher.
- [9] Commission européenne. (2023). Rapport pays 2023 - France. Direction générale des affaires économiques et financières. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ip234_en.pdf
- [10] Coskun, A. (2023). Les sanctions économiques appliquées à la Russie. Régime, pratique et portée. *Recherches internationales*, 125(1), 7–27.
- [11] de Gliniasty, J., & Delage, C. (2024). La Russie et l'Occident: Une relation en tension. Paris: Éditions du Seuil.
- [12] de Tinguay, A. (2022). L'invasion russe de l'Ukraine, un point de bascule. *Les Dossiers du CERl*.
- [13] Delestre, S. (2023). Combien y a-t-il de Réacteurs Nucléaires en

- Europe?. Statista. 13 Aralık 2023. <https://fr.statista.com/themes/2752/l-energie-nucleaire-en-france/#topicOverview>
- [14] Delestre, S. (2024). Production mensuelle d'électricité d'origine nucléaire en France de janvier 2022 à juin 2024 (en térawattheures). Statista. 18 Kasım 2024. <https://fr.statista.com/statistiques/1386719/production-mensuelle-energie-nucleaire-france/>
- [15] Delivet, P. (2024). La construction du marché unique et les politiques sectorielles. Hors collection, 2, 179–257.
- [16] Dominici, B., Lewis, O., & Steingass, S. (2024). PESCO, Frontex and the integration dilemma. In *Small States in EU Policy-Making: Strategies, Challenges, Opportunities*.
- [17] Dorn, F. (2024). Defence Spending for Europe's Security—How Much Is Enough?. *Intereconomics—Review of European Economic Policy*, 59(4), 204–209.
- [18] Dumoulin, A. (2023). L'Europe de la défense à l'heure de la guerre d'Ukraine. *Paix et sécurité européenne et internationale*, (20).
- [19] EDF. (2024). Le nucléaire en chiffres. <https://www.edf.fr/groupe-edf/comprendre/production/nucleaire/nucleaire-en-chiffres>
- [20] European Commission. (2020). A clean planet for all: A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy. Publications Office of the European Union.
- [21] European Defence Agency. (2023). The Future of European Defence: PESCO and European Defence Fund Contributions. <https://www.eda.europa.eu>
- [22] Fontanel, J. (2010). *Économie politique de la sécurité internationale*. L'Harmattan.
- [23] Fontanel, J. (2024). Considérations factuelles sur la genèse, le déroulement et les conséquences de la guerre en Ukraine. *Paix et sécurité européenne et internationale*, 21.
- [24] Galindo, A. (2022). Qu'est-ce que l'énergie nucléaire? La science de l'électronucléaire. Bureau de l'information et de la communication de l'AIEA.
- [25] Gassilloud, T. (2023). Rapport d'information portant recueil d'auditions

- de la commission sur la dissuasion nucléaire [Rapport déposé en application de l'article 145 du Règlement]. Assemblée Nationale. <https://www.assemblee-nationale.fr>
- [26] Gautier, M. (2025). Nombre de têtes nucléaires dans le monde de 1945 à 2024, par pays. Statista. 14 Ocak. <https://fr.statista.com/statistiques/565184/nombre-de-tetes-nucleaires-dans-le-monde-en/>
- [27] Girard, C. (2022). Une analyse géopolitique de la guerre en Ukraine. *Revue Défense Nationale*, (6), 127–135.
- [28] Gloriovova, E. (2024). Les Russes face à la guerre en Ukraine: une épineuse question. In *Un monde en guerre* (pp. 83–98). La Découverte.
- [29] Guisnel, J. (2007). La force de frappe, diamant noir de la Ve République. In *Histoire secrète de la Ve République* (pp. 211–225). La Découverte.
- [30] Gülerce, R., & Bayram, M. N. (2023). Ukrayna'dan Avrupa'ya Kitlemel Göç Hareketlerinde AB'nin Sığınma Politikalarının İnsan Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 77–104.
- [31] Håkansson, C. (2024). The Ukraine war and the emergence of the European commission as a geopolitical actor. *Journal of European Integration*, 46(1), 25–45.
- [32] Hoeffler, C., Hofmann, S. C., & Mérand, F. (2024). The polycrisis and EU security and defence competences. *Journal of European Public Policy*, 1–25.
- [33] IFRI. (2023). La politique énergétique de la France face aux défis géopolitiques. IFRI.
- [34] Kuokštýtė, R. (2022). Revisiting France's Commitment to Defence Integration: A Case of Political Functionalism. In *European Strategic Autonomy and Small States' Security* (pp. 34–50). Routledge.
- [35] LaBelle, M. (2024). Redefining European Energy Security: The Rise of Selective Interdependency. In *Energy Security in Eastern Europe since Decoupling from Russia KonKoop In:Security Report Series*, 2,4–8. <https://konkoop.de/index.php/in-security-report-2-energy-security/>
- [36] Le Hyaric, P. (2022). Chapitre I-Le 24 février 2022, un basculement d'urgence gagner la paix. *Hors collection*, 19–47.

- [37] Liu, Z. Z. (2023). China's stockpiling and mobilization measures for competition and conflict. U.S.-China Economic and Security Review Commission. https://www.uscc.gov/sites/default/files/2024-06/Zoe_Zongyuan_Liu_Testimony.pdf
- [38] Maitre, E. (2025). La dissuasion nucléaire de la France : état des lieux et perspectives. Vie-Publique, 3 Mart. <https://www.vie-publique.fr/parole-dexpert/297552-la-dissuasion-nucleaire-de-la-france-etat-des-lieux-et-perspectives>
- [39] Marie, D., & Desmonce, J. (2022). Guerre en Ukraine: un désaccord entre Macron et Zelensky sur la négociation avec Poutine?. BFMTV. 15 Mayıs 2022. https://www.bfmtv.com/international/asie/russie/guerre-en-ukraine-un-desaccord-entre-macron-et-zelensky-sur-la-negociation-avec-poutine_AN-202205130352.html
- [40] Martens, S. (2022). Une politique franco-allemande vis-à-vis de la Russie est-elle possible?. *Revue internationale et stratégique*, (3), 77–87.
- [41] Mearian, L. (2022). Les US et l'Europe débranchent la Russie du réseau financier Swift. *Le Monde Diplomatique*. 28 Şubat 2022. <https://www.lemondeinformatique.fr/actualites/lire-la-russie-lance-sa-plus-grosse-cyberattaque-contre-l-ukraine-95611.html>
- [42] Meşe, Z. (2023). Almanya'nın Yeni Ulusal Güvenlik Doktrini ve Alman Ordusu. *Kriter Dergi*, 8(23).
- [43] Ministère des Armées. (2023). La Loi de programmation militaire 2024–2030. Ministère des Armées. <https://www.defense.gouv.fr/dmpa/presentation-de-la-lpm>
- [44] Ministère des Armées. (t.y.). Marins des sous-marins nucléaires lanceurs d'engins (SNLE). *Défense.gouv.fr*. Retrieved March 17, 2025, from <https://www.defense.gouv.fr/marine/marins/marins-nucleaires-lanceurs-dengins-snle>
- [45] Moser, C. (2024). The impact of the war in Ukraine on the EU's Common Security and Defence Policy. In *The Common Security and Defence Policy of the EU* (pp. 23–54). Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.
- [46] Moysan, E. (2024). Comment la Russie contourne les sanctions économiques. *Alternatives Économiques*, 443(2), 46–49.

- [47] Peters, A. (2023). La guerre en Ukraine et la limitation du droit de veto au Conseil de sécurité. *La Revue Européenne du Droit*, (1), 96–103.
- [48] Pietralunga, C., & Vincent, E. (2023). Sébastien Lecornu : « La loi de programmation militaire permet à la France de rester une puissance mondiale ». *Le Monde*. 20 Ocak 2023. https://www.lemonde.fr/international/article/2023/01/20/sebastien-lecornu-la-loi-de-programmation-militaire-permet-a-la-france-de-rester-une-puissance-mondiale_6158684_3210.html
- [49] Raik, K., Blockmans, S., Osypchuk, A., & Suslov, A. (2024). EU Policy towards Ukraine: Entering Geopolitical Competition over European Order. *The International Spectator*, 59(1), 39–58.
- [50] Ramdani, S. (2024). Le pivot vers l’Est du secteur gazier russe: un réaménagement du réseau hérité de l’ère soviétique. *Revue internationale et stratégique*, 135(3), 73–85.
- [51] Rebière, N., & Gobin, L. (2023). L’Union européenne à la recherche de sa sécurité énergétique. *Hérodote*, (1), 109–118.
- [52] Réseau de Transport d’Électricité (RTE). (2025). Production d’énergie nucléaire en France. <https://analysesetdonnees.rte-france.com/production/nucleaire>
- [53] Rosina, M. (2024). Migration and soft power: The EU’s visa and refugee policy response to the war in Ukraine. *Policy Studies*, 45(3–4), 532–550. <https://doi.org/10.1080/01442872.2023.2288237>
- [54] Tardis, M., & Sarthou-Lajus, N. (2023). La guerre en Ukraine et la politique européenne de l’asile. *Cahiers de l’asile européen*.
- [55] Tenenbaum, E., & Zima, A. (2024). Retour à l’Est : la France, la menace russe et la défense du « Flanc Est » de l’Europe. *Études de l’IFRI: Centre des Études de Sécurité Focus Stratégique*, 119.
- [56] Teurtrie, D. (2024). Résilience de l’économie russe face aux sanctions: éléments d’explication. *Revue Défense Nationale*, (HS14), 65–77.
- [57] The Rise of Selective Interdependency. (2024). *Energy Security in Eastern Europe since Decoupling from Russia: The Fragile Balance between Geopolitics, National Politics and Vernacular Perceptions (KonKoop In:Security Report 2/2024)*.

- [58] Vinet, G. (2024). La guerre russe en Ukraine: entre réalisme et morale dans les relations internationales. *Revue Défense Nationale*, 873(8), 109–116.
- [59] Vinet, G. (2024). Ukraine: quels objectifs pour l’Union européenne?. *Revue Défense Nationale*, 870(5), 62–68.
- [60] Weber, G. (2024). Zeitenwende à la française: Continuity and change in French foreign policy after Russia’s invasion of Ukraine. *The British Journal of Politics and International Relations*, 13691481241303277.
- [61] Zarkik, A. (2022). Guerre en Ukraine et sanctions contre la Russie: quel avenir pour le pétrole?. *Policy Brief* PB-47, 22.
- [62] Zima, A. (2023). Concurrence ou coopération? La relation avec l’Union européenne. *Que sais-je?*, 2, 105–114.

CHANGING ENERGY SUPPLY SECURITY OF US AFTER THE 'COLD WAR': AN EVALUATION WITHIN THE FRAMEWORK OF 'HEGEMONIC STABILITY THEORY'*

Yonca YALÇIN ÇAKMAKLI**

PhD Candidate, Yeditepe University, Political Science and International Relations

ORCID: 0000-0001-9237-287X. E-mail: yalcinyonca@hotmail.com

ABSTRACT

Energy resources are among the most critical factors in shaping the global policies and relations today. When we look at the factors underlying the interstate power struggles experienced in the world from the discovery of the importance of oil with the invention of internal combustion engines in the late 19th century to the present day, it is seen that access to energy resources, especially oil and natural gas, which are unequally distributed in the world, has emerged as one of the most important reasons for these struggles. This research examines the energy security approach of the US, whose hegemonic presence became more visible in the unipolar system that emerged after the end of the 'Cold War' and who then faced rivals such as China and Russia that challenged its hegemony, from a global economic-political perspective and tries to explain the power struggles experienced in the energy rich regions of the world today through the lens of Hegemonic Stability Theory (HST), a political economic theory that addresses hegemony and international systemic change within the context of power transition approach.

Keywords: *International Political Economy (IPE), Hegemonic Stability Theory (HST), Energy Supply Security (ESS), Global Systemic Change*

* This article was produced by using the author's Master's Thesis titled "Orta Asya Ve Hazar Bölgesi'nde Enerji Odaklı Güç Mücadelelerinden Kaynaklanan Bölgesel Krizlerin Ekonomi Politikası ve Türkiye'ye Yansımaları" dated 2011, and her Doctoral Thesis "The Effect of Energy Security on Political and Economic Stability in the Last Global Structural Transition Period: Eastern Mediterranean Sample Area" dated 2025.

** Research Article, Received: 04.02.2025, Accepted: 23.04.2025.

In this article, Ethical Committee Approval is not needed.

ABD’NİN SOĞUK SAVAŞ’IN ARDINDAN DEĞİŞEN ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ: HEGEMONİK İSTİKRAR KURAMI ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME

ÖZ

Enerji kaynakları günümüzde küresel ilişkilerin ve politikaların şekillenmesinde en önemli etmenlerden biridir. 19. yy sonlarında içten yanmalı motorların icadı ile petrolün öneminin keşfedilmesinden günümüze kadar dünya üzerinde yaşanan güç mücadelelerinin temelinde yer alan etmenlere bakıldığında, dünya yüzeyinde eşitsiz bir şekilde dağılan enerji kaynaklarına, özellikle de petrol ve doğalgaza erişimin, bu mücadelelerin en önemli nedenlerinden biri olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çalışma, Soğuk Savaş'ın bitişi ve en yakın rakibi Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonrasında beliren tek kutuplu sistemde hegemon devlet olarak yükselen ve ardından Çin ve Rusya gibi, hegemonyasına meydan okuyan rakiplerle karşılaşan ABD'nin enerji güvenliği yaklaşımını küresel ekonomi-politik perspektiften ele almakta; günümüzde dünyanın enerji kaynakları açısından zengin bölgelerinde yaşanan güç savaşlarını, hegemonyayı ve uluslararası sistemik değişimi güç geçişi yaklaşımı çerçevesinde ele alan bir ekonomi-politik kuramı olan Hegemonik İstikrar Kuramı çerçevesinde açıklamaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararası Politik Ekonomi, Hegemonik İstikrar Kuramı, Enerji Arz Güvenliği, Küresel Sistemik Değişim*

INTRODUCTION

International political economy seeks to answer questions about how markets and economic forces affect the distribution of wealth and power among global political actors such as states, multinational corporations and international organizations, and how they change the distribution of political and military power in global stage. There is an increasing technical and economic interdependence in the world. However, the disjointed structure of the global political system consisting of sovereign states continues. On one hand, powerful market mechanisms in form of money circulation, trade, and foreign investments tend to unite societies by crossing national borders, while on the other, the orientation of sovereign states is to direct and limit economic activities in a way that serves the interests of their own sovereign areas. Therefore, conflicts are inevitable and IPE also covers these conflicts (Gilpin, 1987, p.9-11).

The HST, which is closely related to political realism, argues that the hegemonic power will tend to establish a fair and just administration in order to maintain its hegemony and expand its sphere of interest, thus the international economy will develop. Otherwise some states that are disturbed by the policies of the hegemonic power will emerge and aspire to be the hegemonic power. As a result, a new hegemonic power emerges with a hegemonic war (Ariboğan, 2007, p.266). Leonard classified the HST among the Power-Based Regime Theories, which are closely related to the realist paradigm. To him, Power-Based Regime Theories focus on the relative power of states pursuing their own interests and the effect of cooperative behavior on this distribution of power. Despite the fact that realists tend to argue about cooperation between states is limited; 'Power-Based Regime Theorists', on the one hand, adhere to the realist premise that power is the central determinant in global politics, on the other hand, accept the existence of regimes (Leonard, 2005, p.111-112).

In the study, HST, which originated from Kindleberger's works based on the liberal economic order (Kindleberger, 1986) and developed by Robert Gilpin by combining two other theories of international relations, realism and Marxism, will be used as the framework, and the works of these two authors, and the criticisms directed to the theory will be examined following the order of the formation of principles related to the theory.

Kindleberger does not actually mention a theory called "Hegemonic Stability Theory" and rarely uses the word "hegemon" (Kindleberger,

1986). However, he is seen as the pioneer of HST. He sets out from the thesis that a liberal market should be established in the world. In order for an open and indiscriminate liberal world economy to be established, there must be a hegemon, a liberal ideology and common interests. Since the hegemon will strive to establish a fair order to protect its own status and there will be no polarization, the peace and stability in the world would be achieved in the presence of a single hegemon (Arıboğan, 2007, p.266).

Kindleberger argues that the failure of the leader to make the necessary sacrifices to preserve the liberal international economic system led to the Great Depression (GD) (Kindleberger, 1986, pp.289). To support his argument, he focuses primarily on the economic system and state actors. He examines the behavior of the U.S. in particular, as he believed that the U.S. was the economic leader immediately prior to the GD. To him, the international economic order is in a state of great disagreement where each state pursues its own gains. For instance; England, the USA and France, in the years before the GD, disagreed on the war reparations received from Germany, the payments of trade debts to each other and the fixing of the exchange rate at a certain figure (Kindleberger, 1986, p.10). All countries think differently about which economic measures will maximize their own interests and when there is no actor to ensure stability within the system, common interests are pushed to the background since each country will want to protect its own national interests (Kindleberger, 1986, pp.290-291). The hegemon must make economic adjustments to ensure and sustain the stability of the liberal global economic system. Otherwise, states will adopt protectionist policies and put up foreign trade barriers and the economic system will collapse. Therefore, for the sake of system stability, the hegemon must take measures to maintain a relatively open commercial system in times of economic crisis (Kindleberger, 1986, p.9-11).

The international system became instable due to the inadequacy of England before the 1929 crisis; and the USA, under the influence of the Monroe Doctrine, was unwilling to undertake this task, which is why the crisis was so extensive, deep and long-lasting (Kindleberger, 1986, p.289). Protecting the international economic regime during the crisis requires sacrifice, the hegemon has the moral responsibility to make these sacrifices. For example, during the Great Depression, when the USA and France were unwilling to provide stability, England took on the responsibility by taking

out a 50 million loan, even though it was not possible to handle this debt. Therefore, the leadership, which was not perceived as very positive, would remain positive when considered as taking responsibility for providing the common good instead of exploiting others. The world economy can be stabilized if “one stabilizer, and only one stabilizer” undertakes these tasks. If the US’ economic hegemony weakens and Japan and Europe gather strength, there are three possible outcomes that could preserve stability (Kindleberger, 1986, pp.302-305):

- (1) Continuation or revival of US leadership;
- (2) The assumption of responsibility by another country (Japan or Europe) for ensuring the stability of the world economic system; or
- (3) The substantial relinquishment of economic autonomy to global organizations.

However, he adds that the last alternative is "*perhaps the most attractive, but the least likely to happen because it is difficult*".

Similarly, there are three possible destabilizing alternatives (Kindleberger, 1986, p.305):

- (1) The competition between U.S., Europe and Japan for global economic leadership,
- (2) Just as England and America were in the crisis of 1929, one of the two candidates was incompetent and the other was unwilling, and
- (3) The refusal of each actor to strengthen or stabilize the system unless it is in their own interest.

Gilpin develops this liberal ‘HST’ by synthesizing it with realist and Marxist approaches and creates an eclectic theory. He publishes his first work approximately two years after Kindleberger established the first principles of the theory. He aims to develop an IPE theory focusing on the influence of American multinational corporations (MNCs) on the outside world after the “World War II (WWII)”. He rejects the notion that the overseas corporate activities of American MNCs are autonomous and beyond control of the US government. According to him, certain economic transnational actors are largely dependent on the structure of political relations established by the hegemon (Gilpin, 1975, p.4). Strange also thinks along the same lines as Gilpin on this issue. To her, American multinational corporations act to reinforce American leadership (Strange, 1987, pp.566-570).

To Gilpin, a liberal economic world system needs a hegemon to survive. In the absence of a hegemon providing international order, the liberal international system will collapse (Gilpin, 1975, p.72). Gilpin defines hegemony with both economic and military power elements, but prioritizes economic power. Despite having greater relative military capabilities, a hegemonic state's economic power is the primary driver of its global influence. Primary instruments of American hegemonic expansion are MNCs. After the WWII, the hegemony of the US and its opposition to the USSR are the reasons for its adherence to liberal international economic order and foundation of international institutions to ease the rapid enlargement of trade between capitalist states. To ensure that the MNCs' operations reach across the globe (and to increase American power in the process), the US created a liberal international trade order focused on ensuring relatively unrestricted foreign direct investment flows. The MNCs' important roles in increasing and preserving American power were as follows (Gilpin, 1975, pp.138-149):

1. Securing US' consistent availability of resources at affordable prices;
 2. Controlling the location of industrial production and technological development; encouraging democracy and pluralism through technology transfers and free enterprises;
 3. Ensuring that the US has a valve in the allocation of world oil supplies;
 4. Financing US overseas diplomatic and military pursuits (via taxes, etc.).
- This is such a great deal that the revenues generated by US corporations overseas, actually plays a key role in funding US' global hegemonic position.

American economic interests will be increasingly threatened as the relative economic power of the U.S. decreases. As American power decreases, the host governments in which American-origin MNCs operate will increasingly demand more of these organizations, forcing them to sacrifice the interests provided by their own governments. They will be asked to sacrifice a portion of the profits they receive from host countries and to export a higher percentage of their local products. MNCs will be required to conduct R&D activities in and to bring higher-level technology to the host country. They will be expected to create a positive impact on the host country's economy by increasing the "local contribution" in their products and accepting a greater degree of local participation. In this case, US' ability to utilize MNCs as an instrument of state policy will decrease

over time (Gilpin, 1975, p.243-245). At best, this means that the open international trade regime can be modified to accommodate the interests of rising powers, not just the hegemon. At worst, the relative collapse of the US economy will agitate countries' domestic interest groups against policies in favor of direct foreign investment, thus making way for the adoption of a mercantilist international economic system (Gilpin, 1975, pp.257-262).

Gilpin demonstrates the significance of both the economy and 'distribution of power' in shaping how the international system functions. First of all, he attempts to explain the 'systemic change' in the international order. 'Systemic change' means a management change in the international system. Gilpin also discusses interaction change, or gradual changes in *'political, economic, and other interactions or processes among actors in the international system'* (Gilpin, 1981, pp.41–44). State is the dominant actor in a hierarchic-anarchic global system. In this system, states have to maximize their power compared to other states in order to guarantee their own security (Gilpin, 1981, pp.87-88). The power that states try to maximize also includes economic power. (Gilpin, 1981, p.20). The hegemon is more powerful and prestigious than other states in the system in terms of military, economic, etc. characteristics. Its prestige derives from other states' perceptions of its *'capacity, ability, and willingness to exercise its power'* (Gilpin, 1981, p.31).

Systemic change occurs through hegemonic war. All the most powerful states in the system will participate in this war. At the end of the hegemonic war, it is expected that either the challengers will have access to the authority to establish rules governing how the power distributed among actors in the system or the current hegemon will maintain the authority. The 'power' that emerges victorious from the war determines the main rules of the international system. Other powerful states also abide by these rules because: (1) They share the same ideology, religion, etc. with the hegemon; (2) The hegemon provides mutual benefits; and (3) They fear the hegemon's power and prestige. In other words, the hegemon's right to rule is contingent on its triumph in the last hegemony war and its demonstrated ability to enforce its principles upon other nations; the agreements that establish international norms and constitutions reflect this reality (Gilpin, 1981, p.34). Both England and America have this ability. The Pax-Americana, akin to the Pax-Romana and the Pax-Britannica,

established an international system characterized by relative security and peace. Great Britain and the US formulated and upheld the principles of a liberal global economic order (Gilpin, 1981, p.144).

Following hegemonic warfare and the establishment of rules that govern power dynamics within the international system, the relative power of the hegemonic state tends to diminish over time. As the economic surplus declines, the hegemon faces increasing difficulties in allocating the resources necessary to maintain its rule over the international system (Gilpin, 1981, pp.156-157). The hegemon's economic surplus declines as a result of both external and internal factors. External factors that reduce hegemon's economic surplus are as follows (Gilpin, 1981, pp.168-185):

- (1) The increasing cost of hegemonic control resulting from the hegemon's tendency to pay extra to secure the common good;
- (2) The loss of economic and technological superiority results from a reallocation of economic activities within the global system, the distribution of the hegemon's military and technological techniques to other states, or both.

Internal factors that cause reduction in the hegemon's economic surplus results from the following changes occurring within the hegemonic state itself (Gilpin, 1981, pp.159-168):

- (1) Increase in defense costs versus national income;
- (2) A rise in private and public consumption, leaving less money for military expenditures;
- (3) Shift from a manufacturing economy to a service-based economy, which will lead to slowdown in growth; laziness and moral decline;
- (4) The *law of diminishing returns*¹.

As the power of non-hegemonic-states increases relative to the hegemon, non-hegemons will increasingly come to believe that they do not have to tolerate the system of power established following the last hegemonic war. This is due to the sharp disparity between the structure of power of the old system and the realities of power of the new system. As this rupture becomes more pronounced, hegemon's prestige will increasingly come

¹ The tendency for each additional unit of production for land, labor and capital to yield lower levels of return than the previous unit. In other words, if the amount of a factor of production is increased, holding other factors of production constant, the amount of output provided by each additional unit will decrease.

into question, and a ‘challenger’ will decide that the potential gains from the system change outweigh the costs associated with its continuation² (Gilpin, 1981, p.14).

In an effort to avert the onset of war, the hegemonic power may choose to allocate more resources to governing the global system and/or reduce its external responsibilities. Often, however, it may be unwilling or unable to pursue these strategies, or they may simply prove ineffective. The result is a hegemony war. The state that emerges victorious from such a war establishes its own ‘international order’, protected by its prestige and superior power, and protecting its own interests (Gilpin, 1981, pp.187-198). Thus, the result of a hegemony war represents the commencement of a new cycle of rise, expansion, and eventual collapse (Gilpin, 1981, p.210). However, there are still “*reasons to believe*” that the existing imbalance in the global system can be addressed without resorting to hegemonic warfare (Gilpin, 1981, p.234).

Gilpin developed his ideas in his book published in 1987. To him, an open trade system and a fixed exchange rate will create common benefit and the hegemon’s responsibility is to provide favorable conditions. Since the liberal economic system will not be able to sustain itself in the long term, the hegemon will need to continue the system with its own economic activities. Therefore, the economic power of the hegemon should be flexible and dynamic. Hegemon should prevent the “free rider” problem, should not resort to exploiting others by taking advantage of its monopolistic position and should prevent other states from doing so, should be able to convince others to share the costs associated with sustaining the system and should ensure the coordination of domestic monetary policies (Gilpin, 1987, p.74).

Hegemon must have both the capability and the willingness to set the norms for a liberal economy, adhere to liberal values; and other powerful states must also be in favor of liberal economy. It cannot force others to do this. Instead these states accept the hegemon’s guidelines due to its esteemed position and prestige within the system (Gilpin, 1987, p.73). Consequently, the system is based on the principles of mutual consent and collaboration (Eralp, 2010, p.162).

² Part of the reason for this is that as the economic surplus of other states increases, the law of demand comes into play. According to the law of demand, as a state’s resources increase, its desires, including the desire to manage the international system, will also increase (Gilpin, 1981, pp.94-95).

The interests of the system take precedence over those of the hegemon or other states. However, the actor who has the greatest interest in the continuation of the system is the hegemon. Yet, the hegemon may, if necessary, give up some of its own interests to secure other states' consents, thereby preserving its hegemony. The hegemonic system will begin to weaken in the following three cases (Gilpin, 1987, p.73):

- Other states begin to think that the hegemon's actions are only for its own benefit and conflict with their own political and economic interests.
- The hegemon's own citizens begin to believe that other states have been deceived.
- The costs of leadership begin to exceed the benefits.

The market system's operation will transform the economic structure and disperse the power. Over time, more efficient and competitive economies will emerge and the hegemon's ability to manage and balance the economic system will decrease. In this case, the probability of a financial crisis that will cause the collapse of the system will increase. Therefore, critical role of the hegemon is crisis management and regime protection. To keep the system alive, it must be willing and capable of swiftly addressing any threats to the system. Otherwise, the system will first collapse, then renew itself and reach a new balance (Gilpin, 1987, pp.75-80).

Finally, Gilpin again includes the theory and responds to criticisms in 2001. The most frequent criticism to the theory was made against its determination that the international liberal economic order would not function properly in the absence of a hegemon. Keohane posits that the lack of a hegemonic power does not preclude the possibility of cooperation within the international system. International institutions and regimes foster trust among actors and can uphold stability by lowering the costs associated with cooperation. Institutions created by a hegemon can persist even after its decline, leading to more predictable state behavior due to the established rules of these institutions. Consequently, hegemonic stability is influenced not only by power dynamics but also by the framework of institutions (Keohane, 1984, pp.77-80). Gilpin's response is that although it is possible to establish an international liberal order through cooperative efforts in the absence of a hegemon, it has yet to occur and therefore neither this can be proven by the critics nor the theory itself can prove the opposite (Gilpin, 1981, p.91). Institutions function according to the interests and standards set by the hegemon, suggesting that as the hegemon's influence

wanes, these institutions will gradually become less effective (Gilpin, 1981, p.85). In a similar vein, Krasner posits that international regimes lack autonomy and are fundamentally supported by the hegemon's power, indicating that they can evolve in response to the hegemon's shifting interests (Krasner, 1985, pp.4-7). Thus, the durability of institutional frameworks is contingent upon the presence and strength of the hegemon. Gilpin states that one mostly criticized aspect of the theory is the theory's defense of American policies (Gilpin, 2001, p.92). Strange argues that hegemonic powers prioritize their own interests while maintaining international order. Hegemony should be viewed not just as the creation of "public goods," but also as the establishment of power dynamics. The hegemonic order encompasses economic, ideological, and cultural elements; thus, it serves to safeguard the interests of the hegemonic power rather than offering universal advantages. The legitimacy of the international order hinges on the manner in which the hegemon wields its power (Strange, 1987, pp.566-569). Nevertheless, as illustrated by the comprehensive analyses of Kindelberger and Gilpin mentioned earlier, the proponents of this theory do not contest this perspective. Gilpin's response is that none of the proponents of the HST are trying to defend American actions; instead, they express strong disapproval of the self-serving and reckless behavior exhibited by the U.S. since the 1960s (Gilpin, 2001, p.92). It has been frequently noted that the hegemon is the one who gains the most from the established order. There is no contradiction between pursuing self-interest and maintaining stability. While the hegemon acts in its own favor, this action also promotes the overall stability of the system. The hegemon is said to create the international order "based on its own criteria," which also provides a level of collective benefit. According to Gilpin, "power, economic interests, and legitimacy" are interconnected, allowing the hegemon to preserve the system by balancing these three aspects (Gilpin, 1981, pp.30-31). Another point of criticism is the opposing belief that the theory suggests an inevitable collapse of America. He has already addressed this criticism in his book published in 1981 that has been criticized, when he stated that *"Every hegemonic system arises, develops and collapses"*. He emphasizes that this observation is not limited to the U.S., but is a broader insight about hegemonic systems (Gilpin, 2001, p.92).

As grounded in the core principles of realism, HST faces significant criticism from critical theories. In particular, post-structuralist perspectives

argue that HST's focus on material aspects of power overlooks normative dimensions. To them, hegemony is not solely achieved through military and economic dominance but also through discursive influence, the creation of norms, and cultural impacts. Robert Cox critiques HST for its lack of historical sensitivity stating that theories such as HST present the existing order as a natural and unchanging structure, whereas the international order is historically constructed and can be transformed. He posits that hegemony represents a form of "cultural leadership" that includes the global division of labor, production relations, and knowledge systems (Cox, 1983, pp.162-167). However, as previously mentioned, the theory has evolved to incorporate these aspects; hegemon's power is influenced by how other actors perceive its culture, ideology, and prestige alongside its hard power. In essence, the hegemon inherently fulfills this role. Contemporary realists such as Brooks and Wohlforth argue that the cultural and ideological sway of the USA contributes to its hegemonic power, serving as a stabilizing factor within the system (Brooks&Wohlforth, 2008, pp.15-40). Thus, the hegemon not only leads economically and militarily but also provides global leadership through its values and norms, allowing HST to be interpreted in terms of both material power and ideological hegemony.

Some scholars contend that the current international system is influenced not by a single hegemon but by various regional powers. This perspective challenges the notion of "hegemonic stability" and emphasizes the idea of "multipolar stability" (Ikenberry, pp.21-77). For instance, China's growing impact in the Asia-Pacific and Germany's significant role within the European Union exemplify this emerging paradigm. In this framework, it is suggested that stability can be fostered through both global and regional hegemons (Ikenberry, 2001, pp.215-283). Nevertheless, historical evidence indicates that multipolar systems tend to be less stable, as major conflicts have often arisen during such times. A singular hegemon can set the rules with minimal negotiation costs, leading to a more predictable and orderly international system. In contrast, multipolar arrangements introduce greater uncertainty and competition, making them inherently less predictable (Gilpin, 1981, pp.15-16,211). Furthermore, it is posited that a hegemon is capable of creating more comprehensive institutional frameworks and regulatory systems than regional powers can. Thus, the rise of regional powers does not entirely supplant the hegemon; rather, a hegemon-led system can also safeguard the interests of these regional entities (Kindleberger, 1981, pp.246-250).

World Systems Theory (WST) critiques the state-centric viewpoint of HST as insufficient. Wallerstein argues that focusing solely on the interests of dominant states obscures the structural inequalities inherent in the capitalist system (Wallerstein, 1979, pp.17-23). While HST posits that the hegemon provides "public goods," WST contends that this actually results in systemic exploitation, hindering the development of peripheral areas. Additionally, HST views the hegemon as essential for system stability, whereas WST attributes the rise and decline of hegemons to the cyclical crises within the capitalist world economy. Hegemonic powers experienced temporary advantages that were not enduring (Wallerstein, 1979, pp.38-39). Gilpin acknowledges the influence of the system on actors but argues that structuralist perspectives overemphasize economic structures and overlook the rational decision-making processes of states. He asserts that international relations actors are not merely victims of the system; they are also strategic decision-makers (Gilpin, 1981, pp.10–11). He opposes the belief that the global economy is controlled by universal economic principles and powerful economic drivers. Even with the advancements of globalization and the interconnectedness of national economies, political boundaries divide economies and economic policies and will continue to do so. The interplay of politics plays a crucial role in shaping economic outcomes, as states and various actors leverage their power to steer economic activities in favor of their own interests (Gilpin, 2001, p.102).

WEALTH, POWER AND SECURITY

Power is likely the most prevalent concept in the realm of international relations, yet it is interpreted in numerous ways and varies significantly across different contexts. According to Morgenthau, who most frequently uses the concept of power which is at the center of realist theory, power does not have a singular definition accepted universally. It may sometimes be viewed as the central goal of political action, while at other times, it is seen as a means for reaching specific goals (Ari, 2008, p.165). The basic guide in Morgenthau's philosophy of realism is "*the concept of interest determined within the framework of power and blending rational order with politics*" and the state pursues interest, therefore "*power is a function of national interest*" (Ariboğan, 2007). Morgenthau posits that various factors, including military readiness, economic capacity, governmental efficiency, diplomatic effectiveness, geography, natural resources, industrial capacity, population dynamics, national morale and character are fundamental sources of power. While military preparedness, economic strength, natural

resources, geography, industry, and population constitute the quantitative aspects of power, others constitute the qualitative aspects, and of these, military and economic power are also called hard power. Alterations in any of these elements can significantly influence a nation's overall power (Tanrisever, 2010, p.56). Also, it is insufficient for a state to rely solely on military or economic capabilities; it must also exhibit a political will that convincingly signals its readiness to employ force when national security is at stake (Yılmaz,2008, p.39)(quoted from (Öymen,2003,p.165)).

Viner expresses the relationship between power, wealth, interests and security in mercantilist philosophy elaborately. To him, the interplay between wealth and power is critical; wealth is an indispensable tool for wielding power, whether for security or aggression. Likewise, power is crucial for the acquisition and preservation of wealth. Both wealth and power should be regarded as fundamental objectives of national policy. While there exists a long-term alignment between these objectives, there may be specific situations where temporary sacrifices are required to ensure military security, which in turn supports long-term prosperity (Viner, 2010, p.10). The realist political economy approach, which draws on mercantilist philosophy, particularly emphasizes the importance of economic elements in international relations and indicates that states are in a power struggle to access natural resources, especially those of economic importance. Gilpin states that economic resources are necessary for national power and that conflicts arising in the international environment arise from both economic and political reasons. Over the long term, states aim to achieve both wealth and national power concurrently (Gilpin, 1987, p.32). As can be understood from this, in international relations, states want to have, protect, increase and use the power they have (Tanrisever, 2010, p.57). To achieve great power status, a nation-state must demonstrate a willingness to wield its power, accept the inherent risks, dismiss any humiliation, and command respect from the international community (Yılmaz, 2008, p.37) (De-Rivero, 2003, pp.34-35).

According to neoliberals, the sole motivation for state actions is no longer "military power". Moravcsik suggests that military power is not the sole form of influence. Economic power holds equal, if not greater, significance. The anarchic nature of the international system complicates cooperation, as states may hesitate to collaborate, fearing that others will benefit disproportionately (Moravcsik, 1997). Nye emphasizes that a state's hard

power is defined by a state's military and economic capabilities, which contribute to its coercive strength. Soft power arises from the allure of a nation's culture, political beliefs, and policies. It is the ability to attain objectives through attraction instead of coercive measures or financial incentives. When a state successfully convinces others to align with its interests, it reduces the necessity for rewards and punitive actions to maintain influence. The effectiveness of America's hegemony is contingent upon its comprehension of soft power and its success to effectively integrate both soft and hard power within its foreign policy framework. The successful balancing of these two forms of power is "smart power" (Nye, 2004, pp.256,270). The manner and direction in which nations wield their power is also crucial. Power is the capability to shape the actions of others to achieve intended goals. This can be achieved through coercion by means of threats, incentivizing them with rewards, or persuading them to align their desires with yours through attraction (Nye, 2017). Nevertheless, when we look at the behavior of the US towards other states, including its allies, we realize that we have not seen that "benign" superpower for a long time. Is the "American dream" over?

According to Gilpin who shows the importance of economy and power relations in the functioning process of the international system in his book, actors act according to cost-benefit calculations at the international level. The primary objectives of actors within the international system revolve around advancing their political, economic, and ideological interests. The international system has a dynamic structure and constantly changes and renews itself. This change is closely related to the power relations of the actors within the system. The current system will serve the interests of the current hegemon. Therefore, while the hegemon state in the current system tries to maintain the status quo, actors who could gain from systemic change will endeavor to alter the system. The system will change as a result of the decrease in the power of the hegemon depending on the economic and technological conditions or through the rise in the power of one of the other actors, and the new system established after the change will reflect the interests of the new hegemon. There are some basic assumptions regarding the change in the international system (Gilpin, 2001, pp.10-148):

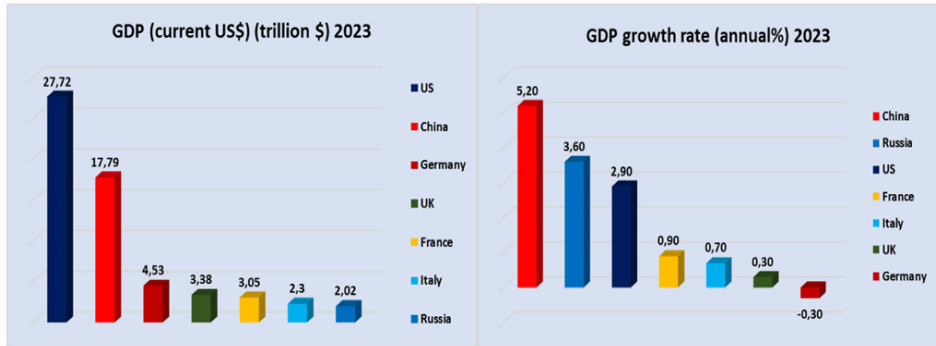
- For the system to be stable, it is necessary for the actors to be satisfied with the current system or for no actor to think that they could benefit from a system change.

- If an actor in the system thinks that what it will gain from changing the system is greater than the cost it will have to bear for the change, than that actor will want to change the system.
- The underlying reason why an actor wants to change the system is that it has the incentive to expand to the point where the additional marginal costs of territorial, economic and political expansion exceed the marginal benefits. When the cost-benefit balance is reached, expansion will stop.
- If the instability resulting from the desire for change and expansion in the system cannot be resolved within the current structure, a crisis will occur and eventually the crisis will be overcome by peaceful means or by war and either the current status quo will continue or the system will renew itself. However, the transformation will generally not be peaceful.

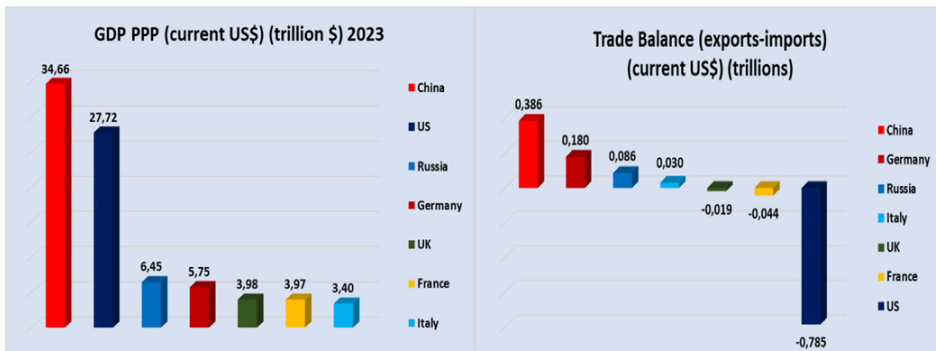
STRUCTURAL ANALYSIS OF THE CURRENT GLOBAL SYSTEM

Today, the global system is experiencing a structural crisis. US has maintained military and economic dominance since the early 20th century, establishing itself as a hegemonic power. The EU plays a supportive role as a normative actor, while nations such as China and Russia are emerging as challengers. To clarify this situation, it is essential to examine the roles of the USA, China, the EU, and Russia within the international system through the lens of HST. HST posits that a hegemonic state seeks to uphold the status quo that most benefits it within the established international framework, facilitating trade and security, setting regulations, and acting as an enforcer (Gilpin, 1981, pp.29–30). While this process generates collective benefits, it primarily serves the hegemon's interests (Gilpin, 1981, pp.72–73). Following 1945, the US embraced this role due to its economic, military, and technological advantages, becoming the architect of the liberal international order. Initiatives such as the Bretton Woods system, support for institutions like the IMF and World Bank, promotion of free trade (GATT and later the WTO), establishment of security alliances through NATO, and the use of the dollar as a reserve currency have solidified the US's hegemonic position.

The accompanying graphs illustrate the GDP and GDP growth rates of the selected actors (The World Bank, 2025). The US leads in GDP among these actors and globally, while China follows in second place. Russia ranks last among the selected nations and is 11th in the global standings. China and Russia lead in growth rate. Europeans have recorded relatively lower growth. Germany experienced decline in 2023.

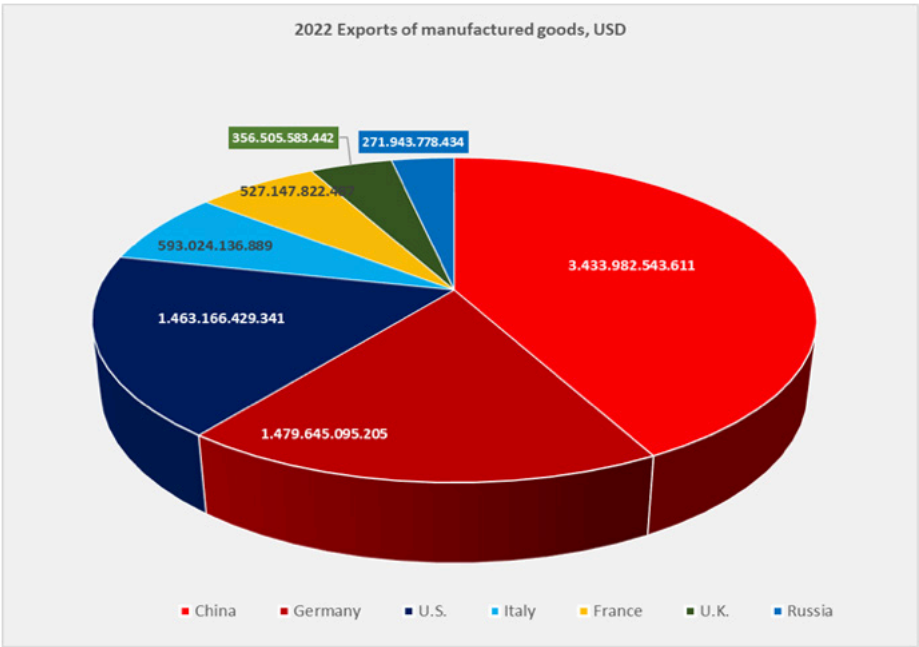
Graphic 1. GDPs and GDP Growth Rates of Selected Actors

China is increasingly closing the economic gap with the US, and in certain metrics, such as GDP PPP, it has even surpassed the US. Russia holds the third position among the selected countries.

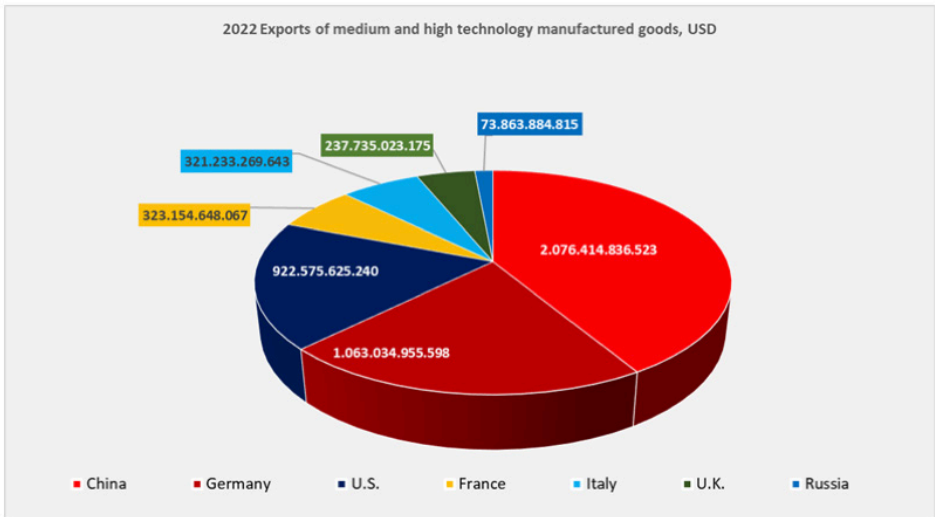
Graphic 2. GDP PPP and Trade Balances of Selected Actors

Since joining the WTO in 2001, China's economic growth driven by industrialization and the expansion of its trade networks, particularly with EU countries, has come at the expense of the US. This shift has contributed to the view of China as a possible challenger to US dominance. The accompanying Trade Balance graph, based on World Bank data, and the Exports of World Manufactured Goods graph, derived from UNIDO data, will provide a visual representation of this trend. China is the top global exporter of medium and high technology products (see the Graphic-4) (UNIDO, 2024b).

Graphic 3. Exports of Manufactured Goods

Graphic 4. Exports of Medium and High Technology Manufactured Goods

Furthermore, China's investments in technology sectors like AI, 5G, and semiconductors indicate its ambition to emerge as both a manufacturing power and a normative leader, challenging US dominance in high-tech fields. The Belt and Road Initiative (BRI) serves as China's strategy to

enhance its global infrastructure and economic influence. Through BRI, China is expanding its reach in Africa with various port, railway, and energy projects, presenting an alternative to Western development aid (Brautigam, 2009, pp.10-17). By financing infrastructure in several countries, China is forging strong ties with local political elites, establishing itself as a normative leader in these regions. It is also creating alternative multilateral structures, such as BRICS, the SCO, and the AIIB, which challenge the existing US-led order. By promoting a development model centered on cooperation through the *Global Development Initiative*, China presents a normative counter to the West's conditional aid strategies. Its vision of "*A Society with a Shared Future*," frequently articulated at the UN, aims to reshape global norms. Additionally, China is enhancing its soft power through initiatives like Confucius Institutes, media investments, and social media platforms such as TikTok. These strategies reflect China's long-term ambition to establish itself not only as an economic force but also as a normative and structural leader (Xuetong, 2019, pp.87-103). Also, the military exercises conducted by China and the escalating tensions in the Taiwan Strait following Pelosi's trip to Taiwan are elements of China's strategy to reinforce its role as a regional power and to challenge the US directly (Friedberg, 2022). This situation indicates that the quest for hegemony within the HST framework may carry the risk of actual conflict. Following the Cold War, Russia, grappling with the economic fallout from its collapse, seek closer ties with the West for its economic advancement. However, as these efforts failed to alleviate Russia's challenges and the economic situation deteriorated into a nationwide crisis, alternative strategies began to emerge. During this time, the West's growing interest in the former Soviet republics alarmed Russia, which could not afford to lose its extensive economic interests in the region, leading it to pivot towards the CIS. In 1993, the rise of the Eurasianist movement, in response to the pro-Western Atlanticist stance, shaped Russia's regional policies, defining the area as its 'vital space' under the 'Near Abroad' doctrine. The Primakov Doctrine, introduced in 1996, proposed that Russia should emerge as a key independent player in a multipolar world, aiming to counter West's efforts to dominate the former Soviet sphere. With Putin's election in 2000, Russia underwent significant political, economic, and military reforms to reclaim its status as a "Great Power," nationalizing the energy sector and adopting a pragmatic, economically driven foreign policy. Furthermore, Russia actively opposed Western attempts to extend their influence in what

it considers some kind of Lebensraum, demonstrating its resolve through military interventions in Georgia, Ukraine, and Syria. Although Russia is not a candidate for hegemony economically, it actively challenges the existing global order through its military capabilities, energy card, and geopolitical maneuvers. Key events, such as its military action in Georgia in 2008, the annexation of Crimea in 2014, involvement in the Syrian civil war, and the invasion of Ukraine in 2022 represent a direct challenge to the Western-dominated security framework. Russia resists the expansion of the EU and NATO into its sphere of influence and advocates for a multipolar world. Its strategic partnership with China, highlighted by declarations of an "unlimited partnership," further contributes to the emergence of an anti-Western coalition. Additionally, Russia leverages its energy resources as a geopolitical tool, creating a dependency through natural gas supply lines to Europe, which has intensified discussions on the EU's strategic autonomy. This dynamic became increasingly pronounced following the Ukraine conflict, with energy markets becoming integral to hegemonic rivalries.

In the rise of a multipolar international system, the EU emerges as a significant order-building and normative entity, though it does not fit the traditional definition of a hegemon. The EU presents a model of leadership that is effective yet non-hegemonic on the global stage, particularly in domains like human rights, environmental issues, and the rule of law, leveraging its normative power. As a key player in the global trade landscape, bolstered by its economic strength and the appeal of its internal market, the EU maintains its economic ties with China while striving to lessen its reliance on the US through initiatives like strategic autonomy and digital sovereignty. Nevertheless, its ongoing dependence on the US/NATO for defense and security prevents it from establishing a fully independent pole. Thus, the EU's role in the context of HST can be viewed not through the lens of traditional hegemony but as an institutional and normative pillar of the multipolar world order.

A direct correlation exists between the power to determine the political economy of the global system and the degree of control over hydrocarbons, and the aim of the struggles and collaborations between the actors of the international system today is to achieve power and wealth (Bilgin, 2005a, pp.17-18). In the century we are in, economic security comes to the fore for the survival of nations, and ensuring energy security is a prerequisite for ensuring economic security. Therefore, it is useful to briefly explain the

current meanings of the concepts of National Security, Economic Security and Energy Security.

ENERGY SECURITY, ECONOMIC SECURITY AND NATIONAL SECURITY

The term “security” can be understood in its most basic form as the current order being carried out without disruption and people being able to live without fear in their surroundings. Nonetheless, the way security is perceived may differ significantly among individuals and across different nations (Cebeci, 2007, pp.33-43). The main purpose of states is to maintain their existence and ensure the security of their citizens (Küçükşahin, 2007, pp.41-66). Security is a collective concern that impacts everyone, from the individuals to the state level. Since the subject is about “survival”, national interests are of great importance and it can be said that any kind of interest can be included or excluded from the security circle (Küçükşahin, Uyar, et al, 2008, p.8). During the Cold War era, “security”, which was perceived within the framework of military defense activities, began to undergo significant changes following the Cold War’s ending (Oğuzlu, 2007, pp.20-21). This was due to the fact that actors became more dependent on each other in almost every area of life with globalization and the perception that the possibility of a hot war between great powers that could cause great losses and destruction had been eliminated (Sandıklı, 2010). *“The concept of security has broadened to encompass not only military defense of national territory and the survival of the state but also economic, political, cultural and technological aspects”* (Ülgen, 2010).

Energy security is often understood as the assurance of energy supply, described as “the adequate availability of quality and clean energy at reasonable prices and without disruption” (Tanyeri, 2007, p.I). Certain definitions enhance this perspective by including aspects of diversity and efficient usage, defining energy security as the continuous and reliable provision of energy from multiple sources or nations, in adequate amounts, at reasonable prices, and consumed efficiently (Sevim, 2009, p.93). But these definitions cannot reflect all the dimensions of the energy security phenomenon that has emerged today. In addition to the supply dimension of energy security given in the definitions above, the problems that arise in delivering energy resources to world markets and the competition created by demand also have an important place in energy security (Gökırmak, 2007, p.3). Pipelines, which play a facilitating role in diversifying resource

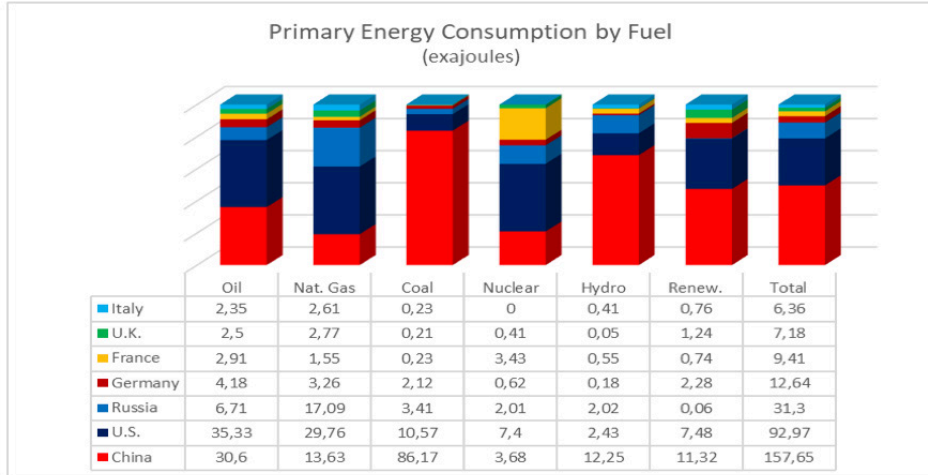
centers and transporting hydrocarbons such as LNG, natural gas and oil to the outside world, and are the fastest, most economical and most convenient transportation alternative today, are gaining “*vital importance*” in terms of energy security. In a sense, with the fierce competition and intense manipulation experienced over oil and natural gas today, the routes used for distributing these essential resources to the world's leading industrial centers have become as critical as the resources themselves (Gökırmak, 2006, p.2).

IMPORTANCE OF ENERGY RESOURCES FOR THE WORLD ECONOMY

Clearly, production is vital for establishing economic power. For effective production, countries need to have secure access to the necessary energy resources. A positive link can be observed between the progress of science and technology and of production, as well as between increased production and the growing demand for energy resources. As industrialization increases in the world, the demand for energy resources also increases. As reported by BP, while global primary energy consumption was 520.90 exajoule in 2011, increased to 555.91 EJ in 2016 and 595.15 EJ in 2021. Approximately 31% of the energy resources consumed in the world are oil, 24.5% natural gas and 27% coal (BP, 2022). In 2020, the rate of fossil fuels used in electricity production worldwide was about 61.3% (Coal 35.2%, natural gas 23.6% and oil 2.5%) (worldenergydata.org, 2023a). In 2022 electricity production, the rate of use of fossil fuels decreased by only seven per thousand to 60.6% (worldenergydata.org, 2023b). The energy needs of nations with developed industries are also increasing in direct proportion. In 2020, 22.3% of the world's total final energy consumption belongs to China, 15.9% to the USA and 5.6% to Russia. The share of Europe's developed industrial states (Germany (2.3%), England (1.3%), France (1.5%) and Italy (1.2%)) in total final consumption is 6.3%. The share of these 7 global actors in total final consumption is more than half of the total consumption of the world (UNSTATS, 2020). In 2022, China's total primary energy consumption is 157.65 EJ, almost equal to the total primary energy consumption of the other six countries (159.86 EJ), 1.7 times the total primary energy consumption of US, and 5 times that of Russia. Germany, which ranks first among European countries with a total consumption of 12.64 EJ, also ranks first in Europe with its renewable energy use of 2.28 EJ (BP, 2022). The graph below created based on BP's

2022 data shows the primary energy consumption of selected countries by source.

Graphic 5. Primary Energy Consumption of Selected Actors by Fuel Type

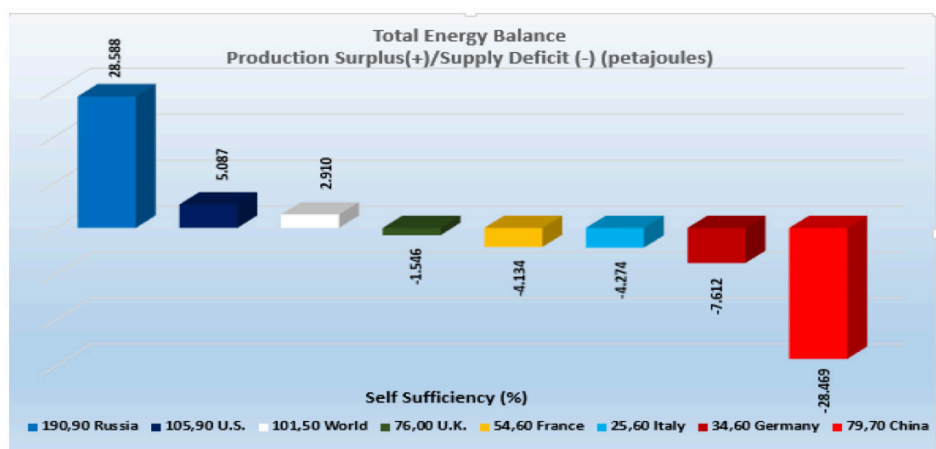

As can be seen, the highest oil consumption among these countries belongs to the USA, China and Russia respectively, and the highest natural gas consumption belongs to the USA, Russia and China. The USA and Russia have very rich reserves of oil and natural gas and are self-sufficient. However, China's reserves are quite weak and therefore the country is dependent on imports of scarce resources in energy (UNSTATS, 2020).

The Graphic 6 created based on the 2020 data showing the energy balance values of selected countries is below. This graph also shows the ability of countries to provide energy supply security, in other words, whether energy resources are a source of strength or weakness for them. As can be seen from this graph, the country with the largest energy deficit among the selected countries is China. Among the selected countries, Russia and the US can operate their economies with the energy resources of their own, while China and other selected countries are dependent on imports at varying rates in order to operate their economies. When the production of these countries is also taken into account, it is seen that the largest importers are China, Germany, Italy, France and UK, respectively (UN-DESA, 2023). Mentioned countries, especially China, have to supply huge amounts of energy from abroad in order to operate their economies, and this makes their economies vulnerable to energy supply and thus increases energy security concerns.

The countries whose energy supply security creates the biggest burden on their economies³ are, China, Germany, Italy, France and the UK. These countries cannot meet their energy needs in the amounts shown in the graph with their own production and are forced to import. It would be reasonable to liken China to an energy-hungry giant, since it is dependent heavily on massive imports to address the energy deficit required for its developing industry and thus to ensure its economic security and survival. Considering China's rapidly developing economy and industry, if China continues to progress in its current state in terms of energy efficiency and supply methods, it is inevitable that it will experience an energy crisis in the foreseeable future and cause an energy crisis for the rest of the world. However, China has been working on effective usage of energy resources and on usage of renewables for a while..

Graphic 6. Total Energy Balances of Selected Actors

While the demand for hydrocarbons is constantly increasing, the world reserves are gradually decreasing and it is predicted that these resources will become scarce resources in 30-40 years. Therefore, the reasons for the power struggles over these energy resources, which are unequally distributed in certain geographies of the world, and over the export routes of these resources can be more clearly understood. The rivalry among global powers extends beyond just international trade routes and normative frameworks, it also significantly impacts energy-rich regions.

³ 1 petajoule to barrels of oil = 163.399 barrels of oil equivalent (Kyle's Converter, 2024). "The real -time price of Brent crude oil is at \$79.49 per barrel , and the WTI crude price oil is at \$75.59 per barrel " (Commodity, 2024)

Analyzing system through the lens of HST reveals that control over energy resources is crucial for projecting power and sustaining economic dominance within the global system. Consequently, energy-rich areas often become hotspots for conflict, driven by both economic and geopolitical factors. The US' interventions in the Middle East can be understood in this light. 1991 Gulf War, 2003 invasion of Iraq, and operations in Libya are not solely about regional security or bringing democracy; they also pertain to the stability of oil resources and their alignment with Western interests. Ensuring energy supply security has been identified as a fundamental requirement for the US to uphold the established order. Energy policies are central to the US strategy for restoring its hegemonic power. With the shale gas revolution, the US has shifted from being an energy importer to an exporter, thereby enhancing its economic and geopolitical influence, particularly through increased LNG exports to Europe (European Commission, 2025). These LNG policies aim to achieve several key strategic objectives such as decreasing Europe's reliance on Russian natural gas; forming new partnerships with allied nations through energy dependencies; and positioning the US as a key player in global energy pricing.

Following the 2022 Ukraine War, the US capitalized on the EU's initiatives to cut energy connections with Russia, resulting in a surge of LNG exports to unprecedented levels (European Commission, 2025). Additionally, under the Biden administration, the US re-entered the Paris Agreement and promoted its clean energy investments through legislations like the "Inflation Reduction Act". However, this shift can also be interpreted as a strategy to counter China's dominance in green technology. This scenario encompasses not just economic factors but also a broader hegemonic realignment. China views access to energy resources as a complex strategy in its pursuit of hegemony. The BRI encompasses not only infrastructure development but also the diversification of energy routes. China has focused its energy investments in African nations aiming to diminish Western influence in these regions.

Despite Russia's efforts to position itself as a big power in the post-Soviet era, its primary source of power has stemmed from its energy resources. The country has leveraged these resources as a geopolitical tool, creating a dependency through natural gas pipelines to Europe, which has intensified discussions around the EU's strategic autonomy. This dynamic has become

increasingly pronounced following the Ukraine War, with energy markets now playing a crucial role in hegemonic rivalry. The sanctions enacted after the 2022 military intervention in Ukraine, along with Europe's pivot to alternative energy sources, have undermined the viability of this strategy. Additionally, the ongoing green transformation process further diminishes Russia's position within a long-term global framework that relies on fossil fuels, positioning Russia as a disruptor of the hegemonic order rather than a participant.

The EU's reliance on Russian energy and existing geopolitical rifts hinder its ability to exert hegemonic influence. By pivoting towards US' LNG, the EU aims to lessen this dependence, but enhance its integration into the Atlantic energy security framework. In pursuit of reducing energy reliance, the EU is also embracing green energy initiatives. Through the Green Deal, it seeks to not only make an internal reform but also exert external influence via mechanisms such as the CBAM in trade with non-EU countries (European Commission, 2025). This transformation is viewed as a means to achieve strategic autonomy. Nevertheless, China's dominance in clean energy technologies poses challenges to the EU's quest for independence in this sector. Consequently, the EU is beginning to regard its energy policies as instruments for both environmental and geopolitical transformation.

In today's landscape, regions abundant in energy resources have emerged as battlegrounds not only for securing supplies but also for asserting global dominance. The competition for hegemony among major players like the US, China, Russia, and the EU is rendering energy geographies increasingly strategic. As HST suggests, the quest for hegemony unfolds not just through direct confrontations but also via mechanisms such as energy corridors, investment strategies, and technological advancements. Energy security has evolved from being a purely economic or technical concern to a core element of national security strategies. With the decline of hegemonic power and the rise of multipolar competition, the energy sector is witnessing heightened militarization. China's enhancement of its naval capabilities to safeguard energy routes leading to Central Asia and the Indian Ocean, as part of the BRI, illustrates the direct link between energy security and military strength. Additionally, China is seeking to transform strategic locations like Gwadar Port in Pakistan into military and logistical hubs (Hossain, 2024). This shift indicates that traditional

security paradigms are now being applied to energy pathways. Likewise, the US maintains its 5th Fleet presence in Bahrain to protect energy infrastructure in the Gulf, directly linking military presence to energy security amid tensions with Iran (Johnson, 2025).

To summarize, the ability of nations to ensure energy security is closely linked to their potential for wealth accumulation and the safeguarding of their national interests. Access to natural resources, particularly hydrocarbons such as oil and natural gas, which are essential for production, along with control over transportation networks such as pipelines and straits, significantly influences a nation's capacity to exert its power in global competition. Countries abundant in hydrocarbons can leverage these resources as tools for influence or coercion in diplomatic relations, or they can enhance their power by controlling the extraction, processing, marketing, and pricing of these resources through major international corporations or organizations like OPEC. A notable instance of this is the Arab nations' attempt to consolidate and create an oil monopoly in the late 1960s and early 1970s, culminating in the oil crisis of 1973. More recently, Russia has sought to wield its energy resources as a means of exerting pressure on the European Union and other nations reliant on imported energy. Additionally, as illustrated by the invasion of Kuwait during the First Gulf War, the "liberation" of Iraq in the Second Gulf War, and the ousting of Gaddafi during the Arab Spring, energy resources can also become a "curse" for relatively weaker states. These examples highlight that "energy security" represents an asymmetric dimension of power and security, impacting nations in four distinct ways based on their relative capabilities:

1. As in the case of Russia, a militarily strong nation can leverage its "energy resources" as a means of exercising coercive power, influencing its relationships with other nations.
2. The situation observed in the EU and various emerging industrial nations, which lack sufficient energy reserves for self-sufficiency, highlights that inadequate access to these resources creates a "security vulnerability." This deficiency adversely impacts their economic stability and consequently, their political sustainability.
3. Additionally, in the rivalry among major powers, the most influential players in the international system seek to restrict the access of emerging states to energy resources. This strategy aims to hinder the rise of emerging

powers and maintain their established order. Conversely, emerging powers also focus on energy-abundant regions. Thus, the competition among great powers to control resource-rich areas and the critical transportation routes for these resources to the global market is evident.

4. Ultimately, the competition among major powers for scarce resources in regions abundant in these assets and inhabited by relatively weaker states can have both direct and indirect detrimental effects on the stability of those areas. The resource wealth of these weaker states may also lead to a phenomenon known as the resource curse.

Consequently, the notion of energy security has emerged as a crucial concept encompassing political, strategic, economic, and military aspects on a global scale. Safeguarding the energy security of nations is essential for achieving their political, strategic, economic, and social objectives, both internationally and domestically, and is closely tied to the survival of nation-states and the sustainability of the global system

CONCLUSION

In today's global landscape, the interplay between economic and political activities has become increasingly prominent. Today, there is an increasing economic dependency between nations; and powerful market mechanisms such as trade and money circulation are trying to unite societies within this scope by eliminating national borders. However, nation-states that attempt to steer economic activities in alignment with their own sovereign interests often perpetuate a fragmented structure within the system. These two opposing tendencies in the system make conflicts inevitable, and nation states that believe that ensuring economic security is a prerequisite for ensuring national security place economy at the center of their policies. Consequently, economic interests and concerns serve as a pivotal determinant in shaping the foreign policy frameworks of various countries, and energy supply security emerges as a critical aspect of economic security. This study examines the energy security strategy of the US within the context of the current global system, utilizing the HST as a framework. The analysis of the current global energy-political dynamics reveals findings that align closely with the theoretical predictions, while also highlighting the necessity for new evaluations and adaptability in certain areas.

Energy supply security has evolved into a critical component of national security and foreign policy, extending beyond mere economic considerations.

The present study illustrates that having access to energy resources and the ability to obtain them safely, sustainably, and economically is crucial for global stakeholders. Nations rich in energy, such as the USA and Russia, utilize this advantage as a means of geopolitical leverage, whereas energy security for import-dependent countries such as China and the European Union revolves around minimizing risks and seeking alternative energy sources.

HST suggests that a dominant power is necessary for maintaining stability in the international system. The USA has played this role since the end of World War II, establishing a global order in economic, military, and institutional spheres. However, it is increasingly evident that this hegemony is being challenged, with new actors gaining visibility. China is presenting an alternative leadership approach that encompasses economic, normative, and technological aspects, while Russia is taking a revisionist approach, using military force and energy as tools to challenge the status quo. The EU, while not a hegemonic power in the traditional sense, bolsters system stability through its normative influence and capacity to create order.

Since World War II, the US has held a dominant position within the liberal international economic framework. Initially, this hegemony was confined to the Western Bloc until the Cold War ended. After the Cold War, however, the US emerged as a hegemonic state within a unipolar global system. Scholars in political economy, such as Gilpin and Susan Strange, argue that the US derives its influence primarily from its economic strength, with American multinational corporations playing a crucial role in its hegemonic growth. They also contend that the sustainability of this hegemony is bolstered by the promotion of ideological norms and military capabilities. Analyzing the post-Cold War landscape, it becomes evident that the US exhibited a form of benign hegemony characterized by soft power during the 1990s, transitioning to a more coercive hegemony rooted in hard power in its efforts to promote democracy and freedom in the Middle East following the September 11 attacks.

In this scenario, the US has intensified its efforts to assert control over energy resources across a region that spans from Northwest Africa to China. These initiatives aim to safeguard its dominance and the global order created by itself, and avert a potential hegemonic conflict by limiting the influence of its competitors through energy resource control. The prolonged US presence in Afghanistan was also a strategic move to pursue

global hegemony. By maintaining a foothold in Afghanistan, the US tried to encircle both Russia and the quietly ascending China, and thereby reinforced its dominance. However, this attempt to uphold balance has led to a quagmire in Afghanistan, resulting in significant costs for the global superpower.

Iraq exemplifies the prototype of the global hegemony conflict. The initial phase of this hegemonic conflict unfolded in Central Asia and the Caspian region, marked by the color revolutions. To achieve its objectives, the US extended military, technical, and economic assistance to countries in the former Soviet Bloc, promoting Western ideals such as free market principles, democratization, and human rights. Essentially, through the application of “soft power,” the US aimed to shift these nations away from the influence of Russia and China and into its own orbit. Furthermore, NATO’s expansion has been a strategic tool for the US in this endeavor. The color revolutions in Ukraine, Georgia, and Kyrgyzstan exemplify the impact of US “soft power” in the post-Soviet landscape. The second phase of this conflict emerged in the Middle East and Africa during the Arab Spring, subsequently extending to Ukraine and Syria. Looking ahead, energy-rich regions such as Iran, the Arctic, the South China Sea, and the Eastern Mediterranean are poised to be the next focal points.

With the recent prominence of China’s growth, the effects of efforts to take precautions against the global transition are felt in Washington’s discourses. As the architect and hegemon of the current global system, the US is working to uphold the existing order. While the data analyses indicate that the US continues to lead in economic and technological sectors, China’s rapid growth, expanding production capability despite energy imports, and alternative narrative to global norms suggest a potential shift in power dynamics within the framework of the HST. Russia is also positioned as a challenger to the order, driven by its geopolitical instincts, despite its limited economic strength. The EU, increasingly reliant on OPEC and Russia for primary energy, appears to align its policies with those of the US in efforts to reduce this dependence. However, the EU’s discomfort with the US’ pursuit of global dominance is evident in its attempts to diminish Dollar hegemony by promoting the Euro as a common currency. Additionally, the EU faces significant challenges in energy supply due to the cessation of Russian gas and is seeking to mitigate the energy crisis through green transformation initiatives. Furthermore, the EU’s efforts to engage

Turkey, a key player in energy transportation from the Caspian Region and the Middle East, despite historically tense relations, are noteworthy. Nevertheless, the EU remains committed to actively influencing global governance through its economic and normative power, despite internal challenges.

Gilpin suggests that a rising power may seek to alter the existing system instead of accepting the burdens of the current order, which can create tensions within that system. The present international framework has been largely influenced by the hegemonic power of the US. However, the ascendance of China and the assertiveness of Russia are contributing to a decline in hegemonic stability. As predicted by HST, this scenario is likely to lead to crises, uncertainties, and possible conflicts. While China has not yet positioned itself to take on hegemonic leadership, it is actively challenging the existing order and proposing alternative norms and institutions. This context clarifies why the US has labeled China's rise as a threat in its recent national strategy documents and has adopted increased tariffs and expansionist rhetoric, particularly during the Trump 2.0 era. This stance reflects the US' intent to mitigate the decline of its relative power in light of perceived threats from China's rise and to counteract China's economic growth through various containment strategies. Within the HST framework, this indicates that the hegemon recognizes the onset of a power transition. Russia is openly contesting Western global dominance through military actions, while the EU is expressing dissatisfaction with the established order by seeking for a common defense system. This transition, where various actors in the global system demonstrate hegemonic capabilities at different levels, suggests that the international system is evolving into a more intricate, multi-centered, and potentially unstable structure.

The utilization of energy resources as a tool for geopolitical influence establishes a direct connection between energy supply security and the potential for instability within the global system. HST posits that the leading power should play a stabilizing role during crises. However, the current landscape reveals that the US struggles to fulfill this role due to its diminishing dominance in trade and technology, rising domestic political divisions, hesitance towards foreign interventions, and an unclear strategic approach to multipolarity. This situation contributes to a more fragile system and heightens the risk of instability.

In essence, the international system is on the verge of significant transformation, as anticipated by HST, due to the decline of hegemonic power. Energy serves not only as an economic factor but also as a crucial strategic tool for maintaining global leadership. The future of the system is largely contingent upon the alignment of energy and political strategies amid the complex dynamics involving US hegemony, China's assertiveness, Russia's external actions, and the EU's normative influence. Consequently, a key concern remains whether this systemic transformation will unfold peacefully or lead to conflict.

REFERENCES

- [1] Arı, T. (2004). *Irak, İran ve ABD: Önleyici Savaş, Petrol ve Hegemonya*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- [2] Arı, T. (2007). *Irak, İran, ABD ve Petrol*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- [3] Arı, T. (2008). *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- [4] Arıboğan, D.Ü. (2007). *Uluslararası İlişkiler Düşüncesi*. İstanbul: Uğur Yayıncılık A.Ş.
- [5] Bilgin, M. (2005a). *Avrasya Enerji Savaşları* (2. ed.). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- [6] B.P. (2022). *Statistical Review of World Energy 2022*. BP.
- [7] Brautigam, D. (2009). *The Dragon's Gift: The Real Story of China in Africa*. Oxford: Oxford University Press.
- [8] Brooks, S. G., & Wohlforth, W. C. (2008). *World Out of Balance: International Relations and the Challenge of American Primacy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- [9] Cebeci, M. (2007). Tehdit Algılamasında Yapısal ve Konjonktürel Nitelikler/İthal Tehditler. *Türkiye'ye Yönelik Dış Kaynaklı Risk ve Tehditler Sempozyum Bildirileri* (pp. 33-43). İstanbul: Harp Akademileri Basımevi.
- [10] Commodity. (2024). Today's Oil Price: Brent Crude & WTI Oil Prices Today. June 8, 2024 <https://commodity.com/energy/oil/price/#:~:text=Today's%20live%20Brent%20crude%20oil,is%20at%20%2479.84%20per%20barrel>
- [11] Cox, R. W. (1983). Gramsci, Hegemony and International Relations:

- An Essay in Method. Millennium-Journal of International Studies, 12(2), 162-175.
- [12] Eralp, A. (2010). Hegemony. In E. A. (Ed.), *Devlet ve Ötesi* (5. ed., pp. 155-182). İstanbul: İletişim Yayınları.
- [13] European Commission. (2025, March 31). Carbon Border Adjustment Mechanism. https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en
- [14] European Commission. (2025, March). EU imports of energy products - latest developments. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_imports_of_energy_products_-_latest_developments
- [15] Friedberg, A. L. (2022). *Getting China Wrong*. Cambridge: Polity Press.
- [16] Gilpin, R. (1975). *US Power and the Multinational Corporation: The Political Economy of Foreign Direct Investment*. New York: Basic Books.
- [17] Gilpin, R. (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [18] Gilpin, R. (1987). *The Political Economy of International Relations*. Princeton: Princeton University Press.
- [19] Gilpin, R. (2001). *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*. Princeton, Oxford: Princeton University Press.
- [20] Gökırmak, M. (2006). Hazar Havzası'nda Boru Hattı Politikaları ve Enerji Güvenliği. *SSCB Sonrası Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde Sosyal Siyasal, Ekonomik Değişim Uluslararası Kongresi*. İzmit: Kocaeli Üniversitesi.
- [21] Gökırmak, M. (2007). Kafkaslarda Enerji Güvenliği ve Türkiye'nin Rolü. *Globalleşme Prosesinde Kafkasya ve Merkezi Asya İktisadi ve Beynelmilel İlişkiler II. Beynelmilel Kongresi*. Bakü: Kafkas Üniversitesi.
- [22] Hossain, N. (2024, September 24). Pakistan considers Chinese Military Base at Gwadar, raising sovereignty concerns. https://www.khaama.com/pakistan-considers-chinese-military-base-at-gwadar-raising-sovereignty-concerns/#google_vignette

- [23] Ikenberry, J. G. (2001). *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars*. Princeton: Princeton University Press.
- [24] Johnson, C. (2025, March 17). U.S. Navy Begins Sustained Combat Operations Against Houthi Forces. <https://www.navalnews.com/naval-news/2025/03/u-s-navy-begins-sustained-combat-operations-against-houthi-forces/>
- [25] Jones, R. B. (2001). IPE. In R. B. Jones (Ed.), *Routledge Encyclopedia of IPE* (Vol. 2, pp. 813-829). London: Routledge.
- [26] Keohane, R. O. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- [27] Kindleberger, C. P. (1981). Dominance and Leadership in the International Economy: Exploitation, Public Goods, and Free Rides. *International Studies Quarterly*, 25(2), 242-254.
- [28] Kindleberger, C. P. (1986). *The World in Depression: 1929-1939* (5th ed.). Berkeley, California: University of California Press.
- [29] Kissenger, H. (2011). *Diplomasi* (X. ed.). (İ. H. Kurt, Trans.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- [30] Krasner, S. (1976, April). State Power and the Structure of International Trade. *World Politics*, 28(3), 317-347.
- [31] Küçükşahin, A. (2007). Değişen Güvenlik Algılamaları Işığında Tehdit ve Asimetrik Tehdit. *SAREN Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 5, 41-66.
- [32] Küçükşahin, A. U. (2008). Türkiye'nin Güvenlik Strateji Belgesi Nasıl Hazırlanmalıdır? *SAREN Güvenlik Stratejileri Dergisi*(June), 7-38.
- [33] Kyle's Converter. (2024). Convert Petajoules to Million Barrels Of Oil Equivalent. June 8, 2024, <https://www.kylesconverter.com/energy,-work,-and-heat/petajoules-to-million-barrels-of-oil-equivalent>
- [34] Leonard, E. K. (2005). *The Onset of Global Governance: International Relations Theory and the International Criminal Court*. London: Routledge.

- [35] Moravcsik, A. (1997). Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization*, 51 (4), 513-553.
- [36] Nye, J. (1992). What New World Order? *Foreign Affairs* .
- [37] Nye, J. S. (2004). Soft Power and American Foreign Policy. *Political Science Quarterly*, 119 (2), 255-270.
- [38] Oğuzlu, T. (2007). Dünya Düzenleri ve Güvenlik: Ulus-Devlet Güvenlik Anlayışı Aşılıyor Mu? *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(6), 7-41.
- [39] Öymen, O. (2003). *Ulusal Çıkarlar: Küresellesme Çağında Ulus-Devleti Korumak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [40] Özcelik, S. (2005). Neorealist and Neo-Gramscian Hegemony in International Relations and Conflict Resolution During the 1990's. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(Autumn).
- [41] Rivero, OD (2003). *Kalkınma Efsanesi: 21. Yüzyılın Bağımsız Yaşayamayan Ekonomileri*. İstanbul: Çitlembik Yayınevi.
- [42] Sandıklı, A. (2010). *Güvenlik Kavramı*. December 22, 2010 http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=category&id=133&Itemid=225
- [43] Sevim, C. (2009). Geçmişten Günümüze Enerji Güvenliği ve Paradigma Değişimleri. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 93-106.
- [44] Strange, S. (1987). The Persistent Myth of Lost Hegemony. *International Organization*, 4(41), 551-574.
- [45] Tanrisever, O. F. (2010). Güç. In A. Eralp (Ed.), *Devlet ve Ötesi* (pp. 53-72). İstanbul: İletişim Yayınları.
- [46] Tanyeri, S. (2007). Sunuş. *Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi Enerji Arz Güvenliği Sempozyumu* (pp. I-II). Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- [47] UN DESA. (2023). *Energy Statistics Pocketbook*. New York: UN.
- [48] UNIDO. (2024b). UNIDO Statistics Portal. February 2024 https://stat.unido.org/?_ga=2.108098050.1255553748.1716827711-489469101.1716385661
- [49] UNSTATS. (2020). *United Nations Energy Statistics Yearbook*. REPUTATION.

- [50] Ülgen, E. (2010). Ülke Güvenliğini Etkileyen Faktörler, Vizyon, Konsept, Doktrin ve Strateji Kavramları ve Birbirleriyle İlişkileri. *Yayınlanmamış Ders Notları*. İstanbul: Harpak Saren.
- [51] Viner, J. (2010). *Power and Plenty as Objectives of Foreign Policy in the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. Retrieved January 28, 2011, from <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/ipe/viner.htm>
- [52] Wallerstein, I. (1979). *The Capitalist World-Economy*. New York: Cambridge University Press.
- [53] Wallerstein, I. (1984). *The Politics of the World-Economy: The States, the Movements, and the Civilizations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [54] Walter, A., & Sen, G. (2009). *Analyzing the Global Political Economy*. Princeton: Princeton University Press.
- [55] worldenergydata.org. (2023a, August). *World Final Energy*. October 12, 2023 <https://www.worldenergydata.org/world-final-energy/>
- [56] worldenergydata.org. (2023b, August). *World Electricity Generation*. October 12, 2023 https://www.worldenergydata.org/world-electricity-generation/#footnote_0_9196
- [57] Xuetong, Y. (2019). *Leadership and the Rise of Great Powers*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- [58] Yılmaz, S. (2008). Güç ve Güç Dengesinin Evrimi. *Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 27-65.

ESAD REJİMİNİN DEVRİLMESİNİN ARDINDAN SURIYE TÜRKMENLERİNİN HAREKETLİLİK VE ADAPTASYON REFLEKSLERİ

Elmashan KÜÇÜKAKBULUT*

Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

ORCID: 0000-0001-7485-3856. Email: egokesaoglu@gmail.com

ÖZ

Dünya, 27 Kasım 2024 tarihinde başlayan ve 12 gün süren bir askeri harekâtın ardından, muhalif güçlerin başkent Şam'ı ele geçirmesiyle beraber, 61 yıllık Baas Partisi'nin ve 54 yıllık Esad ailesi yönetimi hükümlanlığının sona ermesine tanıklık etmiştir. Bu süreçte, Suriye'nin yeniden inşasında rol almak isteyen taraflar ekonomik, sosyal, kültürel ya da siyasi taleplerini dile getirme yönünde hızlı adımlar atmaya başlamışlardır. Bahsi geçen taraflardan biri de Araplardan sonra Suriye'de ikinci büyük etnik unsur olarak faaliyet gösteren Türkmenlerdir. Türkmenler, geçiş yönetimi sürecinde alınan kararlara dâhil olma taleplerini ve Suriye'deki güncel gelişmelerle ilgili görüş ve endişelerini 8 Ocak 2025 tarihinde, rejimin devrilmesinden tam bir ay sonra düzenledikleri bir basın toplantısında dile getirmişlerdir. Makale, bu toplantıda sunulan bildirinin MAXQDA 24 Analytics Pro programını kullanarak derinlemesine bir söylem analizini yapmayı hedeflerken, Suriye Türkmenleri gibi çoklu kimliğe sahip toplulukların göç, hareketlilik ve adaptasyon reflekslerini teorik düzlemde tahlil etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Suriye Türkmenleri, Göç Politikaları, Çok-Yerli Kimlikler, Tireli Kimlikler*

* Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 10.03.2025, Kabul Tarihi: 21.04.2025.

Bu makalede Etik Kurul Onayı gerekmemektedir.

MOBILITY AND ADAPTATION REFLEXES OF THE SYRIAN TURKMEN AFTER THE OVERTURN OF THE ASSAD REGIME

ABSTRACT

The world witnessed the end of the 61-year rule of the Ba'ath Party and the 54-year governance of the Assad family following a military operation that began on November 27, 2024 and lasted for 12 days, culminating in opposition forces capturing the capital, Damascus. In this process, the parties that wanted to take part in the reconstruction of Syria began to take rapid steps to express their economic, social, cultural or political demands. One of these parties is the Turkmen, who operate as the second largest ethnic group in Syria after the Arabs. Turkmen expressed their demands to be included in the decisions taken during the transitional administration process and their views and concerns regarding current developments in Syria at a press conference held on January 8, 2025, exactly one month after the overthrow of the regime. The article aims to conduct an in-depth discourse analysis of this press release presented at this meeting using the MAXQDA 24 Analytics Pro program while also aiming to analyze the migration, mobility and adaptation reflexes of communities with multiple identities, such as Syrian Turkmen, on a theoretical level.

Keywords: *Syrian Turkmen, Migration Policies, Multilocal Identities, Hyphenated Identities*

GİRİŞ

Rejimin devrilmesinin ardından hem umut hem de endişe duygularını bir arada yaşayan Suriyeliler; bir yandan Esad döneminin sona ermesiyle beraber elde edilen zaferi kutlarken, bir yandan da 13 yıl süren bir iç savaşın ardından yaşanan maddi ve manevi tahribatın giderilmesinin zorluklarıyla ilgili kaygılarını dile getirmektedirler. Bahsi geçen bu ‘temkinli umut’ hissinin, Suriye’de çoğul kimliğe sahip unsurlar için daha yıpratıcı bir etkisi olduğunu öne süren Türkmenler, 8 Ocak 2025 tarihinde, rejimin devrilmesinden hemen sonra yaptıkları basın bildirisi ile akademik literatürde kültür, kimlik ve göç bağlamında tartışılan birçok kavramın yeniden ele alınması gerektiğine işaret etmişlerdir.

Birden fazla etnik, sosyal ve kültürel kimliği aynı anda benimseyen Suriye Türkmenleri, bu katmanlılıkları dolayısıyla farklı zamanlarda, farklı bağlamlarda, farklı kimlik unsurları ile ön plana çıkarak farklı refleksler geliştirmişlerdir. Bu doğrultuda, Suriye Türkmenlerinin Suriyeli-Türk, kentli-köylü, göçebe-yerleşik, muhalif-rejim yanlısı, çift dilli-Araplaşmış vb. kimlik unsurlarından hangilerini ne zaman ve nerede kullanmakta olduklarının tespit edilmesi; ilişkili literatürde kullanılan ‘tireli’, ‘çok-yerli’ (*multilocale*), ‘uluslar-ötesi’ (*transnational*), ‘melez’, ‘kreol’, ‘diasporik kimlik’, ‘geri-dönüş paradoksu’ gibi kavramların teorideki gelişimine katkı sağlayacaktır.

Örneğin; Suriye Türkmenleri, İç Savaş öncesi Suriye’de nüfus olarak ikinci büyük etnik unsur olmalarına rağmen azınlık statüsünde ve siyasi temsilden yoksun bir topluluk olarak yaşamışlardır. Bahsi geçen bu atmosferde geliştirdikleri refleksler de –siyasi anlamda organize bir biçimde olmasa da– Araplaştırma politikalarına direnme, Türkçe konuşmaya devam etme ve kültürel miraslarını koruma eğilimleri doğrultusunda şekillenmiştir.

Suriye Türkmenlerinin, iç savaş süresince, 2011 yılından günümüze dek geliştirdikleri refleks ise çift ayaklı bir mücadele etrafında gelişmiştir. Hem rejim güçleri hem de YPG/PKK, DAEŞ gibi terör örgütlerine karşı başlatılan direniş hareketleri –ve bu süreçte Türkiye’nin bölgedeki desteği– Türkmenlerin kimliksel bir ‘uyanış’ sürecine adım atmalarına neden olmuştur. Fakat, YPG/PKK’nın Münbiç, Tel Abyad ve Kobani gibi bölgelerde Türkmen varlığını azaltmaya yönelik saldırıları sonucunda mecburi bir ‘yer değiştirme’ eğilimine girilmiş, Halep, Humus, Hama ve Lazkiye Türkmenlerinin Türkiye’nin sınır illerine göç dalgası başlamıştır.

Çalışmanın esas odağı ise iç savaş sonrası geliştirilmekte olan refleksler ile ilişkilidir. Bu noktada, Türkmenlerin Suriye'ye dönüp dönmek hususundaki kararlarıyla beraber, yeni Suriye'nin inşasında söz sahibi olabilmek için atacakları adımlar değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Bahsi geçen bu stratejik eylem süreçleri bağlamında, makale, Suriye Türkmenlerinin Esad rejiminin devrilmesinin ardından geliştirecekleri muhtemel hareketlilik ve adaptasyon reflekslerini Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu'nun basın bildirisi metninin söylem analizi ve bu analizin sağlamasını yapmak üzere taranan ikincil kaynaklar üzerinden okumaya çabalayacak, sonrasında ise süreçle ilgili tahminleri göç, diaspora ve kimlik çalışmaları literatürü çerçevesinde değerlendirecektir. Özetle, bu makalenin amacı, Türkmenlerin rejim devrildikten sonra atacakları adımlarla ilgili tahminde bulunmaktır. Böylece, bugün -Türkiye başta olmak üzere- Suriye Türkmenlerine ev sahipliği yapan ülkelerin ve Suriye'deki geçiş hükümetinin, Türkmenlerin hareketlilik süreçlerine yönelik geliştireceği politikalara zemin oluşturulması hedeflenmektedir. Bu bağlamda çalışmada; Esad rejiminin devrilmesinin ardından Suriye Türkmenlerinin 'dönüş göçü' kararlarının ne yönde olacağı, olumlu ya da olumsuz karar almalarındaki faktörlerin neler olduğu ve son olarak Suriye'ye yeniden yerleşme ya da bulundukları ülkede kalma kararlarının politik, sosyoekonomik ve stratejik anlamda ne gibi sonuçlar doğuracağı sorularının yanıtları tartışılmaktadır.

METODOLOJİ

1960'lar sonrasında yazılı ve sözlü metinlerde "dilin cümle seviyesinin üzerinde bir bağlam içinde incelenmesi" gerekliliği doğmuş, söylem analizi tekniği politika oluşturma süreçlerine katkı sağlayan önemli yöntemlerden biri haline gelmiştir (Çakır, 2014). Bu makalede de nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi kullanılmaktadır ve bunu yaparken göç, kültür ve kimlik politikaları kapsamında tartışılan kritik kavramların anlamlarını yeniden keşfetmek üzere; Suriye Türkmenlerinin kendilerini izah ederken kullandıkları dilin nasıl anlamlar ürettiği, hangi kimlikleri oluşturduğu ve tüm bunların sosyal, politik ve stratejik ilişkileri nasıl şekillendirdiği anlaşılmaya çabalanmıştır. Metindeki ifadelerin görünürdeki anlamının ötesine geçebilmeye olanak sağlayan bu yöntem, makalenin araştırma sorularına derinlemesine cevaplar verebilmek maksadıyla kullanılmıştır (Fairclough, 1992).

Bu bağlamda, Suriye Türkmenlerinin hem Türkiye hem de kendi coğrafyalarındaki kritik rolünü değerlendiren bu çalışmanın kullandığı

yöntemin merkezinde, girişte de belirtildiği üzere, Suriye Türkmen Dernekler Federasyonunun 8 Ocak 2025 tarihinde, Esad rejiminin devrilmesinden hemen sonra yaptığı basın bildirisinin söylem analizi yer almaktadır. Ana veri seti olarak kullanılan basın bildirisi metni, Suriye Türkmenlerinin Esad rejimi sonrası politik arenada kendilerini nasıl konumlandırmak istediklerini yansıttığı için kayda değerdir. Dolayısıyla, Türkmen toplumunun yeni siyasi düzende meşruiyet taleplerinin ve siyasi tavrının bir ön-izlemesi olarak nitelendirilebilecek bu metnin söylem analizinin yapılması kritik önem arz etmektedir.

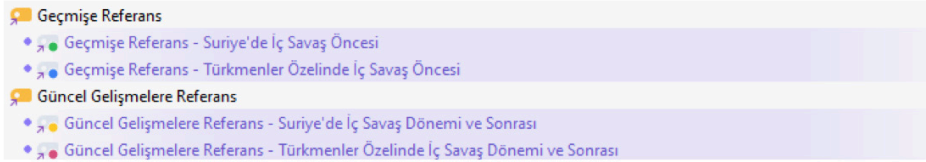
Bildiri metni Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu Başkanı Tarık Sulo Cevizci tarafından Türkçe ve Arapça olarak sunulmuştur. Basın toplantısında alınan ses kaydı deşifre edilmiş, analiz edilmek üzere MAXQDA 24 Analytics Pro programına aktarılmıştır. Veri analiz sürecinde, basın bildirisi cümleler ve paragraflar düzeyinde mercek altına alınmış ve kodlama aşamasına tabi tutulmuştur. Söylem analizi, MAXQDA 24 Analytics Pro programına işlenen verilerin üç tema etrafında kodlanmasıyla gerçekleştirilmiştir. Kodlama sürecinde, van Dijk'in söylemsel stratejiler yaklaşımından da yararlanılmış, özellikle grup kimlikleri ve ötekileştirme süreçleri detaylandırılmıştır (Van Dijk, 1997). Belirlenen kodlarla kategorilere ayrılan bildiri metninin analizi yapılırken, programın 'Kod Matris Tarayıcısı', 'Kod İlişkileri Tarayıcısı', 'Belge Portresi' ve 'MAXMaps' gibi veriyi görsel araçlara dönüştürme özellikleri kullanılmıştır.

Bilindiği üzere, söylem analizlerinde genellikle tek bir metin incelemeye tabi tutulur ve bu analizin güvenilirliğini sağlamak ve bağlamsal tutarlılığı güçlendirmek için ikincil veri kaynaklarının kullanılması önerilir (Alba-Juez, 2009). Türkmenlerin sunduğu bu kolektif ve siyasi metnin analizi esnasında da bildirinin tohumlarının ekildiği bağlamı ve sosyal etkilerini anlamak için ikincil veri kaynağı olarak medya haber ve analizlerine, Suriye Türkmen Meclisi ya da diğer siyasi temsilcilerin açıklamalarına, çeşitli röportaj ve mülakatlara, sosyal medya açıklamalarına ve uluslararası kuruluş ve STK raporlarına başvurulmuştur.

Basın bildirisi metnindeki söylemin bağlamsal incelemesi yapılırken iç savaş sonrası politik atmosfer, Türkmenlerin bölgedeki siyasi aktörlerle ilişkileri ve uluslararası güç dengeleri dikkate alınmıştır. Rejimin devrilmesinin ardından Türkmenlerin hangi tarihsel referansları kullandıkları, hangi ideolojik zeminde köklenmeyi arzuladıkları, kendilerini yeni Suriye'nin

inşası sürecinde *kurucu* özneler arasında mı yoksa *mağdur* aktörlerin içinde mi konumlandıkları analize tabi tutulmuştur. Bu bağlamda, basın bildirisi metni öncelikle, Suriye Türkmen Dernekler Federasyonunun referans gösterdiği zaman dilimleri bazında kategorilere ayrılmıştır. Suriye İç Savaşı dönemi ve sonrasına atıfta bulunan ifadeler ve İç Savaş öncesi döneme atıfta bulunan ifadeler, yapılan taramalar neticesinde; ‘Geçmişe Referans’ ve ‘Güncel Gelişmelere Referans’ küme başlıkları altında derlenerek kodlandırılmıştır. Örneğin; “bir askeri darbe sonucu iktidara gelen ve yıllardır ülkeyi demir yumrukla yöneten Baas diktatörlüğü” ifadesi *Geçmişe Referans – Suriye’de İç Savaş Öncesi* olarak kodlandırılırken; “Oğuz Türkleri, sekizinci asırdan beri Suriye coğrafyasını yurt ve mesken tutmuşlardır” ifadesi *Geçmişe Referans – Türkmenler Özelinde İç Savaş Öncesi* olarak kodlandırılmıştır. Öte yandan; “bu mücadele 8 Aralık 2024 tarihinde taçlanmış ve dünyanın en kanlı ve zalim rejimi son bulmuştur” ifadesi *Güncel Gelişmelere Referans – Suriye’de İç Savaş Dönemi ve Sonrası* kategorisi altında kodlandırılmış, “Suriye Türkmenleri, 2011 yılında sokak hareketleri ile başlayan bu kutlu mücadelede en başta yer almış ve binlerce şehit vermekte tereddüt etmemişlerdir” benzeri ifadeler ise *Güncel Gelişmelere Referans – Türkmenler Özelinde İç Savaş Dönemi ve Sonrası* olarak kodlandırılmıştır. Bahsi geçen kodların Tema 1 adı altında MAXQDA programı ekranındaki görüntüsü aşağıdaki gibidir.

Şekil 1. Kodlandırma: Tema 1

Kodlandırmanın ikinci aşamasında bildirideki ifadeler ‘geçiş dönemi politikalarına tepki’, ‘teröre karşı tepki’, ‘etnik ayrımcılığa karşı tepki’, ‘dini ve mezhepsel ayrımcılığa karşı tepki’, ‘Baas ve Esad rejimlerine karşı tepki’ kodları ile ‘tepkiler’ kümesi altında kelime öbekleri ve cümleler bazında incelenerek sınıflandırılmıştır. Örneğin; “Araplardan sonra ikinci büyük etnik unsur olan Suriye Türkmenleri tüm tehdit, tecrit ve asimilasyon politikalarına karşı varlığını, günümüze kadar devam ettirmeyi başarmışlardır” ifadesi ‘etnik ayrımcılığa karşı tepki’ kodu altında değerlendirmeye tabi tutulurken, “...yeni sürecin temellerinin atılması hedefleri ile organize edilen Milli Diyalog Kongresi’ne Suriye’nin en önemli bileşenlerinin başında gelen Türkmenlerin çağrılmaması ve süreç

dışına itilmesi asla kabul edilemez” ifadesi ‘geçiş dönemi politikalarına tepki’ kodu ile kategorize edilmiştir¹. Bahsi geçen kodların Tema 2 adı altında MAXQDA programı ekranındaki görüntüsü aşağıdaki gibidir.

Şekil 2. Kodlandırma: Tema 2

Kodlandırmanın üçüncü ve son aşamasında ise basın bildirisindeki ifadeler ‘beklenti’, ‘kaygı’, ‘gurur’, ‘hayal kırıklığı’, ‘fedakârlık’, ‘mağduriyet’ ve ‘umut’ kodları ile ‘duygular’ kümesi altında analize tabi tutulmuştur. Örneğin; “...Suriye’nin dört bir tarafına yayılan Oğuz Türkleri, Esad rejiminin yanında IŞİD ve PKK terör örgütlerinin 2011 yılından itibaren uyguladıkları baskı politikaları ve yaptıkları katliamları nedeni ile yurt içine ve dışına göç etmek zorunda kalmışlardır” ifadesi ‘mağduriyet’ kodu ile sınıflandırılırken, daha önce ‘Güncel Gelişmelere Referans – Türkmenler Özelinde İç Savaş Dönemi ve Sonrası’ kodu ile taranan “Suriye Türkmenleri, 2011 yılında sokak hareketleri ile başlayan bu kutlu mücadelede en başta yer almış ve binlerce şehit vermekte tereddüt etmemişlerdir” ifadesi bu defa ‘fedakârlık’ kodu altında kategorize edilmiştir. Bu örnekte olduğu gibi, aynı ifadenin birden fazla kod ile kaydedildiği durumlarda, program iki ayrı kodun ilişki sıklığından yola çıkarak ‘kod ilişkileri tarayıcısı’ aracı ile bir haritalandırma yapmaktadır. Makalenin ilerleyen bölümlerinde paylaşılacak olan bu görsel araçlar, Suriye Türkmenlerinin iç savaş sonrası geliştirdikleri hareketlilik ve adaptasyon reflekslerini yorumlarken, ilişkili literatürde sürdürülmesi muhtemel kavramsal tartışmalar için bir zemin oluşturmaktadır. Duygular kümesi altında sıralanan kodların Tema 3 adı altında MAXQDA programı ekranındaki görüntüsü aşağıdaki gibidir.

¹ 8 Ocak 2025’te yapılan bu basın bildirisinin ardından, Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu Başkanı Tarık Sulo Cevizci, 25 Şubat 2025 tarihinde düzenlenecek Milli Diyalog Kongresi’ne davet edilen 600 kişiden biri olduğunu duyurmuştur. Bu gelişme ile ilgili değerlendirmeler, bildirinin kısa vadedeki etkisi ve bu bağlamda makalenin literatüre katkısı makalenin sonuç kısmında ele alınacaktır.

Şekil 3. Kodlandırma: Tema 3

ÇALIŞMANIN ÖNEMİ VE ÖZGÜNLÜĞÜ

Suriyelilerin alt kimliklerini çalışan ve spesifik olarak Suriye Türkmenlerini araştıran literatür genel itibarıyla sınırlıdır. Göç politikaları alanında Suriyeli göçmenler genellikle etnik kırılımları göz önünde bulundurulmadan ‘homojen’ bir grup olarak değerlendirilmektedirler. Fakat, yoğun nüfuslarıyla Suriye coğrafyasındaki Türk varlığını iç savaşın tüm yıkıcı etkilerine rağmen sürdürmeyi misyon edinmiş Türkmen toplumunun kendilerine has vaziyeti, -ve dolayısıyla geri dönüş motivasyonları-rejimin baskısına maruz kalan Araplardan farklı bir biçimde zuhur etmektedir. Bu çerçevede, Esad yönetiminin devrilmesinin ardından kurulan geçici hükümetin karar alma mekanizmalarına dahil edilme arzusuyla Türkmenler, ekonomik sıkıntılar ya da güvenlik kaygısı gibi faktörlerle ilişkili problemleri Arap sığınmacılardan farklı bir bakış açısı ile değerlendirmektedirler. Türkmenlerin bu kendilerine özgü durumunun da Suriye İç Savaşı ve sonrasındaki hareketlilik krizi ve göç politikalarını konu edinen literatüre alternatif bir perspektif sunması amaçlanmaktadır.

Öte yandan, göç ve geri dönüş süreçlerini ele alan kavramların Türkmenlere uyarlanarak yeniden değerlendirilmesi, daha önce konuya ilişkin yazılan literatüre katkı niteliğindedir. Türkiye’de ‘Suriyeli’ oldukları için, Suriye’de de ‘Türk’ oldukları için ayrımcılığa maruz kalan Türkmenlerin, diğer tireli kimliğe mensup etnik gruplardan bir farkı vardır. Euro-Türk ya da Müslüman-Amerikan gibi birden fazla kimlik unsurunu barındıran topluluklar etnik baskıya uğradıkları ülkede ‘misafir’ konumundadırlar ve literatürün geneli bu misafirlerin entegrasyon süreçleri etrafında şekillenmiştir. Fakat Türkmenler, Türkiye’de soy benzerlikleri itibarıyla ve Suriye’de asırlardır devam eden yerleşiklikleri dolayısıyla, her iki ülkede de kendilerini ‘misafir’ konumunda hissetmemektedirler. Türkmenlerin durumunu istisnai yapan, Türkiye’de de Suriye’de de anavatanlarında hissetmeleriyle ve fakat o yönde karşılanmamalarıyla ilişkilidir. Türkmenler her ne kadar kendilerini misafir olarak görmüyor olsalar da, ‘ev sahibi’ konumunda söz sahibi oldukları bir ülkeleri de bulunmamaktadır. Göç

literatüründe, sosyal uyum ve entegrasyon konularını bu perspektiften ele alan çalışma yok denecek kadar azdır. Bu doğrultuda makalenin, benzer araştırmaların ortaya çıkmasına öncülük etmesi ve alan literatürüne katkıda bulunması arzulanmaktadır.

Konusunun güncelliği ve dinamikliğinin yanı sıra, bu makale, metodolojik anlamda da farklı bir çerçeve sunmayı hedeflemektedir. Bahsedildiği üzere, Türkmenlerin geri dönüş refleksleri incelenirken MAXQDA programı kullanılarak bir söylem analizi gerçekleştirilmiştir. Bu da konuyu genel makro analizlerin ötesinde daha mikro seviyede inceleme imkânı sunmaktadır. Türkmenlerin geri dönüşlerine dair gerçekçi ve etkin öneriler geliştirilmesine katkı sağlaması amaçlanan bu çalışmada politika üreticiler ve konuyla ilişkili sivil toplum kuruluşları için alternatif bir veri setinin sunulması planlanmaktadır.

KAVRAMSAL ANALİZ: TİRELİ, MELEZ, HİBRİT KİMLİK KAVRAMLARI VE GÖÇ POLİTİKALARI LİTERATÜRÜNDE SURİYE-TÜRKMENLERİ

Makalenin bu bölümünde, 2011 sonrası Suriye İç Savaşı ve spesifik olarak Aralık 2024 itibarıyla Esad baskı rejiminin sona ermesinin ardından yaşanan göç süreçlerinde ortaya çıkan ‘katmanlı’ kimliklere ışık tutabilecek literatürün incelenmesi hedeflenmektedir. Etnik kökenleri Türk olup Suriye vatandaşı olan ve hatta bir kısmı Suriye’den Türkiye’ye zorunlu göç ile geldikten sonra Türk vatandaşlığı da alan Suriye Türkmenleri, *çifte aidiyetli* ve katmanlı kimlikleri ile karşımıza çıkarken, araştırmanın kavramsal analiz süreci de sosyoloji ve siyaset bilimi literatüründeki ‘tireli’, ‘melez’, ‘hibrit’ kimlik ve ‘yersizyurtsuzlaşma’ gibi kavramlara yönelmektedir.

Tireli kimlik kavramı çift yönlü bir aidiyete işaret eder ve bireyleri tirenin hangi tarafında yer aldıklarını sorguladıkları bir sürece iter. Bu sorgulama süreci de esasında bir arada-kalmışlığın emaresidir (Khilay, 2014). Bu kavram genellikle diaspora toplulukları için kullanılır. Afro-Amerikan ya da Britanyalı-Asyalı tireli kimliklerindeki ‘tire’ (-) bireylerin etnik kimliği ile vatandaşlıkları arasındaki ‘köprü’ olarak değerlendirilmektedir (Kebede, 2010). Bu çerçevede, göçmenlere ilişkin entegrasyon ve sosyal uyum süreçleri tasarlanırken, tireli ve çoğul kimlik kavramları, genellikle *akkültürasyon* (*kültürel uyum*) kuramcıları, kültürel antropoloji ya da diaspora çalışmaları üzerine uzmanlaşmış sosyal bilimciler tarafından

öne çıkarılmaktadır. Bahsi geçen literatürde, göçmenlerin kendi kültürlerini muhafaza ederken, ev sahibi topluma da ayak uydurmalarının gerekliliği konu edilmektedir (Belanger & Verkuyten, 2010). Öte yandan, “araştırmalar, etnik azınlık mensuplarının tercih ettiği tireli kimliklerin ev sahibi toplum tarafından tanınmasının [da], başarılı entegrasyon için kritik olduğunu göstermiştir” (Hack-Polay, Mahmoud, Kordowicz, Madziva, & Kivunja, 2021). Sonuç olarak entegrasyon stratejileri, ev sahibi ve ‘misafir’ toplumun iş birliği doğrultusunda açığa çıkmaktadır. Fakat, dünyadaki göç tecrübelerinin bireyselleşmesi ve çeşitlenmesiyle, katmanlı kimlikleri açıklayan literatür, zamanla ev sahibi ve misafir toplumların tartışma alanından ve göçmenlerin uyum sağlama kabiliyetlerinden çok daha öteye taşınmıştır.

Kimliklerin kültürel anlamda ‘melezleştiği’ / ‘hibritleştiği’; Homi K. Bhabha, Stuart Hall, Paul Gilroy, Arjun Appadurai gibi sosyal bilimciler tarafından öne sürülen; göç, küreselleşme ve diaspora tartışmalarına konu olan bir iddiadır. Örneğin, Homi K. Bhabha’nın *The Location of Culture* isimli kitabında, kimliklerin sabit olmadığından, farklı kültürlerin karşılaşmalarıyla oluşan yeni alanda (*third space/üçüncü mekân*) biçimlenen yapılar olduğundan bahsedilmektedir (Bhabha, 2004). Bhabha’ya göre, kültürel etkileşim biçimleri ‘performatif’ süreçlerdir. Diğer bir deyişle, kültürel ilişkiler, önceden var olan sabit kimliklerden değil, etkileşim anında ortaya çıkan, ‘yapılanan’ (performatif) süreçlerle beraber oluşur; her kültürel temsil bir yorum ve inşa sürecidir. Bu yüzden de azınlıklar için kimlik, elden ele aktarılan sabit ve değişmeyen bir miras değildir; aksine, toplumsal değişimlerle birlikte müzakere edilerek yeniden şekillenir. Dolayısıyla, geleneği yeniden yorumlamak, toplumların kültürel ve tarihsel birçok parametreyi göz önünde bulundurmasını gerektirir, bu da kimliği çoğullaştırır ve karmaşıklaştırır. Kısacası Bhabha, kültürel kimliklerin sabit ve özsel olmaktan ziyade, etkileşimle türeyen, tartışmaya açık ve melez yapılar olduğunu savunmaktadır. Bhabha’nın bu iddiasını Ayhan Kaya şu cümlelerle desteklemektedir; “Etnik, kültürel, dinsel, diasporik ve bireysel kimliklerimizin iddia edildiği kadar köklerimizle, geleneklerimizle, özümüzle ilgili olmadığını ve zaman içinde değişen siyasal, toplumsal ve çevresel faktörlerden etkilenmeksizin kalamayacağını söylemek çok da iddialı olmayacaktır” (Kaya, 2011).

Kimliklerin katmanlılığı ve melezliğine vurgu yapan sosyal bilimcilerden bir diğeri de Stuart Hall’dur. Kültürel kimliklerin tarihsel süreç

içerisinde farklı anlamlar kazandığını savunan Hall, iki farklı kültürel kimlik tanımlama biçiminden bahseder. Birinci yaklaşımda kimliğin doğası değişmez ve geçmişe dayanır. Ortak geçmiş, soy ve kültürel miras kimliğin kaynakları arasındadır ve diasporada yaşayan azınlıklar için kültürel kimliğin rolü ortak aidiyet duygusunu yeniden keşfetmek üzerine kurgulanmıştır. Öteki taraftan, sunulan ikinci yaklaşıma göre, birinci yaklaşımın aksine kültürel kimliklerin doğası geçmişe değil, süreçlere dayanır ve değişkendir. Geçmişe yöneliktir fakat geleceğe de ışık tutar. Hall, çalışmalarında bu yaklaşımlardan ikincisini; yani kimliğin değişkenliğini ve tarihsel/ söylemsel olarak inşa edilen bir olgu olduğunu savunur. Hall’a göre kültürel kimlikler bir kökenin peşinde değildir; aksine sürekli bir yeniden oluşum sürecindedir. Özetle, tıpkı Bhabha gibi, Stuart Hall da insanları tek bir yer, kültür ya da geçmişle sınırlamaz; onları birden fazla kültür arasında yaşayan ve kimliklerini sürekli olarak yeniden kuran özneler olarak tanımlar (Hall, 1990).

Literatürde kültürel melezlik ve diaspora kimlikleri üzerine çalışma yapan önemli sosyologlardan bir diğeri de Paul Gilroy’dur. *Black Atlantic* kavramıyla Afrika, Amerika, Karayipler ve Avrupa arasında köle ticaretiyle kurulan tarihsel, kültürel ve toplumsal ilişkiler ağını anlatan Gilroy, Britanya’da yaşayan bir siyahinin hem Afrika mirasını hem kölelik tarihini hem de Britanya kültürünü taşıdığından bahseder. Fakat tüm bu öğelerin sabit bir sentez oluşturmadığının, çelişkili, parçalı ve müzakere edilen ve sürekli değişen bir kimlik yapısı ortaya koyduğunun altını çizer. Gilroy bu doğrultuda, W.E.B. De Bois’nın ‘çifte bilinç’ kavramını yeniden yorumlar ve siyahi bir bireyin hem kendi kültürel deneyiminden hem de beyaz egemen toplumun bakış açısından beslendiğini öne sürer. Özetle, sabit bir yerellikten doğmayan, uluslarötesi (transnasyonal) kültür; müzik, dil, sanat ve hafıza yoluyla farklı coğrafyalar arasında dolaşır. Bu dolaşım da raggaе, hip-hop, dub, blues, grafiti gibi yeni direniş biçimleri ve melez kültürel formlar yaratır (Gilroy, 1993).

Çalışmalarında kimliklerin akışkanlığına ve küresel dinamiklerle nasıl şekillendiğine değinen sosyal bilimcilerden biri de Arjun Appadurai’dır. Appadurai’ye göre yeryüzündeki farklı kültürlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve etkileşimini anlamaya çalışırken Batı kökenli bakış açısı ve deneyimlere alternatifler geliştirilmelidir. Literatürde 1990’lı yıllara kadar kabul görmüş varsayımları sorgulayan Appadurai, kültürlerin sınırlarının belli bir mekâna bağlı sabit yapılar olmadığını altını çizerken

‘yersizyurtsuzlaşma’ (*detrterritorialization*) kavramına değinmektedir. Bu kavram, *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization* kitabında da belirtildiği üzere, yalnızca uluslararası şirketleri ya da finans piyasalarını değil, farklı etnik grupları, mezhepsel hareketleri ve siyasi oluşumları da kapsamaktadır (Appadurai, 1996). Özetle, Appadurai’ye göre günümüzde kimliklerin tek bir toprak parçasına ya da ulusa ait olması mümkün değildir. Çünkü bireyler, imgeler, teknolojiler, fikirler ve sermaye dünyayı dolaşmaktadır ve kültürel bir akış içerisinde.

Küresel kültürel etkileşimi izah etmek üzere beş ana ‘akış’tan (*flow*) bahseden Appadurai, bu akışların kimliğin oluşumunu etkileyen ana dinamikler olduğunu savunmaktadır. *Etnoscapes*, *mediascapes*, *technoscapes*, *financescapes*, *ideoscapes* olarak isimlendirilen bu akışlar sırasıyla; bireylerin (sığınmacı, turist, göçmen vs.) küresel dolaşımı, medya imgeleri ve anlatılarının küresel dolaşımı, teknolojik akışlar ve bilgi transferi, ekonomik hareketlilik ve küresel sermayenin dolaşımı ve son olarak fikirlerin (ideolojiler, haklar, kimlik politikaları vs.) dolaşımı olarak açıklanmaktadır. Tüm bu akışlar yerel kimliklerin yeniden yapılandırılma sürecinde etkilidir (Appadurai, 1990).

Hareketlilik odaklı düşünen Appadurai, bilhassa göçmenler ve diasporik toplulukların medya araçlarını kullanarak yalnızca bulundukları coğrafyada değil, uzak mesafelerde de kimlik inşa edebileceğini savunmaktadır. Örneğin, Almanya’da yaşayan bir Suriye Türkmeni hem Halep’teki Türkmen aile geleneğine, hem Berlin’de bir Suriyeli olarak yaşadığı göçmen deneyimine hem de sosyal medya üzerinden küresel gençlik kültürüne aynı anda aidiyet geliştirebilir. Appadurai’ye göre de bu durum kimliğin ‘çok-yerli’ (*multi-sited*) ve zamansal olarak parçalanmış bir biçimde yapılandığına işarettir. Özetle, Appadurai’ye göre kimlik yalnızca etnik köken ya da ulus üzerinden değil; medya, göç, teknoloji, yerel uygulamalar ve hatta hayal gücü aracılığıyla da yapılanmaktadır (Appadurai, 1996).

Türkmenler özelinde yapılan bu çalışma, yukarıda sıralanan kavramsal tahlillerin sağlaması niteliğindedir. Türkmenler; vatandaşı oldukları ülkede de göçmen olarak ikamet ettikleri ülkede de –tireli, melez, hibrit kimliklerinden ötürü– kendilerini entegre olması gereken bir ‘misafir’ olarak hissetmemektedirler. Yani Türkmenlerde, fiziki olarak bir ülkede yaşarken duygusal ve kültürel bağların sınır-ötesine uzanması durumu,

diğer diaspora gruplarında olduğu kadar gündemde değildir. Türkiye’ye de Suriye’ye de hem duygusal hem de kültürel anlamda bağlıdırlar. Türkiye’nin sınır illerinde yaşayan Suriye Türkmenleri, kimliklerini göstermedikleri müddetçe göçmen olduklarının anlaşılmadığını –Suriye Türkmenlerinin Suriye’de konuştukları Türkçe ile sınır illerdeki şive benzerliği dolayısıyla– dile getirmektedirler. Bu durum da Türkmenlerin Türkiye ile Suriye arasında ortak dil aracılığıyla inşa ettikleri ‘hibrit’ / ‘melez’ / ‘tireli’ kimlik formuna işaret etmektedir. Literatürdeki “aynı kültür dairesinden olan grupların toplum içinde ayrışmadan uyum içinde yaşamalarını kolaylaştıran öğelerin olması ve göç edilen ülke ile önceden ilişkiler, göçmenler için çekici etken oluşturmuştur” argümanı göz önünde bulundurulduğunda, Suriyeli Arap göçmenlere nazaran Türkmenlerin daha kolay uyum sağladıkları çıkarımında bulunulabilir (Yıldırım, 2017). Fakat, savaşın sona ermesiyle, göçmenler özelindeki tartışmaların boyutu entegrasyon ve uyumdan öteye taşınmış; konu, göçmenlerin savaş-sonrası dönemde Suriye ile nasıl bir bağ kuracakları ve kurulan bu bağ neticesinde Suriye Türkmenlerinin kimliklerinin yeniden yapılanarak neye dönüşeceğine evrilmiştir. Çünkü örneğin; Türkmenler, bir yandan soy bağı ve dil ortaklığı dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti’nin vatandaşlık başvurularına öncelik vermesi gerektiğini düşünmektedirler fakat, diğer yandan da aynı Türkmenler, Suriye’de kalan akrabalarının iç savaş süresince baskı rejimine karşı Araplarla yan yana mücadele vermesinden gurur duymakta ve yeni Suriye’nin inşasında kalıcı bir rol üstlenebilmeyi ümit etmektedirler (Erol, 2020).

Göç Politikaları çalışmalarında çoklu kimlik kavramını detaylarıyla ele alan Melda Yeğenoğlu, *Avrupa’da İslam, Göçmenlik ve Konukseverlik* başlıklı kitabında şu ifadelere yer vermektedir: “[Ç]oklu kimlik projelerinin hüküm sürdüğü kültürel küreselleşme çağında artık ulusal kimliklerin kolektif kimliklerden münhasıran istifade etme gücü kalmadığına inanılmaktadır. Dolayısıyla, kimliklerin artık sınıfın ve ulusun sabitliklemelerine indirgenemez olduğu, bölgesel ve yerel bağlılıkların müzakere edilip reddedildiği akışkan ve birbiri üstüne binen bir form haline geldiği düşünülüyor” (Yeğenoğlu, 2016). Suriye Türkmenlerinin iç savaş süresince kendilerini ‘görünmez’ hissetme sebepleri de Yeğenoğlu’nun bu ifadesiyle örtüşmektedir. Halihazırda tek bir ulusal ve sınıfsal kimliğe bağlı kalınmayan kültürel küreselleşme ortamında, Suriye Türkmenlerinin kimlikleri de Yeğenoğlu’nun değindiği üzere daha esnek, değişken ve iç içe geçmiş durumdadır. Bireylerin aidiyetlerini yerel ve bölgesel anlamda

sürekli sorguladıkları yeni dünya düzeninde, kimlikler de daimî olarak değişen ve belirsiz sınırları olan bir yapıya bürünmüştür.

Yukarıdaki literatür taraması sonucunda anlaşılmaktadır ki; Türkmenlerin ‘performatif’ / zaman içerisinde yapılanan bu kimlik inşa süreçleri göz önünde bulundurularak hareket edilmesi, benzer durumdaki diğer göçmenlerin de belli klasik tanımlamalara sıkıştırılmaması ve bu doğrultuda politika üretilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda da yeni Suriye’nin inşasında Türkmenlerin çoğul kimlikleriyle beraber kucaklanması, diasporadaki Suriye Türkmenleri için ciddi bir geri dönüş motivasyonu olacaktır. Aksi durumda da Türkiye’nin Türkmenlerin ‘atayurt’ olarak nitelendirdikleri evlerinde entegrasyon süreçlerini tamamlamaları için uzun vadeli politikalar geliştirmesi gerekecektir. Her iki halde de tireli kimlik (çifte aidiyet) ve çoğul kimlik (çoklu aidiyet) kavramları, Suriye Türkmenlerinin savaş sonrası hareketlilik ve adaptasyon reflekslerini anlamamız için anahtar kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bunlara ek olarak, Suriye Türkmenlerinin özgün vaziyetleri değerlendirilirken, iç savaş sonrası parametreler de göz önünde bulundurulduğunda, *geri dönüşü* konu edinen literatüre de değinmek makalenin söylem analizi sonucunda elde ettiği bulguları destekler nitelikte olacaktır. Göç, diaspora ve mültecilik araştırmaları kapsamında ele alınan kritik kavramlardan biri olan ‘geri dönüş paradoksu’ yer değiştiren bireylerin, geri dönmeleri halinde karşılaştıkları problemleri ve uyum sıkıntılarını değerlendirmeye almaktadır.

Dönüş göçlerini konu edinen literatürde ele alınan örneklerde, bireylerin yerleştikleri ülkede dahil oldukları yeni sosyal ağların etkisiyle, kendi ülkelerine olan aidiyet hislerinde bir zayıflama olduğu gözlemlenmektedir (Sussman, 2011). Özellikle, iç savaş öncesi Suriye’deki hayata dair deneyimleri çok az olan ya da hiç olmayan gençler ve çocuklar, Türkiye’de kurdukları düzenin akışında ülkelerinin gündemine ilişkin ilgilerini kaybetmektedirler. Türkiye’de doğan çocukların, Suriye’ye döndükten sonra yaşamaları muhtemel kimlik krizleri, kültürel uyumsuzluk ve eğitim sistemindeki sorunlar da göz önünde bulundurulduğunda, genç Türkmen nüfusun geri dönüşle ilgili negatif bir değerlendirmede bulunma ihtimali yüksek görünmektedir. Bu durumu Türkmenler özelinde paradoks yapan durum ise yine Türkmen topluluğuna mensup diğer bir grubun da iç savaş süresince, rejimin baskı politikalarına rağmen, pasiflikten aktifliğe

geçmesi ve kimliksel bir uyanış sürecine girmesi ile ilgilidir. Dinamik bir kimlik inşası sürecinde olan Türkmenler, politik arenada siyasi haklarını aramakta daha organize bir mücadele içine girmişken, genç nüfusun yeni Suriye'nin inşası sürecine olan ilgisinin azalması, Türkmenlerin geri dönüş göçü kararlarını değerlendirirken önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geri dönüş göçlerini analiz eden kaynaklarda ele alınan bir diğer konu ise göçmenlerin ülkeleri ile aralarına koydukları psikolojik mesafe ile ilişkilidir. Örneğin, Suriye'de yaşanan çatışma ortamının yarattığı travma, göçmenlerin bir kısmının Suriye'ye duygusal olarak da bir mesafe koymasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda, geri dönüşü teşvik eden ve hatta zorunlu hale getiren politikaların nasıl geliştirildiğini inceleyen kaynaklar, geri dönen göçmenlerin psikososyal vaziyetleri, toplumsal bağları ve sosyal uyum/kabul düzeyleri, travma deneyimleri ya da ailelerine ilişkin parametreleri değerlendirmenin olumlu ve olumsuz sonuçlarını ele almaktadır (King, 2017). Bu durumun geri dönüş paradoksu çerçevesinde ele alınması ise Türkmenlerin Suriye'de de Türkiye'de de 'dışarıdan' olarak algılanmalarıyla ilgilidir. Göçmenler her ne kadar kendilerini travmaları dolayısıyla Suriye dışında bir hayat sürdürmeye koşullasalar da günden güne artan göçmen karşıtlığı, Türkiye ya da diğer ev sahibi ülkelerde kendilerine karşı geliştirilen ayrıştırıcı ve negatif tutum, yeni Suriye'de Türkmenlerin siyasi temsil haklarının genişletilmesi umuduna sarılma eğilimlerini arttırmaktadır (Kahn, 2024). Özetle, göçmenlerin geri dönüşten beklentileri ile gerçeklik arasındaki çatışma, henüz çok geniş kapsamlı olmasa da sosyal bilimler literatüründe hak ettiği önemi görmeye başlayan konular arasındadır.

İÇ SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE SURİYE TÜRKMENLERİNİN TEMEL ENDİŞE VE TALEPLERİ

Kodlandırma sürecinin ve ilişkili literatür taramasının ardından, çalışmanın bu bölümünde, Suriye Türkmenlerinin makalenin temel veri setlerinden olan basın bildirisini acilen sunma ihtiyaçlarının altında yatan endişelerin neler olduğu ve bu endişelerin giderilmesi için neler talep ettikleri madde madde listelenmiş, dile getirilen problemlere teorik zeminde çözümler üretebilmek için bir alt yapı oluşturulması amaçlanmıştır. Metinde Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu aracılığıyla aktarılan üç temel endişeye istinaden beş ayrı 'hayati' talebe dikkat çekilmiştir.

Medya mensupları, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve akademisyenlerin davet edildiği basın toplantısı, Suriye Türkmenlerinin rejimin devrilmesinin ardından duyduğu belirsizlik hissini bir an önce giderilmesi ihtiyacına binaen gerçekleştirilmiştir. Bu endişelerden ilki, geçiş hükümetinin bugüne kadar gerçekleştirmiş olduğu atama ve terfilerde tek taraflı hareket ettiği yönündeki itirazlar ile ilişkilidir. Tarih boyu dinî, mezhepsel ve etnik açıdan çok kültürlü bir yapıya sahip olduğu öne sürülen Suriye'nin, Esad sonrası dönemde daha demokratik bir evreye geçmesini bekleyen Türkmenler, 'geçiş hükümeti'ni karar alma süreçlerinde daha çoğulcu ve kapsayıcı olunması gerektiği yönünde eleştirmektedirler. Bu doğrultuda, Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu Başkanı Tarık Sulo Cevizci, şu açıklamayı yapmıştır:

“Geçiş hükümetinin almış olduğu tek taraflı kararlar, yıllardır, özlem duyulan demokrasi yerine yeni bir totaliter rejime mi geçiliyor sorularının sorulmasına neden olmuştur. Halbuki Suriye, her kesimden yetkin ve ehliyetli kadrolara sahip bir ülkedir. Daha çoğulcu ve kapsayıcı olmak, devrim hedeflerinin ve demokratikleşme sürecinin daha hızlı ve pürüzsüz bir şekilde gerçekleşmesine yardımcı olacaktır” (Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu, 2025).

Toplantıya konu olan endişelerden bir diğeri ise Türkmenlere Suriye'nin yeniden inşası döneminde yeterince ve hatta hiç söz verilmemesi ile ilgilidir. Araplardan sonra nüfus olarak ikinci kalabalık etnik unsur olduklarını dile getiren Türkmenler, demokratik bir Suriye'nin temelleri atılırken kendilerine yeterince söz hakkı verilmemesi hususunda kaygı duymaktadırlar.

“Suriye geçiş döneminin lideri Ahmet Şera'nın şu ana kadar tüm kesimlerin temsilcileri ile görüşmesine rağmen Suriye Türkmenlerinin siyasi ve sivil kanadıyla görüşmemesi manidardır. Ayrıca yeni sürecin temellerinin atılacağı hedefleri ile organize edilen Milli Diyalog Kongresi'ne Suriye'nin en önemli bileşenlerinin başında gelen Türkmenlerin çağrılmaması ve süreç dışına itilmesi, asla kabul edilemez” (Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu, 2025).

Bildiri metninde sıralanan endişelerden üçüncü ve stratejik anlamda en hassas olanı ise Suriye Milli Ordusu'nun lağvedilmesi süreci hakkındadır. Bilindiği üzere, Esad rejiminin uyguladığı baskı politikalarının yanı sıra, Türkmenler bölgedeki Türk köylerinde PKK ve IŞİD gibi terör örgütleri

ile de mücadele etmek durumunda kalmışlardır. Bu husus, Türkmenlerin Suriye'nin yeniden inşası sürecinde geliştirdikleri hareketlilik ve adaptasyon reflekslerinin anlaşılmaya çabaladığı bu makalede kritik önem arz etmektedir. Çünkü, iç savaşın sona ermesiyle beraber çoğunluğu evlerine geri dönme eğiliminde olan Türkmen göçmenlerin maddi ve manevi hasarın onarılma sürecine ilişkin kaygılarının yanı sıra, güvenlikle ilişkili yoğun endişeleri de mevcuttur. Bu durum ise hareketlilik reflekslerini yavaşlatmakta, Türkiye ya da bulundukları diğer ülkelerden evlerine geri dönme süreçlerini sekteye uğratmaktadır. Dolayısıyla, aşağıda da belirtildiği üzere, IŞİD ve PKK'nın Suriye'deki Türkmen bölgelerindeki varlığına karşı sürdürülen mücadelenin devam etmesi hususundaki hassasiyetin geçiş hükümeti tarafından gösterilmesi gerektiği Türkmenler tarafından bu bildiride son derece açık bir biçimde dile getirilmiştir.

“PKK ve IŞİD gibi terör örgütlerinin tehditleri devam ederken SMO'nun lağvedilmesi ya da yeni ordu içerisinde eritilmesi terör ile mücadele noktasında bizleri endişelendirmektedir. Suriye'de IŞİD ve PKK örgütlerinin varlığı hala devam ederken ve Suriye'nin bölünme riski ile karşı karşıya iken böyle bir kararın alınmasını, erken alınmış bir karar olarak değerlendirmekteyiz. Bu risklerin yanında Suriye sahil şeridinde sözde ‘Suriye Halk Direnişi’ adı altında Esad ordusundan ayrılmış Nusayriler’in silahlanması ve direniş hareketine geçtiğine dair haberlerin yayılması bu kararın yeniden gözden geçirilmesine neden olmaktadır” (Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu, 2025)

Yukarıda sıralanan endişelerin giderilebilmesi için, Türkmenler tarafından sıralanan beş talepten ilki; Suriye'nin etnik, dinî ve mezhepsel bir bölünme içine girme ihtimaliyle ilişkilidir. Ahmet Şera'nın Cumhurbaşkanlığında yürütülen sürecin, ayrımcılığı tümüyle reddetmesi gerektiği yönündeki bu temel arzu, aksi bir durumun söz konusu olması durumunda Türkmenlerin pasif bir duruş sergilemeyeceğinin işareti niteliğindedir.

“Suriye Türkmenleri, Suriye'nin halk ve toprak bütünlüğünden yanadır. Hiçbir şekilde etnik, dinî ve mezhepsel bölünmeden taraf değildir. Ancak Suriye'nin bölünmesi durumu da Suriye Türkmenlerinin önünde kendi başlarının çaresine bakmaktan başka bir seçenek bırakmayacaktır” (Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu, 2025).

Basın bildirisinde sıralanan ikinci talep ise Suriye'nin hazırlayacağı yeni anayasanın yazılması süreciyle ilgilidir. Araplar Türkmenler, Kürtler,

Ermeniler, Çerkesler, Asuriler, Yezidiler gibi birçok etnik grubun Sünni, Alevi, Hristiyan ya da Dürzi inançlarının bir arada barındığı Suriye’de hazırlanan yeni anayasa metninde; herhangi bir etnik ya da dinî unsurun ayrıcalıklı muamele görmediği, vatandaşlık esasına uygun bir anayasa tasarlanması gerektiği yönündeki talep Suriye Türkmenleri için hayati önem taşımaktadır ve bu durum basın toplantısında aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

“Yeni anayasanın vatandaşlık esasına göre yazılması hayati derecede önemlidir. Suriye Türkmenleri hiçbir etnik, dinî ve mezhepsel temelli bir anayasayı arzu etmemektedir. Bu anayasada hiçbir etnik, dinî ve mezhep gruplarına ayrıcalık tanınmamalıdır. Eğer herhangi bir etnik gruba bir ayrıcalık tanınacaksa Türkmenlere de aynı ayrıcalıkların tanınmasını şiddetle talep ederiz” (Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu, 2025).

Yukarıda sıralan iki talep de iç savaş sonrası dönemde genel olarak tüm Suriye halkını ilgilendiren hususlar ile ilişkilidir. Basın bildirisinde listelenen üçüncü talep ise Türkmenlere özeldir. Suriye Türkmenleri sanılan aksine günlük hayatlarında Arapça değil de Türkmen ağzını kullanmaktadırlar. “Türkmen ağzı Hatay, Kilis, Adıyaman / Besni ve Gaziantep’te konuşulan Türkçenin hemen hemen aynısıdır. Halep ve Bayır Bucak bölgesi ağız özelliği daha çok Anadolu Türkçesinin etkisini taşır. Diğer bir yöre de Golan Tepeleri Türkleridir. Golanlı Türkmenler Aydın civarında konuşulan Türkçe ile neredeyse örtüşen Yörük ağzı konuşsalar da bölgede ‘eski Türkmen ağzı’ egemendir” (Şan, 2016). Türkçeye hakimiyetleri sebebiyle Türkiye’ye göç sürecinde diğer Suriyeli sığınmacılara nazaran adaptasyonda çok daha az zorlanan Türkmenlerin, geri dönmeden önce ana dillerinde eğitim talep etmeleri 13 yıl sonra yeniden gerçekleştirecekleri göç sonrası sürecin daha sorunsuz atlatılabilmesi adına yüksek derecede önem arz etmektedir. İlgili talep bildiride aşağıdaki ifadelerle dile getirilmiştir:

“Suriye çok kültürlü bir ülkedir. Her kültür grubunun kendi değerlerini yaşatmasında herhangi bir sakınca yoktur. Bu bağlamda Suriye Türkmenlerinin kendi dilleri olan Türk dilinde eğitim faaliyetleri yürütmeleri ve kendi kültür ve tarihleri hakkında araştırmalar yapmalarının anayasal güvence altına alınması gereklidir” (Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu, 2025).

Bildiride listelenen isteklerden dördüncüsü yine Suriye Türkmenleri özelindedir. İç Savaş süresince aldıkları maddi ve manevi tahribat nedeniyle ülke değiştirmek durumunda kalan Suriye Türkmenleri, savaşın sona ermesinin ardından tecrübe edecekleri ikinci büyük hareketlilik krizinin; başka bir deyişle, ‘geri dönüş travması’nın yıkıcı etkilerinden olabildiğince az etkilenebilmek adına, gerekli altyapı unsurlarının sağlanmasını talep etmektedirler.

“Devrik rejim döneminde Suriye Türkmenlerine yapılan tüm haksızlıkların, gayrimeşru istilaların, mal ve mülklerine el koymaların toplumsal barış ve hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde telafi edilmesi ve mağduriyetlerin giderilmesi zaruridir” (Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu, 2025)

‘Suriye’deki Güncel Gelişmeler ve Türkmenlerin Son Durumu’ başlıklı basın bildirisinde yer alan son talep ise farklı ülkelerde ikamet eden Suriyeli göçmenlere bir çağrı niteliğindedir. Savaş sonrası hareketlilik reflekslerini yorumlamada ciddi bir referans olarak kullanılabilecek bu talepte; ‘Türkmenler geri dönmek istiyor’ mesajı verilmektedir. Ancak, bu geri dönüş çağrısının belirli koşulların sağlanması ile mümkün olabileceğini de göz ardı etmemek gerekir.

“Yurtiçi ve yurtdışına terör tehdidi nedeni ile yaşanan zorunlu göçlerin ve bunların yaratmış olduğu sorunların giderilmesi gereklidir. Başta Türkmenler olmak üzere tüm Suriyelilerin onurlu, güvenli ve gönüllü bir şekilde savaş öncesi yaşam bölgelerine ve yurtlarına geri dönmeleri sağlanmalıdır” (Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu, 2025).

ARAŞTIRMA ÇIKTILARI

Çalışmanın bu bölümüne kadar, kullanılan metodoloji, araştırmanın merkezindeki basın bildirisinin detayları ve söylem analiz süreci hakkında detaylar paylaşılmıştır. Bu bölüm itibarıyla ise, MAXQDA programı araçları kullanılarak ortaya çıkan bulgular sıralanacaktır. Suriye Türkmenlerinin 8 Ocak 2025’te İstanbul’dan dünyaya seslendikleri, ‘Suriye’deki Güncel Gelişmeler ve Türkmenlerin Son Durumu Hakkında Basın Bildirisi’ başlıklı metin kullanılarak gerçekleştirilen söylem analizine dair detaylar ve bu kapsamda elde edilen bulgular sunulacaktır. Bilindiği üzere, söylem analizlerinin genel maksadı; incelenen veri setinde yer alan belirgin tema ve örüntüleri sistematik bir biçimde ortaya çıkarmaktır. Bu doğrultuda; ‘Analiz & Bulgular’ başlığı altında, ilgili metnin kodlama sonuçları, kod frekansları ve dağılımları, ana ve alt temaların belirlenme süreçleri, örüntü

ve eğilimler, veri görselleştirmeleri, ilişkisel ve karşılaştırmalı bulgular hakkında detaylı bilgiye yer verilecektir.

Bildirinin dilsel ve tematik özellikleri üzerinden sistematik bir analiz yürütmeyi amaçlayan bu çalışmanın ilk aşamasında, metodoloji başlığı altında daha önce de belirtildiği üzere; kelime öbekleri ve cümleler ‘geçmişe yönelik’ ya da ‘güncel’ kodları ile derlenmiştir. Bu sınıflandırma neticesinde, iç savaş dönemi ve sonrasına değinen ifadeler toplam %66,66 oranında yer verildiği tespit edilmiştir. MAXQDA programının ‘Kod Matrisi Tarayıcısı’ aracı kullanılarak elde edilen bu veri, şaşırtıcı olmamakla beraber, Suriye Türkmenleri gibi gücünü geçmişlerinden alan ve kültürel miraslarını korumak üzerine bir sosyal yapılanma içinde olan bir topluluğun, güncel gelişmelerin olası sonuçları hakkında geliştirmekte olduğu refleksler hakkında kıymetli ipuçları vermektedir. Öte yandan, ilgili basın bildirisinde, iç savaş öncesi döneme Türkmenler özelinde %22,2 oranında, “Oğuz Türkleri bu coğrafyada yaşayan tüm halklarla kardeşçe ve dostane ilişkiler içerisinde olmuşlardır. Hiçbir zaman herhangi bir etnik, dinî ve mezhep mensuplarına karşı kin ve düşmanlık beslememişlerdir. Bilakis buradaki tüm insanlara karşı sorumluluk duygusu ile hareket etmiş, başta Haçlılar olmak üzere harici ve dâhili tüm saldırı ve mihraklara karşı mazlumların yanında yer almış ve onları korumak için canlarını ve mallarını feda etmişlerdir” gibi ifadelerle değinilmiştir. Türkmenler özelinde değil de Suriye genelinde iç savaş öncesi dönemde neler yaşandığına dair ifadeler ise %11,1 oranında “61 yıllık Baas ve 54 yıllık Esad diktatörlüğü” ya da “bir askeri darbe sonucu iktidara gelen ve yıllardır ülkeyi demir yumrukla yöneten Baas diktatörlüğü” gibi durum bildiren açıklamalarla yer verilmiştir.

Şekil 4. Kodlandırma Sonuçları: Tema 1

Kod Sistemi	Suriye Türkmenleri Basın Bildirisi
Güncel Gelişmelere Referans - Türkmenler Özelinde İç Savaş Dönemi ve Sonrası	33,33%
Geçmişe Referans - Türkmenler Özelinde İç Savaş Öncesi	22,22%
Geçmişe Referans - Suriye’de İç Savaş Öncesi	11,11%
Güncel Gelişmelere Referans - Suriye’de İç Savaş Dönemi ve Sonrası	33,33%

Söylem analizinin ikinci aşamasında metin, Suriye Türkmenlerinin iç savaş süresince geliştirdiği hareketlilik ve adaptasyon reflekslerinin Esad rejimi devrildikten sonra ne yönde değiştiğini tahlil edebilmek maksadıyla, ‘tepki’ içeren ifadelerle bölünerek kodlandırılmıştır. Türkiye’deki Suriye Türkmenlerinin Suriye’ye geri dönme ihtimalleri, dönmeye karar vermeleri

durumunda göze alacakları yolculuk ve ‘yeni düzen kurma’ süreçlerinin dinamikleri gibi konulara ilişkin değerlendirmeler makalenin ilerleyen bölümlerinde ele alınacaktır. Fakat bahsi geçen bu aşamaları teorik bir düzleme oturtmaya çabalarken sistematik bir analiz süreci yürütülmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, Suriye Türkmenlerinin içinden geçtikleri süreci özetlemek ve endişelerini dile getirmek amacıyla sundukları basın bildirisi; geçiş dönemi politikalarına, teröre, dini ve mezhepsel ayrımcılığa, etnik ayrımcılığa ya da Baas ve Esad rejimlerine karşı verdikleri tepkiler bazında sınıflandırılmıştır. Örneğin, metinde %41,67 sıklığında yer alan ‘etnik ayrımcılığa karşı tepki’ içeren kelime öbekleri, tireli kimliğe sahip Suriye Türkmenlerinin geliştirdiği refleksleri anlamlandırmaya çabalayan bu çalışmanın arz ettiği önemin sağlamasını yapar niteliktedir. Diğer yandan, Türkmenlerin geri dönme ya da dönmeme kararları; Suriye’deki Türk köylerinin akıbetine, Suriye coğrafyasındaki Türk varlığına ve dolayısıyla bölgedeki terör unsurlarının rejim değişikliği sonrasında atacağı adımlara etki etmektedir. Bu hususta ipuçları sunan, “PKK ve IŞİD gibi terör örgütlerinin tehditleri devam ederken Suriye Milli Ordusunun (SMO) lağvedilmesi ya da yeni ordu içerisinde eritilmesi terör ile mücadele noktasında bizleri endişelendirmektedir” gibi ‘teröre karşı tepki’ ifadeleri, bildiride %11,11 oranında kullanılmaktadır.

Şekil 5. Kodlandırma Sonuçları: Tema 2

Kod Sistemi	Suriye Türkmenleri Basın Bildirisi
Geçiş Dönemi Politikalarına Tepki	16,67%
Teröre Karşı Tepki	11,11%
Dini ve Mezhepsel Ayrımcılığa Karşı Tepki	19,44%
Etnik Ayrımcılığa Karşı Tepki	41,67%
Baas ve Esad Rejimlerine Karşı Tepki	11,11%

Üçüncü ve son aşamada, metindeki duygusal ifadeler; beklenti, kaygı, gurur, hayal kırıklığı, fedakârlık, mağduriyet ve umut kodları kullanılarak bir tasnifleme sürecine tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda, metnin %30,30’una “kahramanca yazılan bu destanın ve bu uğurda verilen emeklerin bir takım yanlış kararlar ve atamalar nedeniyle boşa gitmemesi” gibi ifadeler ile kaygı duygusu hakimdir. “Yeni anayasanın vatandaşlık esasına göre yazılması hayati derecede önemlidir. Suriye Türkmenleri hiçbir etnik, dinî ve mezhepsel temelli bir anayasayı arzu etmemektedir. Bu anayasada hiçbir etnik, dinî gruba ve mezhep gruplarına ayrıcalık tanınmamalıdır” gibi ‘beklenti’ içeren açıklamalara ise %24,4 oranında yer verilmiştir. Öte yandan, “Suriye geçiş döneminin lideri Ahmet Şera’nın şu ana kadar tüm

kesimlerin temsilcileri ile görüşmesine rağmen Suriye Türkmenlerinin siyasi ve sivil kanadıyla görüşmemesi manidardır” gibi hayal kırıklığı bildiren görüşlere ise %15,5 oranında değinilmiştir. “Suriye’de kurulan geçiş yönetimi, şimdiye kadar yapmış olduğu atama ve terfilerde tek taraflı hareket etmiştir” cümlesi ile vurgulanmak isteyen ‘mağduriyet’ duygusuna ise metinde %12,12 oranında yer verilmiştir. Son olarak, umut, fedakârlık, gurur gibi daha olumlu duygulara ise “Suriye Türkmenleri, bu şanlı zaferin en önemli bileşenlerinden birisi olduğu gibi bu zaferin de en çok sevinç duyanları arasında gelmektedir” benzeri beyanlar ile sırasıyla %3,03, %6,06 ve %9,09 oranlarında yer verilmiştir.

Şekil 6. Kodlandırma Sonuçları: Tema 3

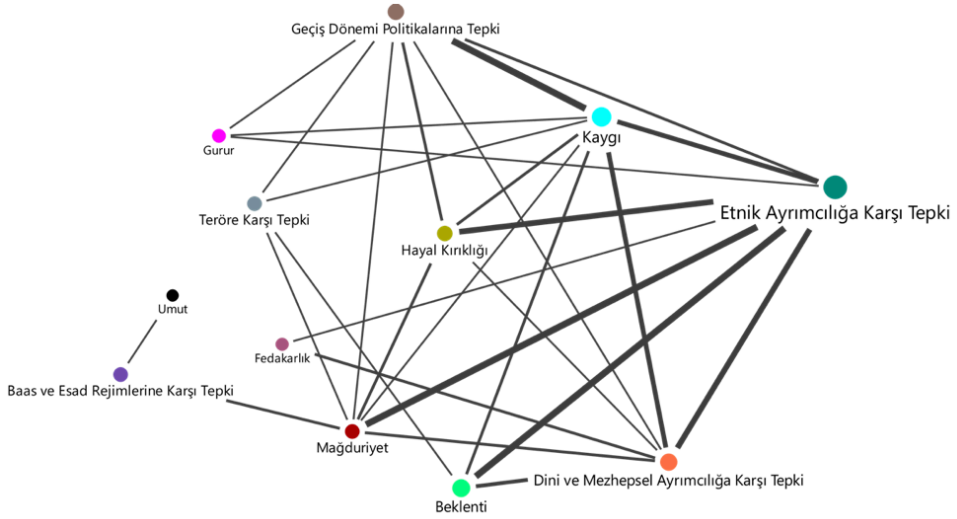
Kod Sistemi	Suriye Türkmenleri Basın Bildirisi
Beklenti	24,24%
Kaygı	30,30%
Gurur	9,09%
Hayal Kırıklığı	15,15%
Fedakarlık	6,06%
Mağduriyet	12,12%
Umut	3,03%

Veri analizinin dördüncü aşamasında; tema 1, 2 ve 3 kümeleri altında yapılan kodlandırmaların kendi aralarındaki ilişki incelenmiştir çünkü basın bildirisinde yer alan bir ifade; hem ‘Güncel Gelişmelere referans’, hem ‘Geçiş Dönemi Politikalarına Tepki’, hem de ‘Beklenti’ kodu altında sınıflandırılabilir. Örneğin; “bir askeri darbe sonucu iktidara gelen ve yıllardır ülkeyi demir yumrukla yöneten Baas diktatörlüğü, başta Türkmenler olmak üzere tüm kesimleri zulüm ve mağdur etmiştir. Ancak Türkmenler gerek Türk kökenleri gerekse Sünni inançları gereği, iki kat daha fazla mağdur olmuşlardır” ifadesi hem ‘mağduriyet’ kodu altında hem ‘etnik ayrımcılığa karşı tepki’ hem de ‘dini ve mezhepsel ayrımcılığa karşı tepki’ kodu altında sınıflandırılmıştır. Söylem analizinin gerçekleştirildiği program, farklı kodlar ile aynı ifadenin işaretlendiği durumların sıklığını görselleştirerek (bkz. Şekil 7) çalışmanın bulgularının sağlamlasının yapılabilmesine olanak sağlamıştır.

Aşağıdaki şekilde, kodların metindeki kullanım sıklığı dairelerin büyüklüğü ile gösterilmiştir. Örneğin, ‘etnik ayrımcılığa karşı tepki’ ya da ‘kaygı’ içeren ifadeler büyük daireler ile görselleştirilirken ‘umut’, ‘fedakârlık’ duygularını içeren ifadeler çok daha küçük daireler ile resmedilmiştir. Öte yandan, bu kodların arasındaki ilişki ve bu ilişkinin tekrar etme sıklığı

daireleri birbirine bağlayan çizgiler ile sunulmuştur. Çizgilerin kalınlığı, iki kod arasındaki bağı kuvvetine işaret etmektedir. Yani, ‘geçiş dönemi politikalarına tepki’ kodu ile ‘kaygı’ kodu arasındaki çizginin kalınlığından, ilgili tepki ve duygunun bir arada yer aldığı ifadelerin basın bildirisinde çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 7. Kodlar Arası İlişki Haritası

TARTIŞMA & BULGULARIN YORUMLANMASI

Makalenin önceki bölümlerinde listelenen analiz aşamaları, metodoloji bölümünde de aktarıldığı üzere, araştırmanın literatür taraması yapılırken rastlanan kuram ve kavramlar rehberliğinde şekillenmiştir. Örneğin; Suriye Türkmenleri özelinde ortaya koyulan kitap, dergi makalesi, elektronik kaynak vb. kaynaklarda genellikle zamansal bir çizelgenin takip edildiği gözlemlenmektedir. Tarihsel unsurlar, kültürel miras gibi konular alandaki hemen hemen tüm çalışmaların merkezindedir. Bu doğrultudaki çalışmaların neredeyse tamamı; “Suriye Türkmenleri, Suriye coğrafyasında yaşayan kadim halklardan biri olarak yedinci yüzyıldan itibaren bölgede varlık göstermektedir. Bu sebeple, Türkmenler ile ilgili olarak öncelikli belirtmemiz gereken husus, Suriye’deki mukim Türk varlığının Balkanlar’daki gibi Osmanlı döneminde yerleşik hâle gelen (Evlad-ı Fatihan) bir yapı olmadığıdır. Bunun tam aksine, Anadolu coğrafyası henüz Türk-İslamlaşmamış iken Suriye olarak tanımlanan bölgede Türk devlet ve beylikleri kurulmuştur” benzeri bir ifadeyle açılmaktadır (Gündoğdu, 2023). Ve hatta, Suriye Türkmen Dernekler

Federasyon Başkanı Tarık Sulo Cevizci, basın mensubu ve davetli sivil toplum kuruluşu temsilcilerine hitap ettiği bildiriye de “Oğuz Türkleri bu coğrafyada yaşayan tüm halklarla kardeşçe ve dostane ilişkiler içerisinde olmuşlardır. Hiçbir zaman herhangi bir etnik, din ve mezhep mensuplarına karşı kin ve düşmanlık beslememişlerdir. Bilakis buradaki tüm insanlara karşı sorumluluk duygusu ile hareket etmiş başta Haçlılar olmak üzere harici ve dahilî tüm saldırı ve mihraklara karşı mazlumların yanında yer almış ve onları korumak için canlarını ve mallarını feda etmişlerdir” ifadeleri ile başlamıştır.

Fakat, gücünü tarihte verdiği mücadelelerden alma eğiliminde olan Türkmenler, yaptıkları son basın bildirisinde güncel gelişmelere %66,6 oranında yer vermiştir. Bu da rejimin devrilmesiyle beraber çalışmalarda sık rastlanan geçmişe referans gösterme eğiliminin değişeceğinin, Esad rejiminin devrilmesiyle beraber Türkmenlerin yüzünü geleceğe döneceklerinin bir işareti niteliğindedir.

Toplumların geçmiş ve geleceğe atfettikleri önemin, onların sosyoekonomik ve kültürel gelişmişlik düzeyleriyle ilişkili olduğunu öne süren teorik yaklaşımlar bulunmaktadır. Örneğin, Zimbardo ve Boyd 1999 yılında kaleme aldıkları bir çalışmalarında, bireylerin zaman algısını *zaman perspektifi teorisi* altında 5 ayrı kategoriye ayırmaktadır: ‘geçmiş olumlu’ (*past-positive*), ‘geçmiş olumsuz’ (*past-negative*), ‘şimdi hedonistik’ (*present-hedonistic*), ‘şimdi kaderci’ (*present-fatalistic*) ve son olarak ‘gelecek odaklı’ (*future hedonistic*) (Zimbardo & Boyd, 1999). Zimbardo ve Boyd, bu sınıflandırma ışığında incelemeye tabi tutulan toplumlarla ilgili ise şu çıkarımda bulunmaktadır: Gelişmekte olan toplumlar, çeşitli altyapı problemleri, sosyal ve finansal belirsizlikler nedeniyle gelecek odaklı söylemlere gelişmiş toplumlara nazaran çok daha fazla yer vermektedirler. Bu toplumlar gelecek odaklıdırlar çünkü bir beklenti içerisindeyler.

Öte yandan, Inglehart gibi modernleşme kuramcılarına göre, gelişmekte olan toplumlarda geleceğe yönelik ifadeler daha sık yer verilmektedir; çünkü bu toplumlarda ‘gelecek’; dönüşüm, ilerleme ya da kalkınma ile bağdaştırılır. Gelişmiş toplumlarda ise tarihsel bir ‘süreklilik’ arzu edildiği için, geçmişe daha çok referansta bulunulduğu öne sürülmektedir (Inglehart, 1997). Savaşın ekonomik, sosyal ve politik gelişmişlik düzeylerini altüst ettiği Suriye’de yukarıda sıralanan her iki yorumun da geçerli olduğu ileri sürülebilir. Hele ki Suriye Türkmenleri gibi çoğul

kimliğe sahip –ve etnik kimlikleri dolayısıyla ayrımcılığa maruz kaldığını düşünen– topluluklar için, sürecin yıpratıcı etkilerinin daha fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ortaya çıkan sonuç şaşırtıcı değildir.

On altıncı yüzyılda Osmanlı Devleri tarafından Suriye topraklarına yerleştirilen Türkmen topluluğu asırlar sonra 2011 yılında Suriye İç Savaşı sebebiyle tekrar Anadolu’ya (Bozoğlan, 2020) gelmek –ve hatta bir kısmı yaklaşık 10 yıl sonra bugünlerde Türkiye’den Suriye’deki evlerine geri dönmek– durumunda kaldılar. Bu iki –hatta üç– ‘zorunlu göç’ karşılaştırıldığında, aradan geçen zamana rağmen değişen ve değişmeyenlerin neler olduğu, bahsi geçen toplumsal hareketliliğin o zamanki Türkmen topluluğu ve şimdiki Türkmen topluluğu üzerindeki kalıcı etkileri –yani aslında göçün bu toplumda inşa ettikleriyle beraber tahrip ettikleri– ve son olarak, tireli kimliğe (Suriyeli-Türkmen, Halep-Türkmeni) sahip olmanın göç etme süreçlerindeki avantaj ve dezavantajları, bu makale boyunca incelenen basın bildirisine, geçiş hükümetinin vereceği tepkiler aracılığı ile her zaman olduğundan daha anlaşılır bir hale gelmeye başlamıştır. Çünkü tarihte belki de ilk defa, Suriye’deki Türkmen nüfusunun diğer tüm etnik unsurlardan daha kalabalık olduğu kamuoyuna bu denli vurgulanmıştır.²

Bu doğrultuda, makalede incelenen basın bildirisindeki tutumdan da anlaşılabilceği üzere, Suriye Türkmenleri Esad rejimi devrildikten sonra geçiş hükümetinin politika oluşturma süreçlerine daha fazla katılabilmeyi arzulamaktadırlar. Türkmenler, süreçte güçlü bir paydaş olarak yer alabilme taleplerinin gerçekleştirilmemesinin altında yatan sebebin ise tarih boyu Türkiye Cumhuriyeti’nin Suriye coğrafyasındaki bir uzvu olarak algılanmaları olduğunu öne sürmektedirler. Tarık Sulo Cevizci’nin ‘Suriye Türkmenlerinin Siyasi Tarihi’ başlıklı kitabında da öne sürdüğü üzere, tarihte; “Suriye coğrafyasında hüküm süren Türk devletinin bakiyesi ve yeni Türk Cumhuriyeti’nin uzantısı olarak telakki edilen Türkmenler, katı bir tecrit politikası ile güç merkezlerinden ve ülke yönetiminden uzak tutulmuştur” (Cevizci, 2023). Bu tecrit süreciyle ilişkili tüm olumsuz tecrübeler Türkmenlerin savaş sonrası dönemdeki ‘umut’ hissini ‘kaygı’ ile baskılamaktadır.

Bu durumu literatürdeki ‘tarihî travma teorisi’ kapsamında ele almak

² Suriye’nin etnik yapısını inceleyen çalışmalarda, %75 çoğunluktaki Arap nüfusunu, Türkmenlerin; sonrasında %7.5 ile Kürtlerin, %4 ile Çerkes, Çeçen, Arnavut, Ermeni, Boşnak gibi diğer etnik grupların takip ettiği aktarılmaktadır (Cevizci, 2023).

yerinde olacaktır. Örneğin, tıpkı Suriye Türkmenleri gibi tireli kimliğe sahip Amerikan yerli toplulukları (*American-Indian*) hakkında kaleme alınan ‘The American Indian Holocaust: Healing Historical Unresolved Grief’ isimli makalede, tarihi travmanın nesilden nesile aktarımı ve iyileşme süreçleri ele alınmaktadır (Braveheart & DeBruyn, 1998). Yine Amerika’dan farklı bir örnek vermek gerekirse; Selçuk R. Şirin ve Michelle Fine’in *Muslim American Youth: Understanding Hyphenated Identities through Multiple Methods* başlıklı kitabında hem Amerikan vatandaşı hem Türk, Iraklı, Afgan, Suriyeli, Pakistanlı vb. hem de Müslüman dini kimliğine sahip gençlerin sosyal ve politik bağlamda kimliklerini nasıl yapılandırdıkları hakkında tespitlere yer verilmektedir (Şirin & Fine, 2008). Bu grupların tarih boyu yaşadıkları travmalar, göç ettikleri ülkelerdeki entegrasyon süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu negatif toplumsal algı ve dışlanma deneyiminin sebebinin ise; medyada sık tekrarlanan stereo tiplerin etkisiyle güçlenen önyargılar olduğunu öne sürmek mümkündür.

Türkmenler, tüm bu çalışmalarda bahsi geçen etnik ayrımcılığa bağlı dışlanma faktörlerinden ‘Türk’ oldukları için iç savaş öncesi Suriye’de zaten mustaripken, iç savaş sonrasında göç ettikleri ülkelerde de bu defa ‘Suriyeli’ olmaları sebebiyle mağdur olmuşlardır. Yeni bir Suriye’nin inşa edildiği bugünlerde ise Suriye’deki Türk köylerine ‘geri dönüş’ planlayan Suriye Türkmenleri, refleks olarak, yeni bir ‘dışlanma’ süreci ihtimali ile ilgili kaygı duymaktadırlar. Bu kaygının giderilmesi için ise -tıpkı Selçuk Şirin ve Michelle Fine’in da Amerika’daki Müslüman gençlerde tespit ettikleri gibi- Türkmenlerin yeni Suriye’de kimliklerini yeniden tanımlamaları gerekmektedir. Kimliklerini pasif olarak kabul etmek yerine, esnek stratejiler geliştirerek kendilerini korumalı ve varlıklarını ve toplumla etkileşimlerini sürdürmelidirler. Çünkü sosyal bilimci Ayhan Kaya’nın da öne sürdüğü üzere, “etnik, kültürel, dinsel, diasporik ve bireysel kimliklerimizin iddia edildiği kadar köklerimizle, özümüzle ilgili olmadığını ve zaman içinde değişen siyasal, toplumsal ve çevresel faktörlerden etkilenmeksizin kalamayacağını söylemek çok da iddialı olmayacaktır” (Kaya, 2011).

SONUÇ

Bu makale yazım sürecindeyken, 8 Ocak 2025 tarihinde sunulan basın bildirisinden kısa bir süre sonra, Suriye Türkmenleri, “yeni Suriye’nin inşa sürecinde çok önemli bir adım olarak telakki edilen” Milli Diyalog

Kongresi'ne davet edildiklerini duyurdular. Suriye Türkmen Dernekler Federasyon Başkanı Tarık Sulo Cevizci; Türkmen delegelerle birlikte “yeni yönetimin etnik veya mezhepsel temele dayalı bir yapı oluşturmayacağı” yönündeki açıklamalarını dinlediklerini ve “Türkmenlerin taleplerinin yeni yönetimde karşılık bulacağına inandığını” dile getirdi. Basın bildirisinde bu kongreye davet edilmedikleri için endişeli olduklarını dile getiren Türkmenlerin çağrılarına kısa sürede dönüt almaları Suriye coğrafyasındaki gelecekleri açısından umut verici olarak nitelendirilebilir. Zira, Türkmenlerin ‘vatandaşlık ilkesince hareket edilmeli’ talebi karşılığında kongredeki kamu kurumlarının ve eğitim sisteminin vatandaşlık esasınca yeniden düzenlenmesi gündemleri, Türkmenlerin basın bildirisinin Ahmet Şera yönetimindeki olumlu yansımalarının işareti olarak değerlendirilebilir (Koparan, Özcan, Musa, Karabacak, & Musa, 2025).

Sonuç olarak basın bildirisine alınan bu pozitif dönütün, Suriye Türkmenlerinin geri dönüş reflekslerine de etki edeceği düşünülmektedir. Fakat unutulmamalıdır ki her yeni hareketlilik motivasyonu, beraberinde yeni göç ve entegrasyon politikalarının geliştirilmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Suriye Türkmenlerinin anadilde eğitim ya da kentsel kalkınmalarına destek talepleri, ciddi altyapı çalışmalarının hazırlıklarının yapılması gerekliliğine işaret etmektedir. Tüm bu isteklerin gerçekleşmesi ise hem zaman hem de Türkmenlerin paydaş olarak karşılıklı bir diyalog sürecine tabi tutulmalarını gerektirmektedir. Bu doğrultuda, Türkmen topluluğunun da yeni Suriye döneminde, kimlik yapılandırma sürecinde pasiften aktife doğru geçiş yapması, değişken koşullara uyum sağlayan daha dinamik bir yapıya bürünmesi elzemdir. Bu durumun da Suriye coğrafyasındaki gelecekleriyle ilgili duydukları kaygıyı umuda dönüştürmesi ihtimalini olumlu yönde etkileyeceği öne sürülebilir.

Tüm bu gelişmeler değerlendirildiğinde, iç savaşın sona ermesinin ardından Suriye Türkmenlerinin ‘dönüş göçü’ kararlarının ne yönde olacağını ve karar alma süreçlerindeki faktörlerin genel hatlarıyla neler olabileceğini anlamaya çabalayan bu makalede, yapılan söylem analizi neticesinde elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlanmasının ardından varılan sonuçlar üç temel kategori altında sınıflandırılmıştır: siyasi katılımın etkisi ve sürekliliği, geri dönüş refleksi ve gerçekçi beklentiler, pasiflikten aktifliğe geçiş ve dinamik kimlik inşası.

Türkmenlerin yeni Suriye'nin inşasında etkin bir rol oynama taleplerine, geçiş hükümeti tarafından hızlı dönütlerin sağlanması olumlu bir gelişme

olarak değerlendirilebilir. Fakat Milli Diyalog Kongresi'ne bir paydaş olarak davet almalarından, Türkmenlerin Suriye'deki siyasi süreçlere kalıcı olarak dahil edilecekleri çıkarımını yapmak için henüz çok erken olduğu söylenebilir. Makale boyu yapılan kavramsal analiz ve siyasi arenadaki gerçekler göz önünde bulundurulduğunda, şu sonuca varılmaktadır: Türkmenlerin, karar alma mekanizmalarında daha etkin bir yer edinebilmeleri için, uluslararası arenada Suriye'deki Türkmen varlığını tanıtmaya öncelik gösterilmeleri gerekmektedir. Suriye Türkmenlerinin Türkiye'de dahi yeterince 'tanınmıyor' olmaları, kamuoyunun Suriye coğrafyasında nüfus olarak ikinci büyük etnik unsurun Türkmenler olduğundan haberdar olmayışı, Türkmenlerin siyasi katılım süreçlerine ve bu sürecin sürekliliğine negatif etkide bulunmaktadır. Bu algıyı dönüştürmek için de Suriye Türkmenlerinin gerek sosyal bilimler literatüründe gerek medya ve tüm yayın organlarında, gerekse uluslararası kuruluşların ve STK'ların faaliyetlerinde daha görünür olmaları mümkün kılınmalıdır. Daha somut örneklandırmek gerekirse; örneğin, Suriye'deki Türkmen varlığının medyadaki görsel ve haritalarda diğer etnik ve mezhepsel unsurlar gibi belirtilmesi için gerekli çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Bu çabayı yeni Suriye hükümeti tarafından görünür kılmak için ise ilgili aktörlerin (devlet kurumları, akademisyenler, STK başkan ve üyeleri, uluslararası kuruluş temsilcileri vs.) ortak gayede bir araya gelmesi önceliklendirilmelidir.

Öte yandan, Suriye'deki altyapı eksiklikleri, güvenlik endişeleri ve sosyoekonomik koşullar, aidiyet hissindeki zayıflama ve psikolojik mesafenin artması, göçmenlerin geri dönüş sürecinin önündeki engeller arasında yer almaktadır. Türkmenlerin geri dönüş refleksleri, yalnızca siyasi vaatlere değil, somut adımlara da bağlı olacaktır. Dolayısıyla, anadilde eğitim, kentsel kalkınma ve güvenlik politikalarının uygulamaya geçirildiğine dair bir izleme sürecine ihtiyaç duyulmaktadır. Türkmenlerin, geri dönmeleri halinde Suriye'deki siyasi ve ekonomik koşullarının nasıl olacağına dair gerçekçi bir tablo henüz çizilememektedir. Fakat bu makalenin son kerteadaki amaçlarından biri de bu konunun ele alındığı tartışmalara alan açmaktır. Sürecin Türkiye Cumhuriyeti ve Suriye'deki kalkınmaya destek sağlayacak diğer tüm yerel ve uluslararası aktörler tarafından ana gündem maddeleri arasına alınması stratejik anlamda kritik önem arz etmektedir.

Makale boyunca Türkmenlerin kimliklerini dinamik ve aktif hale getirmeleri gerektiğinin altı çizilmektedir. Her ne kadar basın bildirisi

analizi neticesinde ortaya net bir biçimde çıkmasa da diaspora deneyimi ve zaman faktörü, genç Türkmen nüfusun geri dönüş reflekslerini güçlendirmekten ziyade zayıflatmış, Suriye gündemine olan ilgilerini büyük ölçüde azaltmıştır. Türkiye’de yaşayan Türkmenlerle Suriye’de kalanlar arasındaki iletişim kanallarının kuvvetlendirilmesi bu durumun yönetiminde etkili olacaktır. Bu bağın kurulabilmesi için gerekli altyapının sağlanabilmesi ve organizasyonların yürütülebilmesi başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere Türkmenlere ev sahipliği yapan tüm ülkeler ve uluslararası kuruluşların faaliyete geçmeleri olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Netice olarak, Esad rejiminin sona ermesinin ardından Suriye Türkmenlerinin atacakları adımlarla ilgili öngörüler sunarak, bu topluluk bağlamında üretilebilecek göç ve entegrasyon politikalarına zemin oluşturmayı hedefleyen bu çalışmada; Türkmenlerin ‘dönüş göçü’ kararları, alacakları bu kararın altında yatan muhtemel sebepler ve Türkmenler özelindeki potansiyel hamlelerin siyasi, toplumsal, ekonomik ve stratejik anlamda ne gibi sonuçlar doğurabileceği anlaşılmaya çabalanmış ve yukarıda sıralanan sonuçlara varılmıştır. Suriye’de rejimin sona ermesi, yalnızca çatışma ortamının durulmasında değil, aynı zamanda uzun vadeli toplumsal stratejilerin belirlenmesinde etkili olacaktır. Bu süreçte, Suriye Türkmenlerinin dinamik ve koşullara göre yeniden inşa ettikleri kimlikleri ile siyasi temsiliyetlerini hem bölgesel hem de küresel anlamda kuvvetlendirmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, uluslararası aktörlerin ve özellikle Türkiye gibi bölgesel güçlerin izleyecekleri politikalar neticesinde Türkmenlerin nasıl etkileneceklerini anlamaya çabalamak, Suriye’de sağlanması arzu edilen istikrar ortamında eşit ve etkin bir konuma ulaşabilmelerine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- [1] Alba-Juez, L. (2009). *Perpectives on Discourse Analysis: Theory and Practice*. Newcastle: Cambridge Scholars.
- [2] Appadurai, A. (1990). Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy. *Theory, Culture & Society*, 7(2-3), 295-310.
- [3] Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalizations*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- [4] Belanger, E., & Verkuyten, M. J. (2010). Hyphenated Identities and Acculturation: Second Generation Chinese of Canada and the Netherlands. *Identity: An International Journal of Theory and*

Research, 10(3), 141-163.

- [5] Bhabha, H. K. (2004). *The Location of Culture*. New York: Routledge.
- [6] Bozoğlan, İ. (2020). *Suriye Türkmenleri II: Halep Türkmenleri*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- [7] Braveheart, M. Y., & DeBruyn, L. (1998). *The American Indian Holocaust: Healing Historical Unresolved Grief*. IOHS Education: https://iohs.education/uploads/1/8/6/5/18653164/healing_1.pdf
- [8] Cevizci, T. S. (2023). *Suriye Türkmenlerinin Siyasi Tarihi*. Konya: LiteraTürk Yayıncılık.
- [9] Çakır, A. (2014). *Söylem Analizi: Ne Demek İstiyorsun?* Konya: Palet Yayınları.
- [10] Erol, M. (2020). Göç ve Kimlik Bağlamında Suriye Türkmenleri: Suriye’de Türk, Türkiye’de Suriyeli Olmak. Y. E. Tansü içinde, *İbn Haldun Anısına Türkiye ve Türk Dünyası Araştırmaları - VI* (s. 115-131). Ankara: İKSAD Publishing House.
- [11] Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- [12] Gilroy, P. (1993). *The Black Atlantic: Modernity and Double Consciousness*. London: Verso Books.
- [13] Gündoğdu, Ü. G. (2023). *Suriye İç Savaşı ve Suriye Türkmenleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- [14] Hack-Polay, D., Mahmoud, A., Kordowicz, M., Madziva, R., & Kivunja, C. (2021). Let Us Define Ourselves: Forced Migrants’ Use of Multiple Identities as a Tactic for Social Navigation. *BMC Psychol*, 9(1).
- [15] Hall, S. (1990). Cultural Identity and Diaspora. J. Rutherford içinde, *Identity: Community, Culture, Difference* (s. 222-237). London: Lawrence & Wishart.
- [16] İhlamur Öner, S. G., & Şirin Öner, N. A. (2021). *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- [17] Inglehart, R. (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*. New Jersey: Princeton University Press.

- [18] Kahn, M. L. (2024). *Foreign in Two Homelands: Racism, Return Migration, and Turkish-German History*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [19] Kaya, A. (2011). *Türkiye’de Çerkesler: Diasporada Geleneğin Yeniden İcadı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları .
- [20] Kebede, S. S. (2010, Aralık). *The Struggle for Belonging: Forming and Reforming Identities Among 1.5 Generation Asylum Seekers and Refugees*. Oxford Department of International Development - Refugee Studies Centre: <https://www.rsc.ox.ac.uk/> adresinden alındı
- [21] Khilay, S. (2014, Haziran 9). *The Politics of Hyphenated Identities*. Şubat 17, 2025 tarihinde London School of Economics (LSE) - Equality and Diversity: <https://blogs.lse.ac.uk/equityDiversityInclusion/2014/06/the-politics-of-hyphenated-identities/> adresinden alındı
- [22] King, R. (2017). Exploring the Multiple Complexities of the Return Migration - Psychosocial Wellbeing Nexus. Z. Vathi, & R. King içinde, *Return Migration and Psychosocial Wellbeing: Discourse, Policy-Making and Outcomes for Migrants and Their Families* (s. 257-271). New York: Routledge.
- [23] Koparan, Ö., Özcan, E. E., Musa, E., Karabacak, M., & Musa, E. (2025, Şubat 25). *Şam’da Ulusal Diyalog Konferansı’nda Milli Birlik ve Ortak Gelecek Vurgusu*. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/samda-ulusal-diyalog-konferansinda-milli-birlik-ve-ortak-gelecek-vurgusu/3492856> adresinden alındı
- [24] Suriye Türkmen Dernekler Federasyonu. (2025, Ocak 8). Suriye’deki Güncel Gelişmeler ve Türkmenlerin Son Durumu Hakkında Basın Bildirisi. (T. S. Cevizci, Röportaj Yapan)
- [25] Sussman, N. M. (2011). *Return Migration and Identity: A Global Phenomenon, A Hong Kong Case*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- [26] Şan, A. (2016). *Suriye Türkmenleri Kültürü*. Gaziantep: Yıldızlar Yayıncılık.
- [27] Şirin, S. R., & Fine, M. (2008). *Muslim American Youth: Understanding Hyphenated Identities through Multiple Methods*. New York: New York University Press.

- [28] Van Dijk, T. A. (1997). *Discourse as Structure and Process - Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London: Sage Publications.
- [29] Yeğenoğlu, M. (2016). *Avrupa 'da İslam, Göçmenlik ve Konukseverlik*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- [30] Yıldırım, D. Ş. (2017). *Suriye 'den Türkiye 'yer Göç Etmiş Türkmenler Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- [31] Zimbardo, P., & Boyd, J. (1999). Putting Time in Perspective: A Valid, Reliable Individual-Differences Metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1271-1288.

